

COP31 TÜRKİYE ANTALYA

TÜRKİYE'NİN COP31 TECRÜBESİ VE UYGULAMA BAŞKANLIĞI

Küresel İklim Yönetişiminde Yeni Bir Başkanlık Modeli

CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

ISBN: 978-625-7377-32-4

Türkiye'nin COP31 Tecrübesi ve Uygulama Başkanlığı
Küresel İklim Yönetişiminde Yeni Bir Başkanlık Modeli

© 2026 CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Bu kitabın tüm hakları saklıdır ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınlarına aittir. Kitabın hiçbir bölümü yayıncının izni olmadan fotokopi ve bilgisayar ortamında yeniden üretilemez ve çoğaltılamaz.

Yayına Hazırlayan: Cahit Damar

Yayıncı Sertifika No: 45482

1. Baskı, İstanbul, Ekim 2026

İletişim
Kızılırmak Mahallesi Mevlana Bulv. No:144 Çankaya
Ankara/TÜRKİYE
T +90 312 590 20 00 | webinfo@iletisim.gov.tr

Baskı
İMAK Ofset
Matbaa Sertifika No: 71320

TÜRKİYE'NİN COP31 TECRÜBESİ VE UYGULAMA BAŞKANLIĞI

Küresel İklim Yönetişiminde Yeni Bir Başkanlık Modeli

TAKDİM

Dünyamız, son yıllarda birbiri ardına yaşanan küresel sınamalarla zorlu bir dönemden geçiyor. Savaşlar, çatışmalar, salgınlar, enerji tedariki ve gıda krizlerinin yanı sıra iklim değişikliğinin giderek ağırlaşan etkileri, bugün karşı karşıya bulunduğumuz sorunların hiçbir ülkenin kendi sınırları içinde üstesinden gelemeyeceği bir boyuta ulaştığını gösteriyor. Dolayısıyla, insanlığı ilgilendiren bu meselelerde sorumluluk bilinciyle ortak çözüm arayışına girmek, uluslararası iş birliklerine ve dayanışmaya açık olmak oldukça kıymetli.

Bu minvalde dünya, iklim değişikliğiyle mücadelede, Paris Anlaşması'yla önemli bir irade ortaya koydu. Sonraki yıllarda hedefler belirlendi, taahhütler açıklandı ve çok sayıda kararlar alındı. Ancak, bunların hayata geçirilmesi için finansmanın yatırıma, teknolojinin üretime, hedeflerin projelere ve kararların sonuçlara dönüşmesi gerekiyor. Türkiye olarak iklim değişikliği meselesine adalet ve medeniyet değerlerimiz ekseninde, kalkınma ve insan merkezli bir anlayışla yaklaşıyoruz. İklim değişikliğinin ortaya çıkmasında en az payı bulunan toplumların en ağır bedeli ödemesini hakkaniyetli bulmuyoruz. Her ülkenin kalkınma hakkının, tarihî sorumlulukların, ekonomik ve sosyal şartların dikkate alınması gerektiğini savunuyoruz.

"Dünya beşten büyüktür" şiarıyla yaptığımız çağrılarda güçlülerin hukukunun değil, hukukun gücünün hâkim olduğu bir dünya için mücadele edilmesi gerektiğine yıllardır dikkat çekiyoruz. Türkiye, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da barıştan, adaletten, dayanışmadan ve insan onurundan yana tavrını sürdürecek.

İnsanlığın karşı karşıya bulunduğu iklim değişikliği de daha adil, kapsayıcı ve güvene dayalı bir uluslararası düzen ihtiyacını açık biçimde ortaya koyuyor. Kalkınmakta olan ülkelerin ihtiyaç duydukları finansmana ulaşamadığı, teknolojiye erişimde büyük farklılıkların bulunduğu, iklim değişikliğinin yol açtığı kayıp ve zararların giderek arttığı bir ortamda küresel iklim politikalarının adalet temelinde şekillenmesinin zaruri olduğunu düşünüyoruz. Verilen taahhütlerin yerine getirilmesini, iklim finansmanının güçlendirilmesini ve teknoloji paylaşımının hızlandırılmasını savunuyoruz.

Türkiye, Asya ile Avrupa'nın Akdeniz ile Karadeniz'in kesiştiği; Balkanlar'dan Kafkasya'ya, Orta Asya'dan Orta Doğu ve Afrika'ya uzanan geniş bir coğrafyayla tarihî, kültürel ve beşerî bağlara sahip müstesna bir ülke. Coğrafyamızın bize yüklediği sorumluluğun gereğini tarihimizden, medeniyetimizden ve milletimizin değerlerinden aldığımız güçle yerine getirmeye kararlılıkla devam ediyoruz.

COP31 Başkanlığı ve bu organizasyona yapacağımız ev sahipliği, ülkemizin üstlendiği sorumluluğun güçlü bir tezahürü. Bu anlamda, farklı dünyalar arasında kurduğumuz ilişkilerin ve diplomasi tecrübemizin COP31 sürecinde iklim diplomasisine olumlu katkılar sunacağına inanıyoruz.

Başkanlığımızı "diyalog, uzlaşı ve aksiyon" anlayışıyla yürütürken her ülkenin kendisini ifade edebildiği, farklılıkların konuşulabildiği ve müşterek zeminin genişletildiği bir süreç için çalışıyoruz. Antalya'da gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeleri, iklim değişikliğinden en fazla etkilenen toplumlarla finansman ve teknoloji imkânlarına sahip aktörleri aynı hedefler etrafında buluşturmak istiyoruz.

Bu sebeple COP31'i bir Uygulama COP'u olarak görüyoruz.

Türkiye'nin COP31'e sunacağı katkının arkasında güçlü bir uygulama tecrübesi bulunuyor. Enerjiden sanayiye, ulaştırmadan şehirciliğe, çevrenin korunmasından döngüsel ekonomiye kadar birçok alanda önemli bir dönüşüm gerçekleştiriyoruz. Yenilenebilir enerji kapasitemizi büyütüyor, enerji verimliliğini artırıyor, sanayimizin yeşil dönüşümünü destekliyor ve 2053 Net Sıfır Emisyon hedefimiz doğrultusunda çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Eşim Emine Erdoğan'ın öncülüğünde ülkemizde başlayan Sıfır Atık Hareketi bugün sınırlarımızı aşarak uluslararası bir çevre hareketine dönüştü. Birleşmiş Milletler çatısı altında kabul gören Sıfır Atık yaklaşımının dünyanın farklı coğrafyalarında sahiplenilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Türkiye'nin bu alandaki tecrübesini COP31 sürecinde de insanlığın istifadesine sunuyoruz.

İklim mücadelesinin toplumların katılımıyla güçleneceğine inanıyoruz. Antalya'nın dünyanın farklı bölgelerinden gelen insanların birbirini dinlediği, ülkelerin tecrübelerini paylaştığı, çözüm arayışlarının yeni ortaklıklara dönüştüğü bir buluşma noktası olmasını arzu ediyoruz.

COP31 kapsamında düzenleyeceğimiz Dünya Liderler Zirvesi'nde devlet ve hükûmet başkanlarını Antalya'da ağırlayacağız. Zirvenin iklim değişikliğiyle mücadelede siyasî iradeyi güçlendirmesini, ülkeler arasındaki güveni artırmasını ve uygulamaya dönük yeni adımlara zemin hazırlamasını temenni ediyoruz.

Türkiye olarak COP31 Başkanlığını önemli bir küresel sorumluluk olarak görüyor, Antalya'da kurulacak güvenin, geliştirilecek iş birliklerinin ve alınacak kararların sonraki yıllarda da devam edeceğine yürekten inanıyoruz.

Elinizdeki eserin bu önemli sürece katkı sunmasını diliyor, hazırlanmasında emeği geçenleri tebrik ediyorum.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI
RECEP TAYYİP ERDOĞAN

İçindekiler

Takdim 5
Giriş 13

1. Bölüm

KÜRESEL İKLİM REJİMİ 19
1.1. İklim Değişikliği ve Küresel İş Birliği İhtiyacı 22
1.2. Küresel İklim Rejiminin Doğuşu ve Gelişimi 24
1.3. Paris Anlaşması ve Bugünkü İklim Rejiminin İşleyiş Mantığı 27
1.4. UNFCCC Sistemi ve COP'lar 29
1.5. Küresel İklim Rejiminde Uygulama 32

2. Bölüm

COP BAŞKANLIKLARININ DEĞİŞEN ROLÜ VE İŞLEVİ 35
2.1. Küresel İklim Politikalarında Değişen Öncelikler 37
2.2. Uygulamada Kurumlar Arası İş Birliği 39
2.3. COP Başkanlığının Konumu 41
2.4. Başarı Ölçütlerinin Genişlemesi 44

3. Bölüm

MÜZAKERELERİN YÖNETİMİNDEN UYGULAMAYA GEÇİŞ 47
3.1. Tarafsızlık ve Güven 49
3.2. Siyasi Uzlaşının Artan Önemi 49
3.3. Paris Sonrası Dönem 51
3.4. Eylem Gündeminin Yükselişi 52
3.5. Müzakere ve Uygulamanın Yakınlaşması 54

UYGULAMA BAŞKANLIĞI 57

4.1. Önceliklendirme ve Seçicilik 60
4.2. Aktörleri ve Araçları Bir Araya Getirmek 61
4.3. Finansman ile Proje Kapasitesini Buluşturmak 62
4.4. Mevcut Kurumsal Kapasiteyi Harekete Geçirmek 63
4.5. Sonuçları İzlemek 64
4.6. Başkanlık Döneminin Ötesini Düşünmek 65
4.7. Uygulama Başkanlığının Temel Mantığı 66

4. Bölüm

COP31'E GELİRKEN TÜRKİYE: POLİTİKADAN UYGULAMA KAPASİTESİNE 69

5.1. Türkiye'nin COP Rejiminde Konumsal Dönüşümü 71
5.2. Hedeften Kamu Politikasına Kurumsallaşma 72
5.3. Avrupa Yeşil Mutabakatı, Sanayi ve Rekabet Gücü 75
5.4. Enerji Dönüşümü 76
5.5. Sıfır Atık: Ulusal Uygulamadan Küresel Çevre Diplomasisine 77
5.6. Şehircilik, Afet Sonrası Yeniden İnşa ve Dirençlilik 79
5.7. Uyum, Su, Tarım, Arazi ve Ekosistemler 81
5.8. Birikimin Uluslararası Değeri: Uygulama Kapasitesi ve Diplomatik Öğrenme 82

5. Bölüm

COP31 BAŞKANLIĞININ İNŞASI: ANTALYA'YA GİDEN YOL 85

6.1. Adaylıktan Belém Uzlaşısına: İki Yıllık Diplomasi 87
6.2. Başkanlığın Başlangıcı: İstanbul'dan Antalya'ya 88
6.3. Politika Belgesi Olarak Başkanlık Mektupları 90
6.4. Türkiye-Avustralya Ortaklık Modeli ve Pasifik Boyutu 91
6.5. Antalya'ya Giden Yolda Çok Katmanlı İklim Diplomasisi 93
6.6. Yurt İçinde Sahiplenme ve Stratejik Paydaş Diplomasisi 97
6.7. İletişim Yönetimi 99
6.8. Başkanlığın Yürütme ve Liderlik Mimarisi 99
6.9. Alan, Lojistik ve Operasyon Yönetimi 103
6.10. COP31 Başkanlığının Başarı Çerçevesi: Müzakereden Uygulamaya 107

6. Bölüm

7. Bölüm

COP31 VİZYONU, EYLEM GÜNDEMİ VE UYGULAMA HEDEFLERİ: DENGE VE ADALET MİMARİSİ 109

7.1. İstişareyle Oluşan Gündem 111
7.2. Önceki COP'larla Süreklilik 112
7.3. On Öncelikli Tema: Konu Listesinden Uygulama Portföyüne 113
7.3.1. Sıfır Atık ve Metan Azaltımı 113
7.3.2. Okyanuslar ve Denizler 114
7.3.3. Gıda Güvenliği 116
7.3.4. İklime Dirençli Şehirler 117
7.3.5. İklim Uygulama Köprüsü 118
7.3.6. Gençlik ve Eğitim 119
7.3.7. Yeşil Sanayileşme 120
7.3.8. Temiz Enerji Dönüşümü 122
7.3.9. Rio Sinerjisi 123
7.3.10. Dinamik ve Dirençli Sağlık Sistemleri 125
7.4. Öncelikler Arasında Denge ve Adalet 126
7.5. Temalar Arası İlişki 127
7.6. Küresel, Ulusal ve Sektörel Ölçekler Arasında Dikey Denge 129
7.7. Temalardan Ölçülebilir Sonuçlara Küresel Uygulama Hedefleri 130
7.8. Vizyon, Gündem ve Hedefler Arasında Uygulama Zinciri 132
7.9. Dengeyi Uygulama Mantığına Dönüştürmek 133

8. Bölüm

EYLEM GÜNDEMİNİN UYGULAMA EKOSİSTEMİ 135

8.1. Aktivasyon Grupları 137
8.2. COP31 Business Forum ve İş Zirvesi 138
8.3. COP-SCIENCE: Bilim-Politika-Uygulama 139
8.4. Yüksek Düzey Şampiyonlar, Gençlik ve Gönüllülük 140
8.5. Paydaş Ortaklıkları, Türkiye Pavilyonu ve Yan Etkinlikler 141
8.6. Uluslararası Ortaklıklar: IEA, IRENA, Bloomberg ve Diğer Aktörler 142
8.7. Katılım Alanları ve Dijital Erişim 143
8.8. Uygulama Ekosisteminin Anlamı 143

UYGULAMA BAŞKANLIĞININ YÖNETİM MODELİ: SİYASİ LİDERLİK, ÖNCELİKLENDİRME VE DEVAMLILIK 145

9.1. Siyasi Liderlik ve İcra Kapasitesi 147
9.2. Müzakereler ile Eylem Gündemi Arasında Doğru Mesafe 148
9.3. Önceliklendirme 148
9.4. Siyasi Kaldıraç ve Zamanlama 149
9.5. Ortaklıkları Stratejik Kullanmak 149
9.6. İzleme, Ölçüm ve Karar Desteği 150
9.7. Güvenilirlik, Tarafsızlık ve Türkiye'nin Görünürlüğü 151
9.8. Başkanlık Sonrası Devamlılık ve Kurumsal Hafıza 151

9. Bölüm

OLGUNLAŞAN BİR MODEL: UYGULAMA COP'UNDAN UYGULAMA BAŞKANLIĞINA 155

10.1. Uygulama Başkanlığının Temel İşlevleri 158
10.2. Başkanlığın Sınırları 159
10.3. Finansman, Teknoloji ve Kapasite 159
10.4. Ulusal ve Yerel Uygulamanın Birlikte Çalışması 161
10.5. Başarının Ölçümü 161
10.6. Türkiye Tecrübesinin Aktarımı 162
10.7. Başkanlığı Bir Yıllık Konferanstan Uygulama Kapasitesine Dönüştürmek 163

10. Bölüm

COP31 Vizyonu ve Eylem Ajandası 164
Sözlük 167
Kaynakça 173

GİRİŞ

Küresel iklim politikasında son otuz yılı aşkın dönemde önemli bir kurumsal ve hukuki birikim oluşmuştur. Ülkeler ortak hedefler üzerinde uzlaşmış, ulusal katkı mekanizmaları geliştirilmiş, ilerlemenin raporlanması ve değerlendirilmesine yönelik uluslararası bir çalışma düzeni kurulmuştur. Bu birikim önemli olmakla birlikte küresel iklim politikasının karşı karşıya olduğu temel sorunlardan birini ortadan kaldırmamıştır: Kararlaştırılan hedefler nasıl hayata geçirilecektir?

Bir ülkenin emisyon azaltım hedefini açıklaması enerji sisteminin kendiliğinden dönüşmesini sağlamaz. Yenilenebilir enerji yatırımlarının gerçekleştirilmesi, elektrik şebekelerinin geliştirilmesi, sanayide yeni teknolojilerin kullanılması, binaların daha verimli hale gelmesi ve ulaşım sistemlerinin dönüşmesi gerekmektedir. İklim değişikliğinin etkilerine karşı şehirlerin, tarım sistemlerinin, su kaynaklarının ve sağlık hizmetlerinin hazırlanması da aynı ölçüde önem taşımaktadır. Bütün bu alanlarda finansman, teknoloji, insan kaynağı, mevzuat ve kurumsal kapasitenin birlikte çalışması gerekmektedir.

Uygulamada karşılaşılan sorunların önemli bir bölümü kaynakların veya kurumların tamamen yokluğundan değil, mevcut imkânların birbirleriyle yeterince ilişkilendirilememesinden kaynaklanmaktadır. Bir şehir iklim riskini doğru biçimde belirlediği halde uluslararası finans kuruluşlarının talep ettiği proje hazırlığını yapamayabilir. Bir kalkınma bankasında kaynak bulunabilir ancak yeterli proje akışı oluşmayabilir. Merkezi yönetim ulusal hedefi belirlerken yatırım kararının özel sektör tarafından verilmesi gerekebilir.

Bu nedenle uygulamanın başarısı kurumların yalnızca varlığına değil, aralarındaki ilişkinin niteliğine de bağlıdır. COP Başkanlıklarının değişen rolü bu ortamda önem kazanmaktadır. Başkanlığın temel sorumluluğu müzakere sürecinin tarafsız, düzenli ve güvenilir biçimde yürütülmesini sağlamaktır. Bununla birlikte Başkanlık, yıl boyunca devlet ve hükümet başkanlarından bakanlara, uluslararası kuruluşlardan kalkınma bankalarına, şehirlerden özel sektöre ve akademiye kadar geniş bir aktör grubuyla doğrudan temas kurabilmektedir.

Bu siyasi ve diplomatik erişim, uygulama döneminde COP Başkanlıklarına önemli bir hareket alanı sağlamaktadır. Başkanlık belirli sorunların uluslararası gündemde daha görünür hale gelmesine katkı verebilir, farklı görüşlere sahip ülkeler arasında uzlaşmayı kolaylaştırabilir ve uygulamanın önündeki bazı engellerin aşılmasına katkı sağlayabilecek aktörleri bir araya getirebilir.

Bu çalışmada Uygulama Başkanlığı olarak tanımlanan yaklaşım bu imkândan hareket etmektedir. Uygulama Başkanlığı, COP Başkanlığının geleneksel diplomatik görevlerini ve müzakere sürecindeki tarafsızlığını korurken sahip olduğu siyasi erişim ve diplomatik kapasiteyi, iklim hedeflerinin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla daha sistemli biçimde kullanmasını ifade etmektedir.

Burada yeni bir hukuki yetki veya yeni bir uluslararası bürokrasi önerilmemektedir. Ulusal politikaların sorumluluğu devletlerde, yerel uygulamaların sorumluluğu ilgili yönetimlerde, yatırım ve finansman kararlarının sorumluluğu ise bu kararları almaya yetkili kurumlarda kalmaya devam etmektedir. COP Başkanlığının katkısı, uygulamanın önündeki finansman, teknoloji, kapasite ve koordinasyon sorunlarının daha görünür hale gelmesini sağlamak ve bu sorunların çözümüne katkı verebilecek aktörleri bir araya getirmek üzerinden ortaya çıkmaktadır.

Uygulama Başkanlığı, son yıllarda küresel iklim politikasında giderek güçlenen uygulama yöneliminin devamı içinde ele alınmalıdır. Paris Anlaşması sonrasında uluslararası iklim rejiminin kuralları geliştikçe, hedeflerin nasıl uygulanacağı sorusu daha fazla öne çıkmıştır.

Türkiye'nin COP31 Başkanlığı için ortaya koyduğu yaklaşım, önceki COP'larda güçlenen uygulama yönelimini daha sistematik bir Başkanlık çalışma anlayışıyla ilişkilendirme arayışıdır. Türkiye'nin COP31 Başkanlığı bu açıdan önemli bir uygulama alanı sunmaktadır.

COP31 Türkiye Başkanlığı Tanıtım Çalışmaları, Times Meydanı, New York, ABD. 22 Eylül 2026

Türkiye son yıllarda Paris Anlaşması'nın onaylanması, 2053 Net Sıfır Emisyon Hedefinin açıklanması, Ulusal Katkı Beyanlarının güncellenmesi, uzun dönemli iklim stratejisinin hazırlanması ve İklim Kanunu'nun kabul edilmesiyle kendi iklim politikasının kurumsal çerçevesini geliştirmiştir. Enerji, Sıfır Atık, şehircilik, dirençlilik ve yerel iklim politikalarında yürütülen çalışmalar da bu dönüşümün farklı uygulama alanlarını oluşturmaktadır.

Türkiye'nin tecrübesini değerli kılan, enerji talebinin arttığı, sanayileşmenin ve kentleşmenin sürdüğü, iklim risklerinin ağırlaştığı ve 6 Şubat depremlerinin ardından kapsamlı bir ihya ve yeniden inşa sürecinin yürütüldüğü koşullarda dönüşümün nasıl yönetilebileceğine ilişkin somut bir uygulama tecrübesi ortaya koymasıdır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 2025-2026 Eğitim Öğretim Yılı Açılış Töreni kapsamında "Yeşil Vatan-Benim Okulum Geleceğe Çare" projesi çerçevesinde fidan dikti. Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi, İstanbul, Türkiye. 8 Eylül 2025

Bu deneyimin değeri, Türkiye'nin iklim dönüşümüne ilişkin bütün sorunlarını çözmüş olmasından kaynaklanmamaktadır. Aksine Türkiye, gelişmekte olan birçok ülkenin karşı karşıya bulunduğu kalkınma, enerji arz güvenliği, finansman ve teknoloji sorunlarını aynı dönüşüm süreci içinde yaşamaktadır. Türkiye'nin COP31'e taşıdığı birikim bu nedenle tamamlanmış bir modelden çok, uygulama içinde gelişen siyasi ve kurumsal bir deneyim olarak değerlendirilmelidir.

Diyalog, Uzlaşı ve Aksiyon yaklaşımı, COP31 Başkanlığının siyasi çerçevesini oluşturmaktadır. Diyalog, farklı ekonomik ve sosyal koşullara sahip ülkelerin görüşlerinin dikkate alınmasını ve Tarafların sürece güven duymasını ifade etmektedir. Uzlaşı, bu farklılıklar içinde ortak hareket alanlarının oluşturulmasını sağlamaktadır. Aksiyon ise üzerinde mutabık kalınan hedeflerin politikaya, yatırıma ve sahadaki sonuçlara dönüşmesini öne çıkarmaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'nin COP31 Başkanlığını küresel iklim diplomasisinde güçlenen uygulama yönelimi içinde değerlendirmektedir. Çalışmanın temel iddiası, COP Başkanlıklarının müzakere sürecindeki tarafsızlığını ve güvenilirliğini korurken siyasi ve diplomatik kapasitelerini uygulamanın önündeki engellerin azaltılmasına daha sistematik biçimde yöneltebilecekleridir. Türkiye'nin COP31 Başkanlığı bu yaklaşımın güncel bir örneğini sunmaktadır.

Ancak tartışmanın önemi tek bir COP dönemiyle sınırlı değildir. COP31'in daha kalıcı katkısı, müzakere ile uygulama arasında kurduğu ilişkinin niteliği ve bu süreçte oluşan deneyimin gelecekteki COP Başkanlıkları açısından kullanılabilir bir kurumsal birikime dönüşmesiyle ortaya çıkacaktır.

1. Bölüm

KÜRESEL İKLİM REJİMİ

İklim değişikliği, son yarım yüzyılda uluslararası iş birliğinin en kapsamlı alanlarından birinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Başlangıçta ağırlıklı olarak çevre politikası içinde ele alınan konu, zamanla enerji, sanayi, tarım, ticaret, finansman, şehirleşme, sağlık ve kalkınma politikalarıyla doğrudan ilişkili hale gelmiştir. Bu genişleme, iklim değişikliğinin yalnızca çevresel etkilerinden değil, nedenlerinin ve sonuçlarının ekonomik ve toplumsal sistemlerin bütününe yayılmasından kaynaklanmaktadır.

Sorunun bir başka özelliği sınır aşan niteliğidir. Atmosfere salınan sera gazlarının etkileri emisyonların gerçekleştiği ülkeyle sınırlı kalmamaktadır. Benzer biçimde iklim değişikliğinin sonuçları da ülkelerin sınırlarına göre şekillenmemektedir. Kuraklık, aşırı sıcaklıklar, deniz seviyesindeki yükselme, su stresi ve ekosistemlerdeki değişimler farklı coğrafyalarda farklı yoğunluklarda ortaya çıkmakla birlikte ortak bir iklim sisteminin parçalarıdır.

"Hepimize düşen görev, bu tehdit karşısında, hakkaniyete dayalı bir yük paylaşımıyla tedbirlerimizi almak, yükümlülüklerimizi süratle yerine getirmektir."

Recep Tayyip Erdoğan

BM 76. Genel Kurulu, 21 Eylül 2021

Buna karşılık iklim değişikliğiyle mücadele için gerekli dönüşümün önemli bölümü ulusal ve yerel düzeyde gerçekleşmektedir. Enerji sistemlerinin nasıl şekilleneceğine, şehirlerin nasıl planlanacağına, sanayinin hangi teknolojileri kullanacağına, tarımsal üretimin nasıl sürdürüleceğine ve ulaşım sistemlerinin nasıl gelişeceğine ilişkin kararlar büyük ölçüde ülkelerin kendi ekonomik, siyasi ve kurumsal yapıları içinde alınmaktadır.

İklim değişikliği bu nedenle özgün bir yönetişim sorunu ortaya çıkarmaktadır. Sorun küreseldir, ancak çözüm çok sayıda ulusal ve yerel kararın aynı genel amaç doğrultusunda hareket etmesini gerektirmektedir.

Bugün küresel iklim rejimi olarak adlandırılan yapı, uluslararası toplumun bu soruna ortak bir cevap verebilmek amacıyla zaman içerisinde geliştirdiği ilkeler, kurallar, anlaşmalar, kurumlar ve karar süreçlerinin bütünüdür. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi bu yapının temelini oluşturmuş, Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması ise rejimin farklı dönemlerdeki gelişimini belirleyen başlıca hukuki araçlar olmuştur.

COP toplantıları da bu yapının en görünür karar ve müzakere alanıdır. Bu nedenle COP'ların ve daha sonraki bölümlerde ele alınacak COP Başkanlıklarının işlevini anlayabilmek için önce içinde faaliyet gösterdikleri uluslararası sistemin temel özelliklerini ortaya koymak gerekmektedir.

1.1. İklim Değişikliği ve Küresel İş Birliği İhtiyacı

İklim değişikliğine ilişkin bilimsel bilgi, özellikle son birkaç on yılda önemli ölçüde gelişmiştir. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) değerlendirmeleri, insan faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının küresel ısınmanın temel nedeni olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Küresel yüzey sıcaklığı 2011-2020 döneminde 1850-1900 ortalamasının yaklaşık 1,1 °C üzerine çıkmıştır.

Bu değişimin temelinde atmosferde biriken sera gazları bulunmaktadır. Enerji üretimi ve tüketimi, sanayi, ulaşım, binalar, tarım ve arazi kullanımındaki değişiklikler başta karbondioksit olmak üzere çeşitli sera gazlarının atmosferdeki yoğunluğunu artırmaktadır.

İklim değişikliği yalnızca ortalama sıcaklıklardaki artış anlamına gelmemektedir. Yağış düzenleri, aşırı sıcaklıklar, kuraklık, deniz seviyesi, buzullar ve ekosistemler üzerinde gözlenen değişimler ekonomik ve toplumsal sistemleri de etkilemektedir. Bu etkilerin niteliği ve büyüklüğü ülkelerin coğrafi konumlarına, ekonomik yapılarına ve toplumsal kırılganlıklarına göre farklılaşmaktadır.

Sıfır Atık Forumu Gala Yemeği, Atatürk Havalimanı, İstanbul, Türkiye. 7 Haziran 2026

İklim politikasının temel kavramlarından biri azaltımdır. Azaltım, sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması veya azaltılması ile karbon yutaklarının güçlendirilmesini kapsamaktadır. Enerji verimliliği, düşük karbonlu enerji kaynaklarının geliştirilmesi, ulaşım ve sanayide dönüşüm, ormanların korunması bu alanın başlıca örnekleri arasındadır.

İkinci temel kavram uyumdur. Uyum, gerçekleşen veya gelecekte ortaya çıkması beklenen iklim etkilerine karşı toplumların, ekonomilerin, şehirlerin ve doğal sistemlerin dayanıklılığının artırılmasını ifade etmektedir. Su yönetimi, tarımsal üretimin değişen iklim koşullarına hazırlanması, şehirlerde aşırı sıcaklık ve sel risklerinin azaltılması ve altyapının uzun dönemli risklere göre planlanması uyumun farklı uygulama alanlarıdır.

Zaman içerisinde bu iki alanın yanında kayıp ve zarar da uluslararası iklim politikasının önemli başlıklarından biri haline gelmiştir. İklim etkilerinin tamamının azaltım ve uyum politikalarıyla önlenememesi, özellikle iklim değişikliğine katkısı sınırlı ancak etkilerine karşı yüksek ölçüde kırılgan ülkeler açısından yeni bir adalet ve dayanışma tartışması ortaya çıkarmıştır.

Bu kavramların tamamı ülkeler arasındaki iş birliğinin neden gerekli olduğunu göstermektedir. Devletlerin kendi sınırları içinde aldığı önlemlerle küresel sıcaklık artışını tek başına durdurmaları mümkün değildir. Buna karşılık bütün ülkelerin aynı ekonomik kapasiteye, aynı enerji yapısına, aynı tarihsel sorumluluğa veya aynı kalkınma düzeyine sahip olması da beklenmemektedir.

Böylece, küresel iklim politikasının iklim politikasının temel siyasi sorularından biri ortaya çıkmaktadır: Ortak bir sorun karşısında farklı koşullara sahip ülkeler arasında nasıl bir sorumluluk paylaşımı kurulacaktır? Küresel iklim rejiminin tarihi büyük ölçüde bu soruya verilen cevapların gelişimidir.

1.2. Küresel İklim Rejiminin Doğuşu ve Gelişimi

Çevre sorunlarının uluslararası siyasette daha görünür hale gelmesi 1970'lerden itibaren hız kazanmıştır. 1972 Stockholm Konferansı küresel çevre iş birliğinin gelişimindeki önemli dönüm noktalarından biri olmuş, çevre ile kalkınma arasındaki ilişkinin uluslararası düzeyde daha sistemli biçimde tartışılmasına zemin hazırlamıştır.

İklim değişikliği konusunda bilimsel bilginin uluslararası karar süreçleriyle ilişkisini güçlendiren önemli gelişmelerden biri 1988 yılında Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) kurulmasıdır. IPCC doğrudan politika belirleyen bir kurum değildir. Temel işlevi iklim değişikliğine ilişkin bilimsel literatürü değerlendirmek, mevcut bilgi düzeyini ortaya koymak ve karar vericiler için ortak bir bilimsel değerlendirme zemini sağlamaktır. Bilimsel bilgi ile uluslararası politika arasındaki bu ilişki, daha sonra oluşacak iklim rejiminin temel özelliklerinden biri haline gelmiştir.

Küresel iklim rejiminin hukuki ve kurumsal temeli 1992 Rio Dünya Zirvesi sırasında imzaya açılan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) ile oluşturulmuştur. Sözleşme 1994 yılında yürürlüğe girmiştir.

BM 81. Genel Kurulu ve 20-27 Eylül 2026 Tarihlerinde New York İklim Haftası Kapsamında COP31 Tanıtım Programı. New York, ABD. 29 Eylül 2026.

UNFCCC'nin temel amacı, atmosferdeki sera gazı yoğunluklarının iklim sistemi üzerindeki tehlikeli insan kaynaklı müdahaleleri önleyecek bir düzeyde istikrara kavuşturulmasına yönelik uluslararası iş birliğinin çerçevesini oluşturmaktır.

Sözleşmenin önemli özelliklerinden biri, iklim değişikliğini bütün devletleri ilgilendiren ortak bir sorun olarak kabul ederken ülkeler arasındaki farklılıkları da dikkate almasıdır. Ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler ilkesi bu yaklaşımın temel unsurlarından biri olmuştur.

Bu ilkenin arkasında iki temel gerçek bulunmaktadır. İlk olarak ülkelerin sanayileşme süreçleri boyunca küresel sera gazı birikimine yaptıkları tarihsel katkılar farklıdır. İkinci olarak iklim politikalarını uygulayabilmek için sahip oldukları ekonomik, teknolojik ve kurumsal kapasiteler aynı değildir.

UNFCCC bu nedenle bütün ayrıntıları başlangıçta belirlenmiş kapalı bir düzen yerine, zaman içerisinde gelişebilecek bir çerçeve rejim oluşturmuştur.

Bu yapının bir sonraki önemli aşaması Kyoto Protokolü olmuştur. 1997 yılında kabul edilen Protokol, özellikle gelişmiş ülkeler için daha belirgin ve sayısallaştırılmış emisyon sınırlama ve azaltım yükümlülükleri getirmiştir.

Kyoto sistemi aynı zamanda uluslararası emisyon ticareti, Temiz Kalkınma Mekanizması ve Ortak Yürütme gibi piyasa temelli araçların gelişmesine imkân sağlamıştır. Böylece iklim politikasında ekonomik araçların kullanılması konusunda önemli bir deneyim oluşmuştur. Bununla birlikte Kyoto'nun kapsamı küresel emisyonların zaman içinde değişen yapısı karşısında sınırlı kalmıştır. Bağlayıcı azaltım yükümlülüklerinin bütün ülkeleri kapsamaması ve dünya ekonomisindeki dönüşüm daha geniş katılıma dayalı bir yapının geliştirilmesi ihtiyacını güçlendirmiştir.

Bu arayışın en önemli sonucu 2015 yılında kabul edilen Paris Anlaşması'dır. Paris Anlaşması, Kyoto'dan farklı bir mimari geliştirmiştir. Uluslararası sistemin belirli ülkeler için yukarıdan sayısallaştırılmış hedefler belirlemesi yerine, bütün Tarafların kendi ulusal koşulları doğrultusunda iklim katkıları geliştirmesine dayalı daha evrensel bir yapı oluşturulmuştur.

Bu dönüşüm, rejimin temel sorununu ortadan kaldırmamıştır. Gelişmişlik düzeyi, tarihsel sorumluluk, finansmana erişim ve teknolojik kapasite farklılıkları Paris sonrasında da devam etmektedir. Ancak bu farklılıkların aynı uluslararası sistem içinde yönetilmesi için daha kapsayıcı bir çerçeve kurulmuştur.

Küresel iklim rejiminin gelişimi bu açıdan doğrusal bir süreç olarak görülmemelidir. UNFCCC, Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması birbirinin basit devamı değildir. Her biri, önceki dönemde ortaya çıkan sorunlara ve değişen uluslararası koşullara verilen farklı kurumsal cevapları temsil etmektedir.

UNFCCC ortak zemini oluşturmuş, Kyoto daha belirgin yükümlülükler geliştirmiş, Paris ise hemen bütün ülkelerin aynı iklim mimarisi içerisinde yer aldığı bir düzen kurmuştur. Bugünkü küresel iklim rejimi bu üç aşamanın oluşturduğu kurumsal ve hukuki birikim üzerinde işlemektedir.

1.3. Paris Anlaşması ve Bugünkü İklim Rejiminin İşleyiş Mantığı

Paris Anlaşması'nın uzun vadeli amacı, küresel ortalama sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelere kıyasla 2 °C'nin oldukça altında tutmak ve bu artışı 1,5 °C ile sınırlandırmaya yönelik çabaları sürdürmektir.

Ancak Paris'in küresel iklim rejimine getirdiği asıl yenilik yalnızca sıcaklık hedefi değildir. Anlaşmanın ayırt edici yönü, ortak küresel amaç ile ülkelerin kendi ulusal politikalarını aynı sistem içinde ilişkilendiren bir çalışma düzeni kurmasıdır.

Bu yapının merkezinde Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkılar (NDC) bulunmaktadır. Her ülke kendi ulusal koşulları çerçevesinde iklim değişikliğiyle mücadele için üstlenmeyi planladığı katkıyı hazırlar ve uluslararası sisteme bildirir. Böylece Paris sistemi bütün devletlere aynı politika aracını veya aynı emisyon azaltım oranını dayatmaz. Bu yapı, küresel hedef ile ulusal karar alma yetkisi arasında bir denge kurmaktadır.

Paris Anlaşması'nın ikinci önemli özelliği, sistemin tek seferlik hedeflerden oluşmamasıdır. Ulusal katkıların belirli aralıklarla yenilenmesi ve zaman içerisinde ilerleme göstermesi beklenmektedir.

Bu sürecin önemli unsurlarından biri Küresel Durum Değerlendirmesi'dir (Global Stocktake). Değerlendirme, dünyanın Paris Anlaşması'nın uzun dönemli amaçları doğrultusunda kolektif olarak ne kadar ilerlediğini belirli aralıklarla incelemektedir.

Bunun yanında Geliştirilmiş Şeffaflık Çerçevesi, ülkelerin politikaları, emisyonları, ilerlemeleri ve sağlanan ya da alınan destek konusunda daha düzenli bilgi üretmesini amaçlamaktadır. Paris rejiminin çalışma mantığı bu nedenle bir döngü biçiminde düşünülebilir: ulusal katkının belirlenmesi, uygulama, raporlama ve şeffaflık, küresel değerlendirme ve yeni ulusal katkı. Bu döngünün amacı her ülkenin aynı yolu izlemesi değil farklı ulusal yolların ortak küresel amaç doğrultusunda zaman içerisinde güçlenmesidir.

Paris Anlaşması böylece iklim rejiminin yapısını iki farklı düzeyde aynı anda kurmaktadır. Birinci düzeyde ortak uluslararası amaçlar, ikinci düzeyde ise bu amaçların ulusal politikalar içerisinde nasıl karşılık bulacağına ilişkin ülkelere ait kararlar yer almaktadır.

Bu yapı küresel iklim rejiminin hem en önemli gücü hem de temel uygulama sorunlarından birinin kaynağıdır. Çok farklı ekonomik ve siyasi yapılara sahip ülkelerin aynı sistem içerisinde yer almasına imkân vermektedir. Buna karşılık küresel hedeflerin gerçek ekonomik ve toplumsal dönüşüme nasıl çevrileceği her ülkenin kendi koşulları içerisinde çözülmek zorundadır.

Bu nedenle uluslararası düzeyde belirlenen ortak yön ile ulusal düzeyde gerçekleşmesi gereken dönüşüm arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağı, Paris sonrasında iklim politikasının temel sorularından biri olmuştur.

1.4. UNFCCC Sistemi ve COP'lar

Küresel iklim rejimi yalnızca anlaşmalardan oluşmamaktadır. Bu anlaşmaların uygulanması, değerlendirilmesi ve zaman içerisinde geliştirilmesi geniş bir kurumsal yapı aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu yapının merkezinde UNFCCC bulunmaktadır. Sistem ilk bakışta çok sayıda kısaltma, organ ve teknik süreç nedeniyle karmaşık görünebilir. Bununla birlikte temel yapı birkaç ana kurum üzerinden anlaşılabilir.

Taraflar Konferansı (COP), Sözleşme'nin en yüksek karar organıdır. Sözleşme'ye Taraf devletler COP kapsamında bir araya gelerek Sözleşme'nin uygulanmasını değerlendirmekte ve gerekli kararları almaktadır. Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması'nın kabul edilmesiyle birlikte iki ayrı yönetim organı daha ortaya çıkmıştır. CMP, Kyoto Protokolü'ne Tarafların toplantısıdır. CMA ise Paris Anlaşması'na Tarafların toplantısıdır. Bu ayrım hukuki açıdan önemlidir. Günlük kullanımda Birleşmiş Milletler iklim konferanslarının tamamı çoğu zaman COP olarak adlandırılsa da aynı konferans döneminde Sözleşme, Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması kapsamında farklı yönetim organları toplanmaktadır. Örneğin Paris Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin bir karar, hukuken COP yerine CMA tarafından alınabilmektedir.

Bu yönetim organlarının çalışmalarını iki sürekli yardımcı organ desteklemektedir. Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA), iklim bilimi, teknoloji ve metodolojik meseleler ile ilgili değerlendirmeler yapmakta ve yönetim organlarına bilgi sağlamaktadır. Bilimsel birikim ile uluslararası karar süreçleri arasındaki başlıca kurumsal bağlantılardan biridir. Uygulama Yardımcı Organı (SBI) ise Sözleşme, Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin çeşitli konuları ele almaktadır. SBSTA ve SBI çalışmalarını yalnızca yıllık iklim konferanslarında yürütmemektedir. Bonn'da gerçekleştirilen ara dönem toplantıları, teknik ve siyasi raporların COP öncesinde geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Sistemin sürekliliğini sağlayan yapılardan biri de UNFCCC Sekretaryasıdır. Sekretarya toplantıların idari ve teknik hazırlığını desteklemekte, Tarafların sunduğu çeşitli belgelerin ve raporların yönetimini sağlamakta ve iklim rejiminin kurumsal hafızasının devamına katkıda bulunmaktadır.

Bunların yanında zaman içerisinde belirli alanlarda çalışmak üzere çeşitli kurullar, komiteler, uzman grupları ve mekanizmalar kurulmuştur. İklim rejiminin kapsamı genişledikçe bu kurumsal yapı da çeşitlenmiştir.

UNFCCC sisteminin işleyişini anlamak açısından müzakere grupları da önemlidir. Devletler hukuken müzakerelere Taraf sıfatıyla katılmaktadır. Ancak iklim müzakerelerinde birçok ülke aynı zamanda benzer siyasi, ekonomik veya coğrafi özelliklere sahip devletlerle birlikte hareket eden gruplar içerisinde yer almaktadır.

Bu gruplar ortak pozisyonların geliştirilmesini, çok sayıdaki müzakere başlığının paylaşılmasını ve ülkelerin siyasi ağırlıklarını birlikte kullanmalarını sağlamaktadır. İklim müzakereleri bu nedenle yalnızca teknik verilerin karşılaştırıldığı süreçler değildir. Kalkınma düzeyi, enerji yapısı, ekonomik çıkarlar, tarihsel sorumluluk, finansman ihtiyacı ve adalet anlayışı da ülkelerin pozisyonlarının şekillenmesinde rol oynamaktadır. UNFCCC'nin karar alma kültüründe uzlaşı merkezi bir yere sahiptir. Çok farklı koşullara ve çıkarlara sahip devletlerin ortak bir metin üzerinde buluşabilmesi, iklim diplomasisinin temel özelliklerinden biridir. Bu durum karar alma süreçlerini zaman zaman yavaşlatabilir. Bununla birlikte geniş katılıma sahip bir küresel rejimde kararların siyasi meşruiyeti açısından uzlaşının önemli bir işlevi bulunmaktadır.

COP'larda görülen nihai kararlar bu nedenle yalnızca konferansın son günlerinde yapılan müzakerelerin ürünü değildir. Çok sayıda konu yıl boyunca teknik toplantılarda, yardımcı organlarda, çalışma gruplarında ve diplomatik temaslarda ele alınmaktadır. Yıllık COP toplantısı bu uzun sürecin en görünür ve siyasi düzeyi en yüksek aşamasıdır.

Bu kurumsal çerçeve, ilerleyen bölümlerde tartışılacak COP Başkanlığının hareket ettiği alanın da sınırlarını belirlemektedir. Başkanlık, kendisinden bağımsız olarak işleyen çok taraflı bir hukuki ve kurumsal düzen içerisinde görev yapmaktadır.

1.5. Küresel İklim Rejiminde Uygulama

Küresel iklim rejiminin gelişimi, uluslararası toplumun iklim değişikliği karşısında ortak bir yön oluşturma kapasitesini önemli ölçüde güçlendirmiştir. UNFCCC ortak kurumsal zemini kurmuş, Kyoto Protokolü daha belirgin yükümlülükler geliştirmiş, Paris Anlaşması ise hemen bütün ülkeleri ortak uzun dönemli amaçlar etrafında buluşturan bir çalışma düzeni oluşturmuştur.

Paris Anlaşması ile birlikte uygulama, rejimin dışındaki ayrı bir aşama olmaktan çok sistemin kendi işleyişinin parçası haline gelmiştir. Ulusal katkıların hazırlanması, ilerlemenin raporlanması, şeffaflık düzeni ve Küresel Durum Değerlendirmesi, ülkelerin yalnızca hedef açıklamasını değil, bu hedeflere doğru ne ölçüde ilerlediğini de görünür kılmaktadır.

Bu yapı, küresel hedefler ile ulusal dönüşüm arasındaki ilişkiyi daha belirgin hale getirmektedir. Uluslararası düzeyde ortak yön belirlenebilmekte, ancak bu yönün enerji, sanayi, şehirler, tarım ve diğer politika alanlarında nasıl karşılık bulacağı ülkelerin ekonomik, toplumsal ve kurumsal koşulları içinde şekillenmektedir. Bu nedenle aynı küresel amaç, farklı ülkelerde farklı uygulama yollarını gerekli kılabilmektedir.

Uygulama sorusu bu noktada önem kazanmaktadır. Mesele müzakerelerin veya yeni kararların önemini kaybetmesi değildir. Asıl mesele, uluslararası düzeyde oluşturulan siyasi iradenin ulusal ve yerel düzeyde sonuç üretebilmesi için hangi koşulların gerekli olduğunun giderek daha fazla öne çıkmasıdır.

Küresel iklim rejiminin bugünkü aşaması bu nedenle müzakere ile uygulama arasındaki ilişkinin yeniden düşünülmesini gerektirmektedir. Bu durum, COP'ların ve COP Başkanlıklarının değişen uluslararası iklim gündemi içindeki rolüne ilişkin yeni soruları da beraberinde getirmektedir.

2. Bölüm

COP BAŞKANLIKLARININ DEĞİŞEN ROLÜ VE İŞLEVİ

2.1. Küresel İklim Politikalarında Değişen Öncelikler

UNFCCC'den Paris Anlaşması'na uzanan süreç, küresel iklim politikasının ortak kurallar ve hedefler etrafında giderek daha kapsayıcı bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır. Bugün uluslararası iklim politikasının önündeki temel meselelerden biri, bu hedeflerin ekonomik ve toplumsal hayatta nasıl karşılık bulacağıdır.

Uygulamanın önündeki engeller her ülkede aynı değildir. Bazı ülkelerde finansmana erişim belirleyici olurken bazılarında teknik kapasite veya mevzuat eksikliği daha fazla önem taşıyabilir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyon, kurumsal kapasite, teknolojiye erişim veya yatırım ortamı da uygulamanın hızını ve niteliğini etkileyebilir. Bu nedenle küresel hedefler ortak olsa da bu hedeflere ulaşmak için ihtiyaç duyulan araçlar ve çözüm yolları ülkelerin koşullarına göre farklılaşmaktadır.

COP Başkanlıklarının değişen rolünü anlamak açısından son on yıllık dönem önemli bir perspektif sunmaktadır. Paris'te temel başarı, hemen bütün ülkeleri ortak bir iklim düzeni içinde buluşturabilmekti. Glasgow'da 2030 hedeflerinin güçlendirilmesi, kömür kullanımının azaltılması ve Paris Anlaşması'nın uygulama kurallarının tamamlanması öne çıkmıştır. Şarm el-Şeyh'te uygulama kavramı konferansın siyasi dilinin merkezine yerleşirken kayıp ve zarar konusunda önemli bir adım atılmıştır. Dubai'de gerçekleştirilen ilk Küresel Durum Değerlendirmesi, Paris hedefleri karşısındaki kolektif ilerlemeyi ortaya koyarken enerji sistemlerinin dönüşümünü de küresel karar dilinin önemli unsurlarından biri haline getirmiştir. Bakü'de ise iklim finansmanının ölçeği ve gelişmekte olan ülkelerin finansmana erişimi yeniden gündemin merkezinde yer almıştır.

Bu gelişmeler birbirinden bağımsız değildir. Belém 1,5 Misyonu de önemli bir dönüm noktası olmuştur. Küresel iklim rejiminin kurumsal ve hukuki çerçevesi geliştikçe, müzakerelerin konusu da genişlemiştir. Hedeflerin belirlenmesi önemini korurken bu hedeflere ulaşmak için gerekli finansmanın nasıl sağlanacağı, teknolojinin nasıl yaygınlaştırılacağı, kurumsal kapasitenin nasıl güçlendirileceği ve farklı aktörlerin sürece nasıl katılacağı daha görünür hale gelmiştir.

Bu değişim COP'ların yapısına da yansımaktadır. COP'lar devletler arasındaki resmî müzakerelerin yürütüldüğü konferanslar olmayı sürdürürken aynı zamanda uluslararası kuruluşların, kalkınma bankalarının, özel sektörün,

şehirlerin, bilim dünyasının ve sivil toplumun iklim gündemi etrafında bir araya geldiği geniş bir etkileşim alanına dönüşmüştür. Böylece iklim diplomasisinin kapsamı, müzakere masasında alınan kararların ötesinde, bu kararların uygulanmasına katkı sağlayabilecek aktörleri ve araçları da içine alacak biçimde genişlemiştir.

Bu genişleme COP Başkanlıklarının sorumluluk alanını hukuken değiştirmemektedir. Başkanlığın temel görevi müzakere sürecini tarafsız, kapsayıcı ve güvenilir biçimde yönetmek, Taraflar arasında uzlaşının oluşmasına katkı sağlamaktır. Bununla birlikte iklim gündeminin çeşitlenmesi ve uygulama ihtiyacının güçlenmesi, Başkanlığın siyasi ve diplomatik kapasitesinin önemini artırmaktadır.

Başkanlık, COP yılı boyunca devlet ve hükümet başkanları, bakanlıklar, uluslararası kuruluşlar, finans kurumları, özel sektör, yerel yönetimler ve sivil toplumla temas kurabilmektedir. Bu geniş erişim, farklı aktörlerin aynı sorun etrafında buluşturulması, uygulamanın önündeki engellerin görünür hale getirilmesi ve çözüm arayışlarının desteklenmesi bakımından önemli bir imkân oluşturmaktadır.

Dolayısıyla küresel iklim politikasındaki değişim, COP Başkanlığının geleneksel müzakere yönetimi işlevinin önemini azaltmamaktadır. Aksine bu işlevi daha geniş bir siyasi ve kurumsal ortam içinde yürütme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Müzakerelerde güven ve uzlaşı sağlanması ile alınan kararların uygulanmasını kolaylaştıracak ortamın oluşturulması giderek daha fazla birbirini tamamlayan süreçler haline gelmektedir.

Bu gelişme, COP Başkanlıklarının hangi yetkilere sahip olduğu kadar, mevcut yetki ve diplomatik imkânlarını değişen iklim gündemi içinde nasıl kullandığı sorusunu da önemli hale getirmektedir. Başkanlığın tarafsızlığı, siyasi etkisi ve uygulamayı kolaylaştırıcı kapasitesi arasındaki ilişkinin doğru kurulması, bu yeni dönemin temel meselelerinden biridir.

2.2. Uygulamada Kurumlar Arası İş Birliği

İklim hedeflerinin uygulanması, çok sayıda politika alanının ve kurumun aynı dönüşüm süreci içinde hareket etmesini gerektirmektedir. Enerji, sanayi, ulaşım, şehircilik, tarım, su yönetimi ve finansman farklı kurumların sorumluluk alanlarında yer alsa da iklim politikası bakımından birbirleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle uygulamanın başarısı, her kurumun kendi görevini yerine getirmesinin yanında, farklı politika ve karar süreçleri arasında uyum sağlanmasına da bağlıdır.

Bu ilişki özellikle ekonomik ve sektörel dönüşüm alanlarında belirginleşmektedir. Ulaşımın elektrifikasyonu, elektrik üretimi, şebeke kapasitesi ve şarj altyapısıyla birlikte ele alınmalıdır. Sanayide düşük karbonlu üretime geçiş enerji maliyetleri, teknolojiye erişim, yatırım kapasitesi ve rekabet koşullarıyla ilişkilidir. Binalarda enerji verimliliğinin artırılması merkezi yönetimin düzenlemelerinin yanında yerel uygulamaları, finansman araçlarını ve teknik kapasiteyi de gerektirir. Su yönetimi ise tarım, şehirleşme, ekosistemlerin korunması ve afet risklerinin azaltılmasıyla birlikte değerlendirilmek durumundadır.

Bu karşılıklı bağımlılık, uygulamadaki ilerlemenin yalnızca tek tek kurumların kapasitesi üzerinden değerlendirilemeyeceğini göstermektedir. Bir alanda alınan karar başka bir alandaki yatırımın önünü açabilir veya uygulamayı sınırlandırabilir. Teknolojik bir çözümün mevcut olması finansmana erişim sağlanamadığında yeterli olmayabilir. Finansmanın bulunması ise gerekli düzenleyici çerçeve, proje kapasitesi veya insan kaynağı oluşmadığında yatırıma dönüşmeyebilir.

Dolayısıyla iklim politikalarının uygulanmasında temel meselelerden biri kurumsal eşgüdümdür. Buradaki eşgüdüm, bütün yetki ve sorumlulukların tek bir merkezde toplanması anlamına gelmemektedir. Aksine farklı kurumların kendi görev ve yetkilerini korurken birbirlerinin karar süreçlerini, ihtiyaçlarını ve zamanlamalarını dikkate alabilmelerini ifade etmektedir.

Bu ihtiyaç ulusal düzeyle de sınırlı değildir. İklim hedeflerinin önemli bir bölümü şehirlerde, üretim tesislerinde, enerji altyapısında, tarım alanlarında ve yerel hizmetlerde hayata geçirilmektedir. Merkezi yönetimler politika ve düzenleyici çerçeveyi oluştururken yerel yönetimler, özel sektör, finans kuruluşları, akademi ve sivil toplum farklı aşamalarda uygulamaya katılmaktadır. Uluslararası kuruluşlar ve çok taraflı kalkınma bankaları ise finansman, teknik destek ve kapasite geliştirme yoluyla bu yapının başka bir boyutunu oluşturmaktadır.

Bu nedenle iklim uygulaması çok düzeyli ve çok aktörlü bir yönetişim alanı niteliği taşımaktadır. Uluslararası hedeflerle ulusal politikalar, ulusal politikalarla yerel uygulamalar, kamu kararlarıyla özel sektör yatırımları arasında işleyen bağlantıların kurulması gerekmektedir. Bu bağlantıların zayıf olduğu durumlarda, gerekli kaynaklar ve politika araçları mevcut olsa bile uygulama beklenen hızda ilerlemeyebilir.

Burada önemli olan yeni kurumlar oluşturmaktan önce mevcut kurumların ve araçların nasıl daha etkili biçimde birlikte çalışabileceğini değerlendirmektir. Uygulamanın önündeki engellerin doğru tespit edilmesi, hangi sorunun hangi aktörlerin birlikte hareket etmesini gerektirdiğinin

belirlenmesi ve ilgili kurumlar arasında düzenli bir çalışma ilişkisinin kurulması bu açıdan önem taşımaktadır. İklim politikalarının çok düzeyli ve çok aktörlü yapısı, farklı kurumlar ve politika araçları arasında bağlantı kurabilecek mekanizmaların önemini artırmaktadır. Bu ihtiyaç, küresel iklim diplomasisinde COP Başkanlığının konumunu da yeniden değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

2.3. COP Başkanlığının Konumu

COP Başkanlığı, küresel iklim rejimi içinde kendine özgü bir konuma sahiptir. Başkanlık bir uluslararası kuruluş, icracı kurum veya ulusal yönetim organı değildir. Taraf devletlerin üzerinde karar alma yetkisine sahip olmadığı gibi ülkelerin iklim politikalarını belirleme, bütçelerini yönlendirme veya yatırımlarını yönetme yetkisi de bulunmamaktadır.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP28), Expo City Dubai, Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri. 11 Aralık 2023

Başkanlığın temel sorumluluğu, COP sürecinin tarafsız, kapsayıcı ve güvenilir biçimde yürütülmesini sağlamak ve Taraflar arasında uzlaşı oluşmasına katkıda bulunmaktır. Bu sorumluluk, Başkanlığın meşruiyetinin de temelini oluşturmaktadır. Farklı siyasi ve ekonomik çıkarlara sahip ülkelerin aynı müzakere sürecinde yer aldığı bir yapıda Başkanlığın bütün Tarafların güvenini koruyabilmesi belirleyici önemdedir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri İklim Etkinliği, BM Genel Merkezi, New York, ABD. 23 Eylül 2026

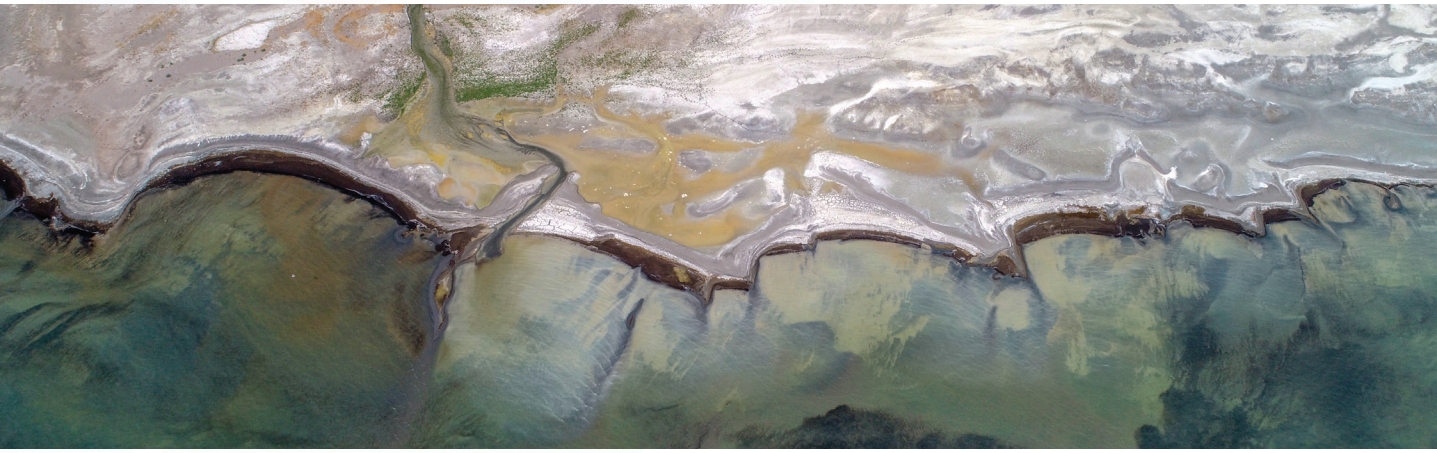
Bununla birlikte COP Başkanlığının etkisi yalnızca resmî müzakerelerin yönetimiyle sınırlı değildir. Başkanlık dönemi boyunca devlet ve hükümet başkanları, bakanlar, uluslararası kuruluşlar, finans kurumları, özel sektör, yerel yönetimler, bilim dünyası ve sivil toplumla yoğun bir diplomatik ilişki ağı oluşmaktadır. COP'un küresel görünürlüğü de Başkanlığa belirli konuların uluslararası gündemde öne çıkarılması açısından önemli bir siyasi imkân sağlamaktadır.

Bu durum COP Başkanlığının hukuki yetkisi ile siyasi ve diplomatik etkisi arasında önemli bir ayrım ortaya çıkarmaktadır. Başkanlığın doğrudan uygulama yetkisi sınırlıdır. Buna karşılık farklı aktörleri bir araya getirme, sorunları görünür hale getirme, siyasi ilgiyi belirli alanlarda yoğunlaştırma ve çözüm arayışlarını kolaylaştırma kapasitesi daha geniştir.

Bu kapasitenin kullanılması özellikle uygulama gündeminin güçlendiği bir dönemde önem kazanmaktadır. İklim hedeflerinin hayata geçirilmesi finansman, teknoloji, kapasite, mevzuat ve yatırım gibi birbirine bağlı birçok unsurun birlikte çalışmasını gerektirdiği için farklı aktörler arasında düzenli temas ve iş birliğine ihtiyaç duyulmaktadır. COP Başkanlığı bu aktörlerin yerine geçmeden, aralarındaki etkileşimin güçlendirilmesine katkı sağlayabilecek bir konumdadır.

Ancak bu alanın önemli bir sınırı bulunmaktadır. Başkanlığın uygulamaya daha fazla yönelmesi, müzakere sürecindeki tarafsızlığını zayıflatmamalıdır. Başkanlığın belirli ülkelerin, sektörlerin veya kurumların çıkarlarını temsil ettiği yönünde oluşabilecek bir algı, Taraflar arasındaki güveni ve dolayısıyla müzakere sürecini olumsuz etkileyebilmektedir.

Bu nedenle, Başkanlığın siyasi kapasitesi ile tarafsızlık sorumluluğunun birbirinden bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Başkanlığın etkisi, sahip olduğu resmi yetkilerin genişliğinden çok, Tarafların güvenini koruyarak farklı aktörler arasında ilişki kurabilme kapasitesinden kaynaklanmaktadır.

Burada önemli olan uygulamayı yönetmek ile uygulamayı kolaylaştırmak arasındaki ayrımdır. Uygulamayı yönetmek, ulusal veya yerel düzeyde karar alma, kaynak tahsis etme, yatırım yapma ve sonuçlardan doğrudan sorumlu olmayı gerektirmektedir. Bunlar COP Başkanlığının görevleri değildir. Uygulamayı kolaylaştırmak ise ihtiyaçların görünür hale gelmesine, ilgili aktörlerin bir araya gelmesine, mevcut araçların daha etkili kullanılmasına ve çözüm yollarının geliştirilmesine katkı sağlamayı ifade etmektedir. COP Başkanlığının siyasi ve diplomatik kapasitesi esas olarak bu alanda anlam kazanmaktadır.

PreCOP26 Bakanlar Toplantısı, Milano, İtalya. 30 Eylül 2021

Başkanlık bu aktörlerin kendi yetki ve sorumlulukları içinde daha etkili biçimde birlikte çalışabilecekleri bir ortamın oluşmasına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla COP Başkanlığının değişen rolü, Başkanlığa yeni yetkiler verilmesi meselesinden önce, mevcut diplomatik ve siyasi kapasitenin küresel iklim politikasının değişen ihtiyaçları karşısında nasıl kullanılacağı sorusuyla ilgilidir. Bu soru aynı zamanda COP Başkanlığının geleneksel müzakere işlevi ile giderek önem kazanan uygulama gündemi arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağı tartışmasını da beraberinde getirmektedir.

2.4. Başarı Ölçütlerinin Genişlemesi

COP Başkanlıklarının başarısı uzun yıllar boyunca müzakerelerin tamamlanması, karar metinlerinin kabul edilmesi ve konferansın düzenli biçimde gerçekleştirilmesi üzerinden değerlendirilmiştir; bu ölçütler önemini korumaktadır.

Nihai karar metninin kabul edilip edilmediği, kritik başlıkların nasıl formüle edildiği ve Tarafların uzlaşıya varıp varamadığı doğal olarak temel ölçütlerdir. Uygulama döneminde ise başarı daha uzun bir zaman çizgisine yayılmaktadır. Bir kararın iki veya üç yıl sonra hangi yatırımları tetiklediği, bir ortaklığın faaliyetini sürdürüp sürdürmediği ve bir finansman taahhüdünün ne kadarının gerçek projelere dönüştüğü de önem kazanmaktadır.

Bu değişim COP Başkanlıklarından bütün sonuçların sorumluluğunu üstlenmelerini gerektirmemektedir. Başkanlık bir enerji santralinin veya şehir projesinin nihai sonucunu kontrol edemez. Ancak kendi döneminde oluşturduğu çalışmaların görev, sahiplenme ve devamlılık bakımından ne kadar sağlam kurulduğu değerlendirilebilmektedir. Böylece başarı, "kaç girişim açıklandı?" sorusundan "hangi girişimler gerçek bir sürecin başlangıcı oldu?" sorusuna doğru genişlemektedir.

3. Bölüm

MÜZAKERELERİN YÖNETİMİNDEN UYGULAMAYA GEÇİŞ

3.1. Tarafsızlık ve Güven

COP Başkanlığının kurumsal temeli tarafsızlığa dayanmaktadır. Başkanlığı üstlenen ülkenin kendi ulusal politikaları ve çıkarları bulunmaktadır. Ancak Başkanlık görevinin yürütülmesi bütün Tarafların sürece güven duymasını gerektirmektedir.

Bu nedenle Başkanlığın ulusal konumu ile çok taraflı süreçteki sorumluluğu arasında açık bir ayrım bulunması önemlidir. Tarafsızlık pasiflik anlamına gelmemektedir. Başkanlık farklı görüşleri anlamaya, anlaşmazlıkları azaltmaya ve ortak kararların oluşabileceği alanları genişletmeye çalışmaktadır. Bu siyasi ve diplomatik işlev, iklim müzakerelerinin giderek karmaşık hale geldiği dönemlerde daha fazla önem kazanmıştır.

Çok taraflı iklim diplomasisinde güven, teknik müzakere kadar belirleyici bir unsurdur. Ülkeler kendi ekonomik çıkarlarını, kalkınma ihtiyaçlarını ve enerji arz güvenliği kaygılarını aynı masaya taşırlar. Başkanlığın bu farklılıkları meşru siyasi gerçeklikler olarak görebilmesi, Tarafların süreçte kalmasını kolaylaştırmaktadır. Özellikle finansman ve emisyon azaltımı gibi konularda, bir grubun beklentilerini diğerine karşı üstün tutan bir Başkanlık algısı uzlaşma alanını hızla daraltabilmektedir.

Uygulama gündemi de aynı güven ilişkisine dayanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin finansman ve teknolojiye erişim sorunlarının yeterince dikkate alınmadığı bir uygulama yaklaşımı geniş destek bulamaz. Benzer biçimde özel sektör veya finans kuruluşlarının katılımı, kamu yararı ve şeffaflık ilkeleriyle dengelenmediğinde eleştirilere açık hale gelmektedir. Tarafsızlık bu nedenle yalnızca müzakere salonunun ilkesi değil, Başkanlığın uygulamaya ilişkin bütün temaslarının da temelidir.

3.2. Siyasi Uzlaşının Artan Önemi

Kyoto Protokolü döneminden Paris Anlaşması'na uzanan süreçte COP Başkanlıklarının siyasi rolü giderek belirginleşmiştir. Emisyon azaltımı, finansman, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sorumlulukları ve ekonomik dönüşüm gibi konular teknik müzakere başlıklarının ötesinde siyasi anlaşmazlıklara yol açmıştır.

Paris Anlaşması'na giden süreç, Başkanlığın uzun süreli diplomatik hazırlığının önemini açık biçimde göstermiştir. Paris'te ülkelerin aynı politikayı benimsemesi amaçlanmamış; farklı ulusal koşullar içinde ortak bir hedef üzerinde uzlaşılması mümkün hale gelmiştir. Bu deneyim COP Başkanlığının resmî toplantıları yönetmenin yanında siyasi uzlaşının hazırlanmasında da önemli bir rol üstlendiğini göstermiştir.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP21), Le Bourget Fuar Merkezi, Paris, Fransa. 30 Kasım 2015

Paris Anlaşması'nın kalıcı gücü, ülkelerin aynı koşullara sahip olduğu varsayımından değil, farklılıkları ortak bir sistem içinde yönetebilmesinden kaynaklanmaktadır. Ulusal katkılar bu yaklaşımın en açık örneğidir. Her ülke kendi kapasitesi ve koşulları içinde hedef belirler; ancak bu hedefler ortak sıcaklık amacı ve şeffaflık düzeni içinde değerlendirilir. Bu yapı, küresel hedef ile ulusal egemenlik arasındaki dengeyi kurmayı başarmıştır.

Uygulama döneminde de benzer bir siyasi denge gereklidir. Elektrifikasyon, yeşil sanayileşme veya atıkların azaltılması gibi küresel hedefler ülkelerin başlangıç noktalarına göre farklı yollarla gerçekleştirilecektir. Başkanlığın görevi tek tip politika üretmek değil, ortak yönü korurken farklı uygulama yollarına alan açmaktır. Bu yaklaşım özellikle COP31'in "Diyalog, Uzlaşı ve Aksiyon" anlayışında belirgin bir karşılık bulmaktadır.

3.3. Paris Sonrası Dönem

Paris Anlaşması sonrasında COP sürecinin kapsamı ve çalışma biçimi önemli ölçüde değişmiştir. Uyum, finansman, teknoloji, kayıp ve zarar, enerji, şehirler, sanayi, gıda sistemleri, sağlık ve adil geçiş gibi alanların iklim gündeminde daha görünür hale gelmesi, COP Başkanlıklarının daha geniş bir aktör ve politika alanıyla ilişki kurmasını gerekli kılmıştır.

Bu değişim, COP'un yalnızca konferansın gerçekleştirildiği birkaç haftadan ibaret bir süreç olarak görülmesini de güçleştirmiştir. Başkanlıklar konferans öncesindeki dönemde bölgesel toplantılar, bakanlar düzeyinde istişareler, uluslararası kuruluşlarla çalışmalar ve farklı paydaşlarla temaslar yürütmektedir. Böylece COP Başkanlığı, konferansın organizasyonu ve resmî müzakerelerin yönetiminin yanında, yıl boyunca devam eden yoğun bir diplomatik sürecin sorumluluğunu da üstlenmektedir.

Bu süreçte Başkanlığın farklı aktörlerle kurduğu ilişkilerin niteliği de değişmektedir. İklim hedeflerinin uygulanması enerji, finans, sanayi, şehircilik, tarım ve teknoloji gibi birçok alanda karar alınmasını gerektirdiği için bu alanlarda faaliyet gösteren kurumlar COP sürecinin daha görünür paydaşları haline gelmiştir. Bakanlıklar ve uluslararası kuruluşların yanında kalkınma bankaları, finans kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler, bilim dünyası ve sivil toplum da COP yılı boyunca yürütülen çalışmaların farklı aşamalarında yer almaktadır.

Bu genişleme, resmî müzakere süreci ile COP çevresinde gelişen uygulama gündemi arasındaki ilişkinin önemini artırmıştır. Müzakereler uluslararası iklim rejiminin siyasi ve hukuki yönünü belirlemeye devam ederken, bu kararların hayata geçirilmesinde rol üstlenen aktörlerin sürece daha düzenli biçimde katılması uygulamanın koşullarının daha görünür hale gelmesini sağlamaktadır.

COP Başkanlığı açısından bu durum daha yoğun bir diplomatik koordinasyon ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Başkanlığın farklı ülkelerin siyasi beklentilerini anlaması, müzakere başlıklarındaki görüş ayrılıklarını takip etmesi ve aynı zamanda iklim politikalarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin daha geniş bir aktör grubuyla temas kurması gerekmektedir. Böylece Başkanlık dönemi, konferansa hazırlık yapılan bir süreç olmanın ötesinde, farklı düzeylerde yürütülen iklim diplomasisinin bir araya geldiği bir çalışma dönemine dönüşmektedir.

Ancak aktörlerin ve çalışma alanlarının genişlemesi, COP Başkanlığının bütün bu süreçlerin yönetimini üstlenmesi anlamına gelmemektedir. Başkanlığın temel sorumluluğu Taraflar arasındaki güveni korumak ve müzakere sürecini başarıyla yürütmektir. Paris sonrası dönemin ortaya çıkardığı ihtiyaç, bu temel sorumluluğu korurken uygulamada rol oynayan aktörlerle kurulan ilişkilerin daha sistemli hale getirilmesidir.

Bu gelişme aynı zamanda COP sürecinin resmî müzakereler dışındaki boyutunu da daha önemli hale getirmiştir. Şehirlerin, şirketlerin, finans kuruluşlarının, uluslararası kurumların ve sivil toplumun iklim hedeflerine yönelik katkılarının daha görünür hale gelmesi, bu çalışmaların COP süreciyle nasıl ilişkilendirileceği sorusunu gündeme taşımıştır. Bu arayışın en belirgin karşılıklarından biri Eylem Gündeminin giderek güçlenmesi olmuştur.

3.4. Eylem Gündeminin Yükselişi

COP sürecinin değişen yapısının önemli göstergelerinden biri Eylem Gündemidir. Şehirler, şirketler, finans kuruluşları ve diğer kurumların iklim çalışmaları zaman içinde COP toplantılarında daha fazla yer almaya başlamıştır. Bu gelişme yeni ortaklıkların ve girişimlerin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Ancak zamanla açıklanan girişimlerin sonuçlarının daha düzenli izlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Örneğin bir girişimin konferans sırasında duyurulması onun uygulanacağı anlamına gelmemektedir. Sorumlu kurumların, finansmanın ve uzun dönemli çalışma düzeninin açık olmadığı durumlarda siyasi ilgi kısa sürede azalabilmektedir. Bu nedenle Eylem Gündeminin niteliği giderek girişim sayısından sonuçlara doğru değişmektedir.

Eylem Gündemi, resmî müzakere alanının dışında kalan aktörleri iklim sürecine bağlayan başlıca kanallardan biri haline gelmiştir. Şehir ağları, şirket koalisyonları, finans kuruluşları, bilimsel kurumlar ve sivil toplum örgütleri COP haftalarında kendi taahhütlerini açıklarken bazı girişimler konferans sonrasında kalıcı programlara dönüşmüştür. Bu genişleme, iklim politikasının gerçek uygulayıcılarının çeşitliliğini görünür hale getirmiştir.

Petersberg İklim Diyaloğu, Berlin, Almanya. 22 Nisan 2026

Bununla birlikte Eylem Gündeminin büyümesi yeni bir sorunu da beraberinde getirmiştir. Çok sayıda taahhüdün aynı anda açıklanması, hangi girişimin gerçek sonuç ürettiğini anlamayı zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle son yıllarda şeffaflık, ilerleme raporları ve yüksek bütünlük standartları daha fazla önem kazanmıştır. COP31 açısından Eylem Gündeminin değeri, yeni başlıkların sayısından çok mevcut çalışmaların hangi uygulama açığını kapattığı ve sonuçların ne ölçüde izlenebildiği üzerinden görülecektir.

3.5. Müzakere ve Uygulamanın Yakınlaşması

Paris sonrasında iklim politikasının yönü büyük ölçüde belirlenmiş durumdadır. Bu durum müzakerelerin önemini azaltmamaktadır. Yeni kararlar, hedeflerin güncellenmesi ve ülkeler arasındaki siyasi uzlaşı uluslararası sistemin çalışması açısından temel olmaya devam etmektedir.

"Bu hedefleri gerçekleştirmek için uluslararası finansmana erişim ve teknoloji alanındaki iş birlikleri elzemdir."

Recep Tayyip Erdoğan

BM İklim Zirvesi, New York, 24 Eylül 2025

Ancak uygulamada karşılaşılan sorunlar müzakerelerden tamamen ayrı düşünülemez. Bir hedefin uygulanmasında yaşanan finansman, teknoloji veya kapasite sorunları sonraki uluslararası kararların hazırlanmasını etkileyebilmektedir. Bu nedenle müzakere ve uygulama arasındaki bilgi akışının güçlenmesi, COP sisteminin daha etkili çalışmasına katkı sağlamaktadır.

Müzakere ve uygulama arasındaki ilişki tek yönlü değildir. Uluslararası kararlar ulusal politikaları etkilerken, sahada karşılaşılan sorunlar da sonraki müzakerelerin niteliğini değiştirmektedir. Yenilenebilir enerji kapasitesinin hızlı artışı, şebeke yatırımlarını ve depolamayı küresel gündemin daha görünür başlıkları haline getirmiştir. Uyum projelerindeki finansman sıkıntıları, finansmanın niteliği ve erişilebilirliği konusundaki tartışmaları güçlendirmiştir. Benzer biçimde sanayi dönüşümünün ticaret ve rekabet gücü üzerindeki etkileri adil geçiş tartışmasını genişletmiştir.

Bu karşılıklı ilişki, COP Başkanlığının bilgi toplama kapasitesini de önemli hale getirmektedir. Başkanlık yıl boyunca yalnızca Tarafların müzakere pozisyonlarını değil, uygulamada hangi engellerle karşılaştıklarını da dinlediğinde daha gerçekçi bir siyasi gündem kurabilmektedir. Böylece uygulama sorunları, müzakerelerin yerini almadan bu sürecin gerçek ekonomik ve toplumsal koşullarla daha güçlü bağ kurmasına yardımcı olmaktadır.

"Artık müzakere zamanı değil. Uygulama, uygulama ve uygulama zamanı."

António Guterres

Belém İklim Zirvesi, 6 Kasım 2025

4. Bölüm

UYGULAMA BAŞKANLIĞI

Önceki bölümlerde ele alınan gelişmeler, küresel iklim politikasında müzakere ile uygulama arasındaki ilişkinin giderek daha önemli hale geldiğini göstermektedir. İklim hedeflerinin kapsamı genişledikçe finansman, teknoloji, kurumsal kapasite, yatırım ve farklı aktörler arasındaki iş birliği de COP gündeminin daha görünür unsurları haline gelmiştir.

"Artık iklim eyleminde yeni bir dönemdeyiz: uygulama dönemi."

Simon Stiell

Bonn SB64, 17 Haziran 2026

Bu değişim, COP Başkanlığının geleneksel müzakere ve kolaylaştırıcılık görevlerini ortadan kaldırmamaktadır. Aksine Başkanlığın sahip olduğu siyasi ve diplomatik kapasitenin, bu temel görevler korunarak uygulama sürecine nasıl katkı sağlayabileceği sorusunu gündeme getirmektedir.

Uygulama Başkanlığı, COP Başkanlığının siyasi ve diplomatik kapasitesini uygulamanın önündeki belirli sorunların aşılmasını kolaylaştırmak amacıyla daha sistemli biçimde kullanmasını ifade etmektedir. Yaklaşımın temelinde Başkanlığın uygulamayı doğrudan yönetmesi değil, uygulamanın gerçekleşmesini sağlayan aktörler, kaynaklar ve süreçler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine katkı sunması bulunmaktadır. Bu model dört temel soruya dayanmaktadır:

- Başkanlık hangi alanlara odaklanmalıdır?
- Hangi aktörleri bir araya getirmelidir?
- Siyasi ve diplomatik desteğini hangi aşamada kullanmalıdır?
- Başlatılan çalışmaların Başkanlık dönemi sonrasında devamı nasıl sağlanmalıdır?

Bu sorular Uygulama Başkanlığını yalnızca daha fazla faaliyet gerçekleştiren bir Başkanlık anlayışından ayırmaktadır. Buradaki amaç Başkanlık gündemini genişletmek değil, siyasi ve diplomatik kapasitenin gerçek bir katkı sağlayabileceği alanları belirlemek ve bu kapasiteyi daha etkili kullanmaktır.

4.1. Önceliklendirme ve Seçicilik

COP gündemi çok geniştir. Enerjiden sanayiye, şehirlerden tarıma, uyumdan kayıp ve zarara, finansmandan teknolojiye kadar çok sayıda konu aynı süreç içinde ele alınmaktadır. Bir COP Başkanlığının bütün bu alanlarda aynı yoğunlukta çalışma yürütmesi mümkün değildir.

Bu nedenle Uygulama Başkanlığının temel ilkelerinden biri önceliklendirmedir. Başkanlığın hangi konularda ilave değer sağlayabileceğini değerlendirmesi gerekmektedir. Küresel ihtiyaç, siyasi destek ihtiyacı, mevcut çalışmaların olgunluğu, uygulamanın önündeki engeller ve Başkanlığın bu engellerin aşılmasına sağlayabileceği katkı bu değerlendirmede dikkate alınabilir.

Daha sınırlı alanda güçlü sonuçlar elde etmek, çok sayıda girişime yüzeysel biçimde destek vermekten daha etkili olabilmektedir. Seçicilik bu nedenle uygulamaya verilen önemin azalması anlamına gelmemektedir. Başkanlığın sınırlı zamanını ve siyasi kapasitesini sonuç üretme ihtimali daha yüksek alanlara yöneltmesini sağlamaktadır.

> *"Alınan kararlarla uygulama arasında bir uçurum var."*
>
> *Murat Kurum*
>
> *COP31 Enerji Gündemi Basın Toplantısı, 12 Mart 2026*

Bu yaklaşım aynı zamanda her sorunun COP Başkanlığının müdahalesini gerektirmediğini kabul eder. Mevcut kurumların kendi araçlarıyla çözebileceği konularda Başkanlığın yeni bir çalışma alanı oluşturması gerekli değildir. Başkanlığın katkısı, özellikle siyasi desteğin, uluslararası görünürlüğün veya farklı aktörler arasında daha güçlü bir ilişkinin sonuç üzerinde belirleyici olabileceği alanlarda değer kazanmaktadır.

4.2. Aktörleri ve Araçları Bir Araya Getirmek

İklim uygulamasında ihtiyaç duyulan kapasite çoğu zaman tek bir kurumda bulunmamaktadır. Politika yetkisi bir kamu kurumunda, finansman bir kalkınma bankasında, teknoloji özel sektörde, uygulama kapasitesi yerel yönetimde veya başka bir kurumda bulunabilir.

> *"Hükümetlerin her şeyi yapmasını bekleyemeyiz."*
>
> *André Corrêa do Lago*
>
> *New York İklim Haftası, 22 Eylül 2025*

Uygulama Başkanlığının işlevi bu kapasitenin tamamını kendi bünyesinde toplamak değildir. Daha önemli olan, belirli bir uygulama sorunu etrafında hangi aktörlerin ve araçların bir araya gelmesi gerektiğinin doğru biçimde belirlenmesidir.

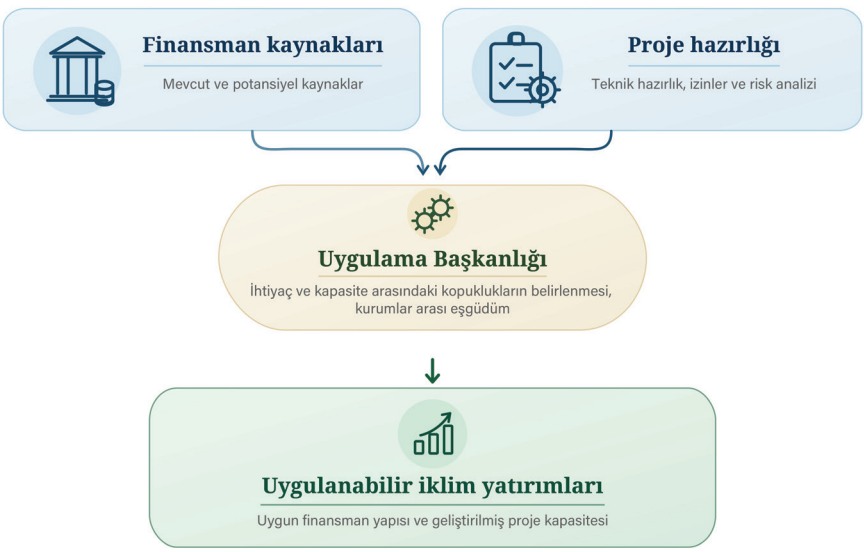

Bu açıdan Başkanlık, sahip olduğu diplomatik erişimi kullanarak kamu kurumları, uluslararası kuruluşlar, kalkınma bankaları, özel sektör, şehirler, akademi ve sivil toplum arasında çalışma ilişkilerinin gelişmesine katkı sağlayabilir. Buradaki başarı, toplantı veya ortaklık sayısıyla ölçülmemelidir. Esas olan, kurulan ilişkinin uygulamadaki belirli bir ihtiyaca cevap verip vermediğidir.

Bu nedenle Uygulama Başkanlığında sorundan aktöre doğru ilerleyen bir çalışma anlayışı önemlidir. Önce uygulama açığı tanımlanmaktadır. Ardından bu açığın giderilmesine katkı sağlayabilecek kurumlar, kaynaklar ve araçlar belirlenmektedir. Başkanlığın siyasi desteği de ihtiyaç duyulan noktada devreye girmektedir.

4.3. Finansman ile Proje Kapasitesini Buluşturmak

İklim uygulamasının en önemli meselelerinden biri finansmandır. Ancak finansman ihtiyacının büyüklüğü kadar, mevcut ve potansiyel kaynakların uygulanabilir projelerle buluşması da önem taşımaktadır. Bir finansman kaynağının bulunması, tek başına yatırımın gerçekleşeceği anlamına gelmemektedir. Projenin teknik olarak hazırlanması, gerekli izinlerin alınması, kurumsal sorumlulukların belirlenmesi, risklerin değerlendirilmesi ve uygun finansman yapısının oluşturulması gerekmektedir. Bu nedenle Uygulama Başkanlığı finansmanı yalnızca kaynak miktarı üzerinden ele almamaktadır. Finansman ile proje hazırlığı arasındaki ilişkiyi uygulamanın temel unsurlarından biri olarak değerlendirmektedir.

Başkanlığın burada finansman sağlayan veya proje geliştiren kurumların yerine geçmesi söz konusu değildir. Katkısı, finansman ihtiyacı ile proje kapasitesi arasındaki kopuklukların görünür hale gelmesine ve ilgili kurumların çözüm geliştirmek üzere bir araya gelmesine yardımcı olmak üzerinden ortaya çıkmaktadır.

Bu yaklaşım özellikle gelişmekte olan ülkeler ve şehirler bakımından önemlidir. İklim yatırımlarının artırılması, yalnızca daha fazla finansman kaynağı oluşturulmasına değil, bu kaynakları kullanabilecek nitelikte proje kapasitesinin geliştirilmesine de bağlıdır.

4.4. Mevcut Kurumsal Kapasiteyi Harekete Geçirmek

Uygulama Başkanlığının temel ilkelerinden biri, her ihtiyaç karşısında yeni bir kurum veya mekanizma oluşturmak yerine mevcut yapıların kapasitesinden mümkün olduğunca yararlanmaktır. Küresel iklim alanında çok sayıda uluslararası kuruluş, finans kurumu, şehir ağı, teknik yardım programı ve sektörel girişim faaliyet göstermektedir. Sorun her zaman yeni bir yapının eksikliği değildir. Bazı durumlarda mevcut kurumların birbirleriyle yeterince ilişki kuramaması veya sahip oldukları kapasitenin belirli ihtiyaçlara yöneltilememesi daha belirleyici olabilir.

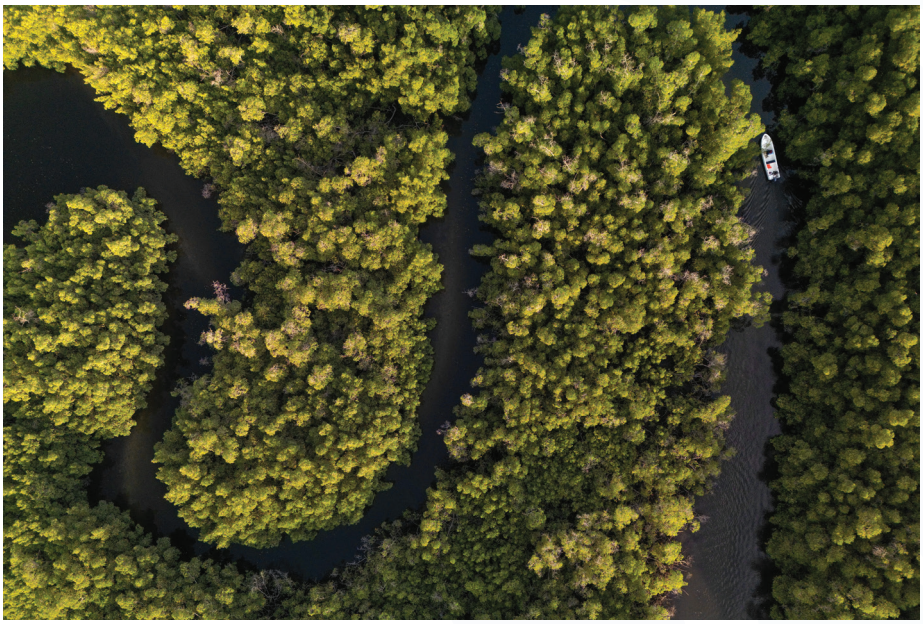
Bu nedenle Başkanlığın başarısı, kendi adına ne kadar çok yeni faaliyet başlattığıyla ölçülmemelidir. Bir kalkınma bankasının mevcut programının yeni ülkelere ulaşması, bir şehir ağının teknik yardım kapasitesinin güçlendirilmesi, mevcut bir uluslararası girişimin finansman kuruluşlarıyla daha etkili biçimde ilişkilendirilmesi veya başarılı bir uygulamanın başka ülkelerde kullanılabilir hale gelmesi de önemli sonuçlar üretebilir. Böylece COP Başkanlığı yeni bir uluslararası bürokrasi üretmek yerine mevcut kurumsal kapasitenin daha etkili kullanılmasına katkı sağlayabilir.

> *"Odak noktamız, taahhütleri sahadaki projelere dönüştürmek."*
>
> *Simon Stiell*
>
> *BM İklim Toplantıları, Bonn, Almanya, 17 Haziran 2026*

4.5. Sonuçları İzlemek

Uygulama odaklı bir Başkanlık anlayışı, faaliyetlerin gerçekleştirilmesi kadar bu faaliyetlerin ne sonuç ürettiğinin izlenmesini de gerektirmektedir. Bir girişimin COP sırasında duyurulması, bir ortaklığın kurulması veya bir finansman niyetinin açıklanması önemli olabilir. Ancak bunların uygulamadaki karşılığı zaman içinde ortaya çıkacaktır. Bu nedenle mümkün olduğu ölçüde başlangıçta neyin başarılmak istendiğinin, hangi kurumların sorumluluk üstlendiğinin ve ilerlemenin nasıl takip edileceğinin belirlenmesi önem taşımaktadır.

Buradaki ölçüm anlayışı her çalışmayı aynı göstergelerle değerlendirmek anlamına gelmemektedir. Bir girişimde yatırım hacmi, başka bir çalışmada teknik kapasite, bir diğerinde politika değişikliği veya yararlanıcı sayısı anlamlı olabilir. Önemli olan, faaliyet ile beklenen sonuç arasındaki ilişkinin kurulabilmesidir. Bu yaklaşım Eylem Gündeminin çok sayıda girişimin duyurulduğu bir alan olmasının ötesine geçmesine ve sonuçların daha görünür hale gelmesine de katkı sağlayabilecektir.

4.6. Başkanlık Döneminin Ötesini Düşünmek

COP Başkanlıklarının görev süresi ile iklim dönüşümünün gerektirdiği zaman arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Bir Başkanlık dönemi sınırlıdır. Enerji sistemlerinin, şehirlerin, sanayinin veya tarımın dönüşümü ise uzun yıllar gerektirmektedir. Bu nedenle Uygulama Başkanlığının önemli unsurlarından biri sürekliliktir. Başkanlık döneminde başlatılan bir çalışmanın hangi kurum tarafından sürdürüleceği, finansmanının nasıl devam edeceği, ilerlemenin nasıl izleneceği ve sonraki COP Başkanlıklarıyla nasıl ilişkilendirileceği mümkün olduğunca erken düşünülmelidir.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP28), Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri. 1 Aralık 2023.

Bu yaklaşım, COP Başkanlığının kendi dönemini aşan çalışmaları sürekli olarak sahiplenmesi anlamına gelmemektedir. Asıl amaç, çalışmaların Başkanlığın siyasi desteğine bağımlı kalmadan devam edebileceği kurumsal ilişkilerin oluşmasına katkı sağlamaktır. Yatırımların ve politika sonuçlarının ortaya çıkması yıllar sürebilmektedir. Bu nedenle Başkanlıklar arasında bilgi ve deneyim aktarımı uygulama açısından ayrı bir değer taşımaktadır. Böyle bir süreklilik aynı zamanda her COP'un aynı çalışmaları yeniden başlatması yerine önceki dönemlerde oluşan birikimden yararlanmasına imkân sağlayabilmektedir.

4.7. Uygulama Başkanlığının Temel Mantığı

Uygulama Başkanlığı, COP Başkanlığının görev alanını sınırsız biçimde genişleten bir yaklaşım değildir. Tam tersine, Başkanlığın sahip olduğu siyasi ve diplomatik kapasitenin nerede gerçek bir ilave değer sağlayabileceğini daha dikkatli belirlemeye dayanmaktadır. Bu nedenle modelin temelinde daha fazla faaliyet değil, daha güçlü odaklanma bulunmaktadır.

Başkanlığın görevi uygulamanın bütün unsurlarını yönetmek değildir. Belirli sorunları görünür hale getirmek, çözüm sağlayabilecek aktörler arasındaki ilişkileri kolaylaştırmak, ihtiyaç duyulan siyasi desteği harekete geçirmek ve başlayan çalışmaların devam edebileceği kurumsal zeminin oluşmasına katkı sağlamaktır. Bu anlayış içinde müzakere ile uygulama birbirinin alternatifi değildir. COP Başkanlığının müzakere sürecindeki tarafsızlığı ve güvenilirliği korunurken, bu süreçte oluşan siyasi iradenin uygulama kapasitesiyle daha güçlü ilişki kurması amaçlanmaktadır. Uygulama Başkanlığının değeri, küresel iklim hedefleri ile bu hedeflerin ülkelerde, şehirlerde ve sektörlerde hayata geçirilmesi arasında daha düzenli bir ilişki kurulmasına katkı sağlamasında ortaya çıkmaktadır.

5. Bölüm

COP31'E GELİRKEN TÜRKİYE: POLİTİKADAN UYGULAMA KAPASİTESİNE

Türkiye'nin COP31 Başkanlığını üstlenmesinin, yalnızca 2025'te alınan ev sahipliği ve Başkanlık kararıyla açıklanması mümkün değildir. Bu noktaya geliş, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler iklim rejimi içindeki özgün konumunun dönüşmesi, ulusal iklim politikasının kurumsallaşması, enerji ve sanayideki yapısal değişim, şehircilik ve afetlere dirençlilik alanında oluşan uygulama kapasitesi, Sıfır Atık gibi ulusal politikaların uluslararası görünürlük kazanması ve çok taraflı diplomasi deneyiminin birikmesiyle açıklanabilir.

Bu bölümün amacı Türkiye'nin iklim politikasının kronolojik bir envanterini çıkarmak değildir. Asıl amaç, COP31 Başkanlığının hangi tarihsel, kurumsal ve uygulamaya dönük kapasite üzerine kurulduğunu göstermektir. Türkiye'nin birikimini görünür kılmak, ülkeyi tamamlanmış bir iklim dönüşümü modeli olarak sunmak anlamına gelmemektedir. Türkiye enerji talebi artan, sanayi üretimini ve ihracatını büyütmeye çalışan, hızlı kentleşme ve afet risklerini aynı anda yöneten, su stresi ve iklim etkileri giderek belirginleşen bir ülkedir. Bu nedenle Türkiye'nin tecrübesinin uluslararası değeri "bütün sorunları çözmüş olmakta" değil, kalkınma ile iklim dönüşümünü aynı anda yönetme çabasında ortaya çıkmaktadır.

5.1. Türkiye'nin COP Rejiminde Konumsal Dönüşümü

Türkiye'nin küresel iklim rejimi içindeki serüveni başlangıçtan itibaren kendine özgü bir statü tartışmasıyla şekillenmiştir. OECD üyeliği nedeniyle BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin Ek-I ve başlangıçta Ek-II listelerinde yer alması, buna karşılık ekonomik ve kalkınma koşullarının klasik gelişmiş ülke kategorisiyle bütünüyle örtüşmemesi, uzun yıllar Türkiye'nin iklim diplomasisinin temel meselesi olmuştur. 2001 Marakeş kararlarıyla Türkiye'nin özel koşullarının tanınması ve Ek-II'den çıkarılması, 2004'te Sözleşme'ye taraf olunmasının önünü açan kritik eşiklerden biridir.

2009'da Kyoto Protokolü'ne katılım, 2010-2011 döneminde ilk kapsamlı iklim stratejisi ve eylem planlarının hazırlanması, 2015'te kabul edilen Paris Anlaşması'nın 2016'da imzalanması ve 2021'de onaylanması, Türkiye'nin uluslararası iklim rejimiyle ilişkisinin giderek kurumsallaşmasını ve iç politikaya yön vermesini sağlamıştır. Bu süreçte COP kararları yalnızca dış politika belgeleri olarak izlenmemiş; emisyon envanterinden enerji verimliliğine, uyumdan karbon piyasalarına, yerel iklim planlarından finansmana kadar farklı politika alanlarını etkilemiştir.

Sıfır Atık'tan COP31'e: Türkiye'nin İklim Diplomasisi Paneli, Ankara, Türkiye. 27 Ekim 2026

2021 sonrasında Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından 2053 Net Sıfır Emisyon hedefinin açıklanması, 2017 yılında başlatılan ve Sayın Emine Erdoğan tarafından himaye edilen Sıfır Atık Hareketi'nin kazanımları ve diplomatik başarılarıyla küresel bir girişime dönüşmesi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Sayın Murat Kurum'un öncülüğünde İklim Şurası'nın toplanması, Ulusal Katkı Beyanlarının güncellenmesi, 2024-2030 azaltım ve uyum stratejilerinin yürürlüğe konulması, Uzun Dönemli İklim Stratejisi'nin hazırlanması ve 2025'te İklim Kanunu'nun kabulü yeni bir aşamaya işaret etmektedir. Böylece Türkiye, uluslararası iklim rejimini yalnızca takip eden bir aktörden, kendi uzun dönemli dönüşüm takvimini oluşturmak ve bu dönüşümü uluslararası iş birliğiyle ilişkilendirmek isteyen bir aktöre doğru ilerlemiştir.

5.2. Hedeften Kamu Politikasına Kurumsallaşma

Türkiye'nin iklim politikasında son yıllarda belirginleşen temel değişim, iklim meselesinin çevre politikasının sınırlarını aşarak kalkınma, enerji, sanayi, ticaret, şehircilik, tarım, su, finansman ve dış politika ile daha güçlü biçimde ilişkilendirilmesidir. Paris Anlaşması'nın 2021 yılında onaylanması ve 2053 Net Sıfır Emisyon hedefinin açıklanması bu dönüşümün siyasi çerçevesini belirginleştirmiştir. İklim Şurası, güncellenmiş Ulusal Katkı

Beyanları, 2024-2030 Azaltım ve Uyum Stratejileri ve Eylem Planları, Uzun Dönemli İklim Stratejisi ve İklim Kanunu ise bu yönelimi hukuki ve kurumsal bir zemine taşımıştır.

İklim Şurası ve strateji hazırlıklarında kamu kurumları, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplumun aynı süreçte yer alması, iklim politikasının tek bir kurum tarafından yönetilemeyecek kadar geniş ve çok aktörlü bir kamu politikası alanına dönüştüğünü göstermektedir. Bu kurumsallaşmanın değeri yalnızca yeni belgeler üretilmesinde değil, uzun vadeli hedeflerin mevzuat, yatırım, finansman, teknoloji, insan kaynağı ve kurumlar arası koordinasyonla ilişkilendirilmeye başlanmasında ortaya çıkmaktadır.

"Türkiye, bu süreci kendi kalkınma hedefleri ile insanlığın hassasiyetleri arasında orta yolu bulacak bir anlayışla yürütecektir."

Recep Tayyip Erdoğan

Cumhurbaşkanlığı Yüksek İstişare Kurulu, 2 Aralık 2021

Hedef 2053 Net Sıfır Emisyon AR-GE ve Yenilik Atılımı Koordinasyon Toplantısı, Ankara, Türkiye. 12 Ocak 2023

Türkiye'nin ilk İklim Şurası bu kurumsallaşma bakımından önemli bir dönemeçtir. Kamu, özel sektör, üniversiteler, sivil toplum ve öğrencilerin katıldığı geniş istişare süreci sonunda 217 tavsiye kararı oluşturulmuş, bunların 76'sı önceliklendirilmiştir. Şura, İklim Kanunu, NDC, azaltım ve uyum eylem planları ile uzun dönemli strateji hazırlıkları için ortak bir referans zemini oluşturmuştur. Buradaki önemli nokta, iklim politikasının yalnızca teknik bir çevre politikası olmaktan çıkıp farklı kurumların, sektörlerin ve toplumsal aktörlerin birlikte çalışmasını gerektiren yatay bir kamu politikası niteliği kazanmasıdır.

İklim Değişikliği Başkanlığı, İklim Değişikliği ve Uyum Koordinasyon Kurulu, Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA) gibi yapılar da bu dönüşümün kurumsal karşılığıdır. Bu kurumsal yapılanma sürecinde kazanılan deneyim, COP31 Başkanlığı bakımından değerlidir. Türkiye, büyük ve çok aktörlü bir gündemin tek merkezden yönetilmesinin sınırlarını görmüş, koordinasyon, veri, politika uyumu ve siyasi sahiplenme ihtiyacını ulusal düzeyde tecrübe etmiştir.

İklim Şurası "İlk Kim Değişiyor" Paneli, Konya, Türkiye.
23 Şubat 2022

5.3. Avrupa Yeşil Mutabakatı, Sanayi ve Rekabet Gücü

Türkiye'nin iklim politikasının ekonomik boyutunu belirginleştiren başlıca gelişmelerden biri Avrupa Yeşil Mutabakatı olmuştur. Avrupa Birliği ile yoğun ticari ve üretim ilişkileri, sınırda karbon düzenlemesi, ürün standartları, döngüsel ekonomi, enerji verimliliği ve sürdürülebilir finans alanındaki değişiklikleri doğrudan Türkiye'nin sanayi ve ticaret politikasının konusu haline getirmiştir. Yeşil Mutabakat Eylem Planı bu dönüşüme verilen kurumsal karşılıklardan biridir.

Sanayi açısından mesele yalnızca emisyonların azaltılması değildir. Üretim teknolojilerinin yenilenmesi, enerji maliyetlerinin yönetilmesi, karbon yoğun sektörlerin rekabet gücünün korunması, finansmana erişim, yeni becerilerin geliştirilmesi ve uluslararası ticaret standartlarına uyum aynı dönüşümün parçalarıdır. Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması'nın uygulama dönemine geçmesiyle birlikte karbon maliyetleri, üretim teknolojileri ve emisyonların izlenmesi dış pazarlardaki rekabet koşullarının da parçası haline gelmiştir.

Türkiye'nin sanayide yeşil dönüşüm tecrübesi bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin ortak ikilemlerinden birini somutlaştırmaktadır: üretim kapasitesi ve istihdam korunurken düşük karbonlu ve kaynak verimli bir sanayi yapısına geçiş nasıl hızlandırılacaktır? COP31 Eylem Gündemindeki Yeşil Sanayileşme başlığının önemi burada ortaya çıkmaktadır. Başkanlığın katkısı Türkiye'nin sanayi politikasını küresel standart olarak sunmak değil, kalkınma, rekabet, teknoloji, finansman ve adil geçiş sorunlarının aynı uygulama çerçevesi içinde tartışılmasını kolaylaştırmaktır.

5.4. Enerji Dönüşümü

Enerji, Türkiye'nin iklim dönüşümünün en belirleyici alanlarından biridir. 2026 yılı Mayıs ayı sonu itibarıyla Türkiye'nin elektrik kurulu gücü yaklaşık 125,6 GW'a ulaşmış, güneş ve rüzgârın kurulu güç içindeki payı birlikte yüzde 33'ü aşmıştır. Hidrolik, rüzgâr, güneş ve jeotermal birlikte değerlendirildiğinde yenilenebilir kaynakların sistem içindeki ağırlığı daha da belirgin hale gelmektedir. Bu gelişme son yıllarda yenilenebilir enerji yatırımlarında oluşan kapasitenin önemli bir göstergesidir.

"2053 yılı için net sıfır emisyon hedefimiz doğrultusunda kilit sektörlerimizi dönüştürmeye devam edeceğiz."

Recep Tayyip Erdoğan

BM 80. Genel Kurulu İklim Zirvesi, 24 Eylül 2025

Ancak Türkiye'nin enerji deneyiminin asıl önemi kurulu güç artışından ibaret değildir. Elektrik talebinin büyümeye devam etmesi, enerji arz güvenliği, şebeke yatırımları, depolama, sistem esnekliği, enerji verimliliği ve sanayi ile ulaştırmada elektrifikasyon gibi başlıkları aynı anda gündeme getirmektedir. Düşük karbonlu dönüşüm, artan enerji talebinin karşılandığı bir ortamda yönetilmektedir ve bu durum enerji dönüşümünü aynı zamanda bir yatırım, teknoloji ve finansman meselesine dönüştürmektedir.

Bu deneyim COP31'in 2035'e yönelik 35x35 elektrifikasyon hedefiyle doğrudan ilişkilidir. Türkiye'nin katkısı burada yalnızca hedef açıklamak değil, elektrifikasyonun şebeke, finansman, teknoloji, sistem esnekliği ve enerji güvenliğiyle birlikte ele alınması gerektiğini kendi uygulama tecrübesi üzerinden gösterebilmektir.

5.5. Sıfır Atık: Ulusal Uygulamadan Küresel Çevre Diplomasisine

Türkiye'nin çevre politikasında ulusal uygulama ile uluslararası görünürlüğü en açık biçimde birleştiren alanlardan biri Sıfır Atık Hareketi'dir.Sayın Emine Erdoğan'ın himayelerinde 2017 yılında başlatılan ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen program, atık yönetimini kaynak verimliliği, yeniden kullanım, geri dönüşüm, tüketim alışkanlıkları, gıda israfı ve toplumsal farkındalıkla ilişkili geniş bir politika alanına taşımıştır.

> *"Sıfır Atık Hareketi demek, küresel vicdan demektir."*
>
> *Emine Erdoğan*
>
> *Uluslararası Sıfır Atık Forumu, 19 Ekim 2025*

Sıfır Atık Zirvesi, Ankara, Türkiye, 1 Kasım 2018

Sıfır Atık Forumu Gala Yemeği, Atatürk Havalimanı, İstanbul, Türkiye. 7 Haziran 2026.

2025 yılı sonu itibarıyla geri kazanım oranının yüzde 37,53'e yükselmesi, yaklaşık 90 milyon ton geri kazanılabilir atığın ekonomiye kazandırılması, 217 bin bina ve yerleşkede Sıfır Atık Yönetim Sisteminin kurulması ve milyonlarca kişiye eğitim verilmesi bu politikanın ölçeğini göstermektedir. Kamu kurumları, yerel yönetimler, eğitim kurumları, işletmeler ve vatandaşların sürece dahil edilmesi, programın yalnızca teknik altyapı değil toplumsal katılım üzerinden de büyüdüğünü ortaya koymaktadır.

Sıfır Atık'ın Birleşmiş Milletler düzeyinde görünürlük kazanması, Türkiye'nin ulusal bir çevre politikasını küresel diplomasi alanına taşıyabildiğini göstermiştir. COP31 Eylem Gündeminde Sıfır Atık ve metan azaltımının öncelikli başlıklardan biri olması bu sürekliliğin yeni aşamasıdır. Buradaki uluslararası değer, Türkiye'deki uygulamanın aynen kopyalanmasında değil, atık oluşumunun önlenmesi, döngüsellik, kaynak verimliliği ve toplumsal katılımın farklı ulusal koşullara uyarlanabilir bir uygulama gündemi olarak paylaşılmasındadır.

5.6. Şehircilik, Afet Sonrası Yeniden İnşa ve Dirençlilik

Türkiye'nin COP31'e taşıdığı birikimin en güçlü alanlarından biri şehirciliktir. Hızlı kentleşme, büyükşehir ölçeğinde altyapı yatırımları, sosyal konut, kentsel dönüşüm, afet riski ve iklim etkilerinin aynı mekânsal sistem içinde yönetilmesi uzun süredir Türkiye'nin kamu politikası gündemindedir. 6 Şubat 2023 depremleri bu birikime çok daha ağır ve kapsamlı bir uygulama sınaması eklemiştir.

> *"Tarihin en büyük kentsel yeniden inşa sürecini yeni bir yol haritasına çevirdik."*
>
> *Murat Kurum*
>
> *"Türkiye'nin COP31'e Giden Yolu: Dirençli Şehirler", Hatay, 9 Mayıs 2026*

Depremler sonrasında on bir ili kapsayan geniş ölçekli yeniden inşa süreci, konut üretim hızının yanında planlama, altyapı, kurumlar arası koordinasyon ve enerji verimliliği bakımından da önemli bir tecrübe oluşturmuştur. 455 bin konutun iki yıl içinde yeniden inşa edilmesi ve bu tecrübenin Hatay Dirençli Şehirler Forumu'nda sıfır enerjili bina yaklaşımı, enerji tüketimi ve sera gazı azaltımıyla ilişkilendirilmesi önem arz etmektedir.

Deprem dirençliliği ile iklim dirençliliği aynı kavram değildir. Bununla birlikte yapı güvenliği, altyapı dayanıklılığı, enerji verimliliği, arazi kullanımı, afet yönetimi, su yönetimi ve yerel kapasite arasında kurulan ilişki, şehirlerin çoklu risklere hazırlanması açısından önemli bir uygulama birikimi sunmaktadır. COP31 Eylem Gündemindeki İklime Dirençli Şehirler teması ve binalarda enerji tüketim yoğunluğunu 2035'e kadar en az yüzde 25 azaltma hedefi bu tecrübeyi daha geniş bir uluslararası uygulama tartışmasına bağlamaktadır.

455 Bininci Afet Konutu Kura Çekimi ve Anahtar Teslimi Töreni, Hatay, Türkiye, 27 Aralık 2025

Şehirlerde sonuç üretmek merkezi yönetim politikaları kadar yerel yönetimlerin planlama, proje hazırlama ve finansman kapasitesine bağlıdır. Türkiye'nin şehircilik tecrübesinin COP31 açısından değeri, ulusal hedeflerin yerel ölçekte nasıl yatırım ve uygulamaya dönüştürülebileceği sorusunu somutlaştırmasında ortaya çıkmaktadır.

Şehircilik alanı Türkiye'nin iç kamuoyunda COP31'in anlamını anlatmak bakımından da özel bir yere sahiptir. İklim politikası vatandaş için çoğu zaman uluslararası müzakere metinlerinden değil, konutun güvenliği, ulaşımın niteliği, suya erişim, enerji faturası, atık hizmetleri, yeşil alan ve afet riskinin azaltılması üzerinden görünür olmaktadır. Bu nedenle şehirler, küresel hedeflerin gündelik hayata dönüştüğü uygulama ölçeğidir.

5.7. Uyum, Su, Tarım, Arazi ve Ekosistemler

Türkiye'nin Akdeniz havzasındaki konumu, kuraklık, aşırı sıcaklıklar, orman yangınları, seller ve su stresi gibi iklim risklerini uyum politikasının merkezine taşımaktadır. Su kaynakları, tarımsal üretim, kırsal ekonomi, şehirlerin su güvenliği ve ekosistemlerin korunması birbirinden bağımsız değildir. Bu nedenle Türkiye'nin uyum politikası giderek daha fazla sektörler arası bir yaklaşım gerektirmektedir.

İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı, havza yönetimi, tarım, şehircilik, afet risklerinin azaltılması ve ekosistemlerin korunmasını aynı uzun dönemli çerçevede değerlendirmeye yönelmektedir. Su kaynaklarındaki baskı tarımsal üretim, sulama teknolojileri, ürün deseni ve gıda güvenliğini doğrudan etkilerken ormanlar, sulak alanlar ve kıyı ekosistemleri hem iklim etkilerine karşı kırılgan hem de uyum kapasitesinin temel unsurlarıdır.

Ziraat Bankası 5. Tarım Ekosistemi Buluşması, Haliç Kongre Merkezi, İstanbul, Türkiye. 3 Temmuz 2026

Türkiye'nin Rio Sözleşmeleri arasındaki uygulama sinerjisini güçlendirmeye yönelik yaklaşımı da bu açıdan önemlidir. Amaç iklim, biyolojik çeşitlilik ve arazi gündemlerini kurumsal olarak birleştirmek değil, aynı coğrafyada yürütülen politikaların birbirini desteklemesini sağlamaktır. COP31 Eylem Gündemindeki Gıda Güvenliği, Okyanuslar ve Denizler, Rio Sinerjisi ve İklime Dirençli Şehirler başlıklarının birlikte yer alması bu karşılıklı bağımlılığı uluslararası düzeyde görünür kılmaktadır.

Türkiye'nin kuraklık ve arazi yönetimi konusundaki deneyimi, 2026 yılında UNCCD COP17 sürecindeki aktif katılımıyla da uluslararası gündemle bağ kurmaktadır. Bu durum, COP31 Eylem Gündemindeki Rio Sinerjisi yaklaşımını Türkiye açısından soyut bir kurumsal öneri olmaktan çıkarmakta; iklim, arazi,

biyolojik çeşitlilik, su ve gıda güvenliği alanlarının aynı coğrafyada birlikte yönetilmesi ihtiyacının somut bir karşılığı haline getirmektedir.

5.8. Birikimin Uluslararası Değeri: Uygulama Kapasitesi ve Diplomatik Öğrenme

Türkiye'nin COP31'e taşıdığı politika ve uygulama birikiminin uluslararası değeri bütün sorunlarını çözmüş bir ülke olmasından kaynaklanmamaktadır. Türkiye, gelişmekte olan birçok ülkenin karşı karşıya olduğu kalkınma, enerji arz güvenliği, sanayi rekabeti, finansman, hızlı kentleşme, afet riski ve iklim etkilerini aynı dönüşüm içinde yaşamaktadır. Bu durum, farklı kalkınma koşullarına sahip ülkelerle daha gerçekçi bir uygulama dili kurmasına imkân verebilmektedir.

İç kamuoyuna anlatılması gereken çerçeve de başarıların toplamından daha geniştir. Türkiye'nin asıl birikimi; büyük ölçekli kamu politikalarını uygulayabilme, farklı kurumları aynı hedef etrafında çalıştırabilme, kriz dönemlerinde hızlı kapasite oluşturabilme ve uluslararası ortaklıkları ulusal uygulama kapasitesiyle ilişkilendirebilme tecrübesidir. COP31 bu kapasitenin küresel iklim yönetişimi içinde yeni bir sorumlulukla karşılaşacağı dönemdir.

Bu tablo, COP31 Başkanlığının yalnızca ulusal başarıların sergilendiği bir platform olarak görülmemesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Türkiye'nin birikimi Başkanlığın inandırıcılığı için bir zemin sağlar ancak COP Başkanlığı bütün Taraflara karşı sorumludur ve bu güvenin korunması gerekmektedir. Dolayısıyla ulusal deneyimin değeri, farklı başlangıç koşullarını anlayabilen ve uygulamanın önündeki engelleri somutlaştırabilen bir diplomatik perspektif üretmesindedir.

6. Bölüm

COP31 BAŞKANLIĞININ İNŞASI: ANTALYA'YA GİDEN YOL

COP31'in kazanılması ile COP31 Başkanlığının yürütülmesi birbirinden farklı iki aşamadır. İlk aşama, Türkiye'nin adaylığını uluslararası destek ve uzlaşıya dönüştüren diplomatik süreci; ikinci aşama ise kazanılan Başkanlığın siyasi, kurumsal ve toplumsal kapasiteye dönüştürülmesini ifade etmektedir.

6.1. Adaylıktan Belém Uzlaşısına: İki Yıllık Diplomasi

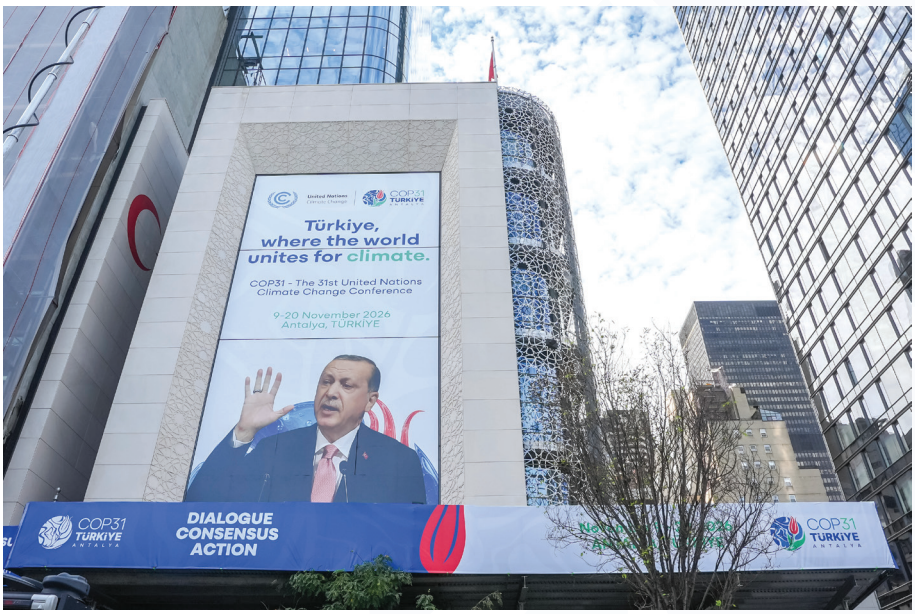
Türkiye'nin COP31 Başkanlığını ve ev sahipliğini üstlenmesi uzun süreli bir diplomatik sürecin sonucudur. Türkiye, Şarm el-Şeyh'te düzenlenen COP27'de COP31 adaylığını ilan etmiş, aynı bölgesel grupta Avustralya'nın da aday olması üzerine yaklaşık iki yıl boyunca çok katmanlı bir müzakere yürütmüştür. Süreçte Avustralya İklim Değişikliği ve Enerji Bakanı Chris Bowen ve COP29 Başkanı Mukhtar Babayev başta olmak üzere farklı aktörlerle çevrim içi, yüz yüze ve uluslararası zirveler marjında temaslar gerçekleştirilmiştir. Eylül 2025'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu sırasında New York'ta yapılan görüşme de bu diplomasi hattının önemli duraklarından biri olmuştur.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP28), Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri. 1 Aralık 2023

Süreç COP30 Belém'de beş gün süren yoğun müzakerelerin ardından uzlaşıyla sonuçlanmıştır. Türkiye heyeti Brezilya, Azerbaycan ve Avustralya ile yürüttüğü görüşmeler sonucunda Türkiye'nin COP31 Başkanlığını ve Antalya'daki ev sahipliğini üstlenmesi, Dünya Liderler Zirvesi'ne ev sahipliği yapması ve Eylem Gündemine liderlik etmesi konusunda mutabakat

sağlamıştır. Avustralya ise Türkiye ile istişare içinde Müzakereler Başkanı rolünü üstlenmiş, Pre-COP'un Pasifik'te düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

COP31 Türkiye Başkanlığı Tanıtımı, Türkevi, New York, ABD. 21 Eylül 2026

Bu sonuç yalnızca ev sahipliği kazanımı değildir. Rekabet halinde başlayan iki adaylığın sıfır toplamlı bir sonuç yerine yeni bir görev paylaşımı ve ortak çalışma modeline dönüştürülmesi, Türkiye'nin uzlaşı üretme kapasitesini görünür kılan bir diplomatik başarıdır. Yaklaşık iki yıllık diplomasi trafiğinin Belém'deki beş günlük yoğun müzakereyle sonuçlanması, COP31'in daha başlangıç aşamasında diyalog ve uzlaşı kapasitesi üzerinden şekillendiğini göstermektedir.

6.2. Başkanlığın Başlangıcı: İstanbul'dan Antalya'ya

Başkanlık kazanıldıktan sonra odak "COP31 nerede yapılacak?" sorusundan "COP31 nasıl bir Başkanlık olacak?" sorusuna kaymıştır. Şubat 2026'da İstanbul'da gerçekleştirilen başlangıç toplantıları bu geçişin ilk kurumsal eşiğidir. UNFCCC İcra Sekreteri Simon Stiell, COP30 Başkanı André Corrêa do Lago ve önceki Başkanlıklardan temsilcilerin katılımıyla stratejik, hukuki, finansal ve müzakere boyutları ele alınmış; Antalya'ya giden hazırlık sürecinin siyasi ve bürokratik zemini kurulmuştur.

COP31 Ortak Basın Toplantısı, İstanbul, Türkiye. 12 Şubat 2026.

İstanbul başlangıç toplantılarının önemi, COP31'in yalnızca lojistik bir organizasyon olarak değil, "Geleceğin ve Uygulamanın COP'u" iddiasıyla çerçevelenmesidir. Böylece Başkanlığın iletişim dili daha ilk aşamada müzakere, uygulama, güven ve sonuç üretme kavramları etrafında şekillenmiştir. Bu dil daha sonra Başkanlık mektuplarında "Diyalog, Uzlaşı ve Aksiyon" ilkeleriyle kurumsallaşmıştır.

6.3. Politika Belgesi Olarak Başkanlık Mektupları

> *"Diyalog, Uzlaşı ve Aksiyon."*
>
> *Murat Kurum*
>
> *Birinci COP31 Başkanlık Mektubu, 13 Nisan 2026*

COP31 Başkanlık mektupları, yalnızca Taraflara yönelik diplomatik bilgilendirme metinleri olarak değil, Başkanlığın siyasi yönünü, çalışma yöntemini ve zaman içinde olgunlaşan uygulama mimarisini kamuya açık biçimde ortaya koyan politika belgeleri olarak okunabilir. Hukuken bağlayıcı COP kararlarının yerini almayan bu metinler, Başkanlığın neyi önceliklendirdiğini, hangi ortaklık modelini benimsediğini ve Antalya'ya giden süreçte hangi sonuçları üretmek istediğini düzenli aralıklarla açıklayarak öngörülebilirlik ve hesap verebilirlik sağlamaktadır.

13 Nisan 2026 tarihli Birinci Başkanlık Mektubu bu politika dizisinin kurucu çerçevesini oluşturmuştur. Mektup, Türkiye'nin COP31 Başkanlığını, ev sahipliğini ve Eylem Gündemi liderliğini üstlendiğini teyit ederken Avustralya'nın Müzakereler Başkanı rolünü, Başkanlık yönetimindeki temel görevlendirmeleri ve sivil toplum, özel sektör, finans kuruluşları, akademi, yerel yönetimler ve gençlerin sürece katılımını birlikte tanımlamıştır. "Diyalog, Uzlaşı ve Aksiyon" yaklaşımı da bu ilk metinde Başkanlığın siyasi ve yönetsel dili olarak belirginleşmiştir.

20 Mayıs 2026 tarihli İkinci Başkanlık Mektubu ise Türkiye-Avustralya ortaklığını bir görev paylaşımından daha ileri taşıyarak ortak yönetişim çerçevesine dönüştürmüştür. Türkiye'nin genel siyasi liderliği ve Eylem Gündemi sorumluluğu ile Avustralya'nın müzakere başkanlığı arasındaki ilişki, kapsayıcılık, şeffaflık, istişare ve Taraf odaklılık ilkeleri üzerinden açıklanmıştır. Temiz enerji, elektrifikasyon, dirençli altyapı, uyum ve uygulama vurgusu güçlenirken Pasifik boyutu ve önceki Başkanlıklarla süreklilik de ortak modelin parçaları haline gelmiştir.

28 Ağustos 2026 tarihli Üçüncü Başkanlık Mektubu, bu çizgiyi uygulama programı düzeyinde olgunlaştırmaktadır. Bonn'daki SB64 toplantılarının ardından yayımlanan mektup, resmî müzakereler ile Eylem Gündeminin birbirini tamamlayan iki hat olduğunu açık biçimde ortaya koymakta; gönüllü girişimlerin, ortaklıkların ve koalisyonların somut sonuç üretmek üzere harekete geçirilmesini öne çıkarmaktadır. On öncelikli Eylem Gündemi, ölçülebilir 2035 uygulama hedefleri, Tematik Günler ve Antalya'ya giden takvim aynı politika çerçevesinde birleştirilmekte; ölçeklenebilir, ülke

sahipliğindeki çözümler, finansman ve yatırımın harekete geçirilmesi, daha iddialı ulusal katkılar ile etkili Ulusal Uyum Planlarının uygulanması birlikte ele alınmaktadır.

Üç mektup birlikte değerlendirildiğinde aşamalı bir politika üretim dizisi ortaya çıkmaktadır: Birinci mektup Başkanlığın kurucu vizyonunu ve kurumsal çerçevesini, ikinci mektup ortak liderlik ve müzakere mimarisini, üçüncü mektup ise Eylem Gündemini hedefler, takvim ve uygulama araçlarıyla daha somut bir teslimat çerçevesine dönüştürmektedir. Bu yönüyle Başkanlık mektupları, COP31 vizyonu ile on öncelikli Eylem Gündemi ve 2035 hedefleri arasında kurulan ilişkinin yazılı siyasi hafızasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda Mektuplar, Başkanlığın istişare, ortaklık ve ölçülebilir sonuçlar üzerinden giderek belirginleşen bir politika düzeni kurduğunu gösteren birincil belgelerdir.

6.4. Türkiye-Avustralya Ortaklık Modeli ve Pasifik Boyutu

Türkiye-Avustralya iş birliği modeli, rekabet halinde başlayan iki adaylığın diplomatik uzlaşıya dönüştürülmesinin sonucudur. Türkiye'nin Başkanlığı ve ev sahipliğini, Avustralya'nın ise Müzakereler Başkanlığını üstlenmesi farklı sorumlulukların ortak bir siyasi çerçevede yürütülmesini gerekli kılmaktadır. Modelin başarısı yetki sınırlarının açıklığı kadar düzenli bilgi akışına, karşılıklı güvene ve gerektiğinde siyasi düzeyde hızlı koordinasyona bağlıdır.

İkinci Başkanlık Mektubu bu ortaklığı kapsayıcı ve istişareye dayalı bir çalışma modeli olarak tanımlamakta, süreci Antalya'daki konferans haftasının ötesine taşıyarak Pasifik bölgesindeki temasları ve konferans sonrası devamlılığı da ortaklığın parçası haline getirmektedir.

COP30 Belém İklim Zirvesi, Belém, Brezilya. 22 Kasım 2025

17. Petersberg İklim Diyaloğu Toplantısı, Berlin, Almanya, 21 Nisan 2026

Türkiye-Avustralya ortaklığının önemli bir boyutu Pasifik ülkelerinin sürece daha görünür biçimde dahil edilmesidir. Pre-COP'un Fiji'de gerçekleştirilmesi, Tuvalu'da Liderler Buluşması düzenlenmesi ve Pasifik İklim Elçileri mekanizması, küçük ada devletlerinin iklim kırılganlıklarının Başkanlık sürecine daha düzenli taşınmasını amaçlamaktadır. Deniz seviyesi yükselmesi, kıyı güvenliği, finansman ve kayıp ve zarar gibi başlıklar bu ülkeler açısından varoluşsal niteliktedir.

Bu modelin başarısı görevlerin yalnızca kâğıt üzerinde ayrıştırılmasına değil, siyasi liderlik ile müzakere yönetimi arasında düzenli bilgi akışına bağlıdır. Türkiye'nin ev sahipliğini ve Eylem Gündemi liderliğini üstlendiği; Avustralya'nın müzakere sürecini yönettiği düzenleme, COP Başkanlıkları açısından yeni bir kurumsal deneyim üretme potansiyeli taşımaktadır.

6.5. Antalya'ya Giden Yolda Çok Katmanlı İklim Diplomasisi

"Yolculuk devam ediyor ve hepimizin bağlılığını gerektiriyor."

André Corrêa do Lago & Ana Toni

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı Yönetici Özeti, Belém, Brezilya, Mart 2026

COP31 Başkanlığının hazırlık süreci yalnızca konferans organizasyonu veya müzakere takvimi üzerinden ilerlememiştir. Başkanlık, yurt içi ve yurt dışında yürüttüğü temasları Eylem Gündeminin olgunlaştırılması, uluslararası desteğin genişletilmesi, Tarafların beklentilerinin dinlenmesi ve Antalya öncesinde siyasi momentum oluşturulması için sistematik bir araç olarak kullanmıştır. Bu nedenle COP31'de diplomasi ve iletişim, sonuçlar alındıktan sonra yapılan bir tanıtım faaliyeti değil, sonuç üretme kapasitesinin parçasıdır.

İstanbul'daki Şubat 2026 başlangıç toplantıları bu yeni dönemin ilk kurumsal eşiği olmuştur. UNFCCC İcra Sekreteri Simon Stiell, COP30 Başkanı André Corrêa do Lago ve Azerbaycan'dan COP29 müzakere heyetinin temsilcileriyle yapılan görüşmelerde başkanlıklar arasında süreklilik, süreçlerin uyumlaştırılması ve somut sonuçlara odaklanan çalışma düzeni ele alınmıştır. Aynı dönemde Türkiye-Avustralya iş birliğinin işleyişi uluslararası kamuoyuna açık biçimde anlatılmıştır.

"Sorumluluklarımızı kapsayıcı, şeffaf ve Taraf odaklı biçimde, hızlanma ve uygulamaya odaklanarak yerine getireceğiz."

Chris Bowen

İkinci COP31 Başkanlık Mektubu, 20 Mayıs 2026

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri İklim Etkinliği, BM Genel Merkezi, New York, ABD. 23 Eylül 2026

Ankara'da 26 Şubat'ta gerçekleştirilen sivil toplum istişaresi ise iç kamuoyu ve paydaş katılımının erken aşamada kurumsallaştırılmasına hizmet etmiştir. Akademi, iş dünyası ve sivil toplumun katıldığı toplantıda COP31 Başkanı Sayın Murat Kurum'un STK'ları "iklim diplomasisinin gönüllü elçileri" olarak tanımlaması, Başkanlığın iletişim yaklaşımını yalnızca merkezi kurumların mesaj üretmesi şeklinde değil, paydaşların da iklim diplomasisinin taşıyıcısı olduğu bir katılım modeli olarak kurguladığını göstermektedir.

COP31 Sivil Toplum Kuruluşları İstişare Toplantısı, Ankara, Türkiye. 26 Şubat 2026

Nisan ayında Berlin'deki Petersberg İklim Diyaloğu, Türkiye'nin "Geleceğin COP'u" ve sonuç odaklı uygulama yaklaşımını uluslararası düzeyde daha görünür biçimde ortaya koyduğu platformlardan biri olmuştur. Mayıs ayında Hatay'daki İklime Dirençli Şehirler Programı, Türkiye'nin afet sonrası yeniden inşa deneyimini küresel şehirler ve dirençlilik gündemiyle buluşturmuş; Bakü'deki Dünya Şehircilik Forumu ise şehirler, binalar ve yerel uygulama kapasitesini COP31'in uluslararası gündemine taşımıştır.

20-21 Mayıs Kopenhag temasları Başkanlığın diplomasi ağının genişlediği önemli bir aşamadır. COP31 Başkanı Sayın Murat Kurum; Danimarka İklim, Enerji ve Kamu Hizmetleri Bakanı Lars Aagaard, Hollanda İklim ve Yeşil

Büyüme Bakanı Stientje van Veldhoven, BM Genel Sekreteri Özel Danışmanı Selwin Hart ve Avrupa Çevre Ajansı İcra Direktörü Leena Yla-Mononen ile görüşmüş; Kral X. Frederik'in ev sahipliğindeki toplantılarda Chris Bowen ve COP30 Başkanı André Corrêa do Lago ile ortak iklim ve enerji gündemini değerlendirmiştir. Aynı süreçte Türkiye-Avustralya ortak Başkanlık mektubu yayımlanarak iş bölümü ve Pasifik boyutu resmileştirilmiştir.

Bonn İklim Değişikliği Konferansı, Bonn, Almanya. 9 Haziran 2026

Bonn İklim Değişikliği Konferansı diplomasi trafiğinin en yoğunlaştığı duraklardan biri olmuştur. Eylem Gündeminin on öncelikli teması ve altı küresel uygulama hedefi burada açıklanırken, Sayın Murat Kurum Chris Bowen, BM Genel Sekreter Yardımcısı Marcos Neto ve farklı ülke temsilcileriyle görüşmüştür. Konferansın ikinci gününden itibaren G77 ve Çin, Cartagena Diyaloğu, Benzer Görüşlü Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu ve BASIC ile ayrı istişareler yapılmış; COP/CMP/CMA büro temsilcileri ve UNFCCC gözlemci kuruluşlarıyla temas edilmiştir. Bu yoğun görüşme trafiği, Eylem Gündeminin yalnızca duyurulmadığını, farklı müzakere gruplarının beklentileriyle sınandığını göstermektedir.

Haziran sonundaki Londra İklim Eylem Haftası ise diplomatik mobilizasyonu hükümetlerin ötesine taşımıştır. İklim İnovasyon Forumu, COP31 İş Forumu, COP31-IEA Üst Düzey Diyaloğu, Küresel Enerji Dönüşümü ve Elektrifikasyon Zirvesi, Electrify Now girişimi ve Bloomberg Philanthropies ortaklığı aynı hafta içinde Eylem Gündeminin iş dünyası, finans ve enerji kurumlarıyla bağını güçlendirmiştir. 35x35 elektrifikasyon hedefi de bu süreçte uluslararası bir koalisyon arayışına dönüşmüştür.

Bu temasların gün gün görünür kılınmasında sosyal medya da tamamlayıcı bir kayıt alanı oluşturmuştur. Bu diplomasi hattı yalnızca toplantılara katılımın kronolojisi olarak okunmamalıdır. Her durak Başkanlığın farklı bir bileşenini olgunlaştırmıştır: Petersberg siyasi yönü ve uygulama dilini, Hatay şehirler ve yerel uygulamayı, Bakü kentsel dirençlilik ve bina verimliliğini, Kopenhag elektrifikasyon ve ortak Başkanlık ilişkisini, Bonn Eylem Gündemi ile küresel hedefleri, Londra özel sektör, finansman ve inovasyon boyutunu, New York ise küresel düzeyde önemli bir eşiği göstermektedir. Böylece "Road to Antalya" bir iletişim sloganından çok gündemin aşamalı inşa yöntemi haline gelmiştir.

6.6. Yurt İçinde Sahiplenme ve Stratejik Paydaş Diplomasisi

COP31 Başkanlığının dış diplomasi kadar önemli bir diğer boyutu iç kamuoyunun ve ulusal paydaşların sürece bağlanmasıdır. Ankara'daki stratejik paydaş buluşmasında akademi, iş dünyası ve sivil toplum temsilcilerinin yer alması, Başkanlığın "Diyalog, Uzlaşı ve Aksiyon" yaklaşımının ülke içinde de uygulanmaya çalışıldığını göstermektedir. Sivil toplumun "iklim diplomasisinin gönüllü elçileri" olarak tanımlanması, COP31'in yalnızca devlet bürokrasisinin yürüttüğü bir dış politika faaliyeti olarak görülmediğine işaret etmektedir.

COP31'e Doğru Türkiye'de İklim Değişikliği Gündemi: İklim Değişikliği ve Çevre Programı, Ankara, Türkiye, 14 Nisan 2026

Bu yaklaşım daha sonra COP-SCIENCE, COP31 Business, gönüllü programı, Türkiye Pavilyonu yan etkinlik başvuruları ve ortaklık çağrılarıyla daha kurumsal kanallara dönüşmüştür. Böylece iç kamuoyu iletişimi yalnızca bilgilendirme faaliyeti olmaktan çıkarak paydaşların somut katkı kanallarına yönlendirildiği bir mobilizasyon stratejisine evrilmektedir.

6.7. İletişim Yönetimi

COP31'in iletişim yönetimi, Başkanlık mektupları, resmî internet sitesi, konuşmalar, haber akışı, sosyal medya ve paydaş çağrıları üzerinden çok katmanlı biçimde yürütülmektedir. Sayın Murat Kurum'un resmî X hesabındaki paylaşımlar, ikili görüşmelerin, uluslararası temasların, Türkiye-Avustralya ortaklığının ve Eylem Gündemi mesajlarının gün gün kamuoyuna aktarılmasını sağlamaktadır. Bu dijital akış, diplomatik faaliyetlerin yalnızca kapalı toplantılar olarak kalmamasına ve Başkanlığın önceliklerinin daha geniş kitlelerce izlenebilmesine katkı sunmaktadır.

İletişim yönetiminin başarısı görünürlük sayılarıyla sınırlı değildir. Asıl ölçüt, Başkanlığın mesajlarının tutarlılığı, paydaşların süreç hakkında öngörü sahibi olması ve diplomatik temasların ortak bir anlatıya bağlanabilmesidir. "İstişareyle oluşan gündem" yaklaşımı bu açıdan yalnızca müzakere yöntemi değil, iletişim ilkesi olarak da okunabilir: Başkanlık ne yapacağını, hangi gündemi izlediğini ve hangi ortaklıkları geliştirdiğini mümkün olduğunca açık biçimde paylaşmaktadır.

6.8. Başkanlığın Yürütme ve Liderlik Mimarisi

Resmi Başkanlık yapısında siyasi liderlik, diplomasi, içerik, altyapı ve operasyon görevlerinin ayrıştırılmış olması COP31'in ölçeği açısından önemlidir. Birinci Başkanlık Mektubu'nda Bakan Yardımcısı Fatma Varank COP31 CEO'su olarak genel stratejik çerçeve, Eylem Gündemi, uluslararası müzakere hazırlıkları ve kurumlar arası koordinasyonla ilişkilendirilmiş; Bakan Yardımcısı Ömer Bulut inşaat ve altyapıdan, Bakan Yardımcısı Burak Demiralp ise operasyonel ve lojistik süreçlerden sorumlu kılınmıştır. İklim Değişikliği Başkanı Halil Hasar Baş İklim Diplomasisi Yetkilisi, Mehmet Ali Kahraman ise COP31 Başkanlık Ofisi Direktörü olarak vazifelendirilmiştir.

Devlet dışı aktörlerin sürece bağlanması için Sıfır Atık Vakfı Başkanı Samed Ağırbaş COP31 Yüksek Düzeyli İklim Şampiyonu, Sally Higgins ise Gençlik İklim Şampiyonu olarak görevlendirilmiştir.

İstanbul İklim Finansmanı Zirvesi Kapsamında Uluslararası Medya Temsilcileriyle Basın Buluşması, İstanbul Finans Merkezi, İstanbul, Türkiye, 4 Eylül 2026

Bu yapıyı tamamlayan bir diğer unsur, COP31 Başkanlığının farklı paydaş topluluklarıyla kurduğu etkileşimi güçlendirmek amacıyla oluşturulan COP31 Elçileri mekanizmasıdır. Elçiler, farklı toplumsal ve kurumsal kesimlerin bilgi, deneyim ve uygulama kapasitesinin Başkanlık sürecine taşınmasını sağlayacak şekilde belirlenmiştir.

Bu kapsamda Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Özel Sektör Elçisi olarak iş dünyasının deneyimini, uzmanlığını ve uygulama kapasitesini COP31 sürecine taşımaktadır. Türkiye Bankalar Birliği, İklim Finansmanı Elçisi olarak iklim hedefleri ile bu hedeflerin hayata geçirilmesi için

gerekli finansal kaynaklar arasındaki ilişkinin güçlendirilmesine katkı sunmaktadır. TÜRK-İŞ, Sendikalar Elçisi olarak çalışanların perspektifini ve adil geçiş yaklaşımını sürece dahil etmektedir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Erol Özvar, Akademi Elçisi olarak bilimsel bilgi, araştırma ve yenilikçilik kapasitesinin COP31 Başkanlığıyla buluşmasını desteklemektedir.

Yerel düzeyde ise Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (UCLG) Başkanı ve Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Uğur İbrahim Altay, Şehirler ve Yerel Yönetimler Elçisi olarak görev yapmaktadır. Bu görevlendirme, ulusal iklim taahhütlerinin şehirler ve yerel yönetimler düzeyinde somut uygulamalara dönüşmesinde yerel yönetimlerin taşıdığı önemi Başkanlık yapısına yansıtmaktadır. İstanbul Milletvekili ve AK Parti Çevre ve Şehircilik Politikaları Başkanı Nilhan Ayan, Çevre ve İklim Değişikliği Elçisi olarak çevre ve iklim politikaları alanındaki perspektifin Başkanlık sürecine taşınmasına katkı sunmaktadır.

COP31 Elçileri bu çerçevede yalnızca belirli sektör veya kurumların temsilcileri olarak konumlandırılmamıştır. Elçiler mekanizması, özel sektörün uygulama kapasitesini, finans sektörünün kaynak oluşturma gücünü, çalışanların ve sendikaların perspektifini, akademinin bilimsel birikimini, çevre aktörlerinin deneyimini ve yerel yönetimlerin sahadaki kapasitesini COP31 Başkanlığıyla ilişkilendiren bir paydaş katılım modeli oluşturmaktadır.

Böylece Yüksek Düzeyli İklim Şampiyonu, Gençlik İklim Şampiyonu ve COP31 Elçileri birlikte, devlet dışı aktörlerin sürece yalnızca katılmasını değil, bilgi, kaynak, temsil gücü ve uygulama kapasitelerini de Başkanlık sürecine taşımasını hedeflemektedir. Bu yapı, COP31 Başkanlığının özel sektörü, finans kuruluşlarını, çalışanları, akademiyi, gençleri, çevre aktörlerini ve yerel yönetimleri ortak bir uygulama anlayışı etrafında buluşturma yaklaşımının kurumsal araçlarından biridir.

Bu yönüyle COP31 Elçileri mekanizması, Uygulama Başkanlığının paydaş katılımını temsilden uygulama kapasitesine taşıyan araçlarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu yapı, Başkanlığın yalnızca devletler arası müzakere değil, iş dünyası, finans, şehirler, bölgeler, sivil toplum ve gençlik için de kurumsal temas kanalları oluşturduğunu göstermektedir.

Siyasi liderlik ile icra kapasitesinin ayrıştırılması Başkanlığın ölçeği açısından önemlidir. Başkanlık Ofisi, diplomasi ve uluslararası ilişkiler, altyapı ve operasyon, Eylem Gündemi, şampiyonlar ve paydaş kanalları farklı işlevler üstlenirken ortak siyasi yön COP31 Başkanı tarafından taşınmaktadır. Bu yapı daha sonraki bölümlerde ele alınacak Uygulama Başkanlığının yönetim mantığının kurumsal zeminini oluşturmaktadır.

6.9. Alan, Lojistik ve Operasyon Yönetimi

Antalya, COP31'de yalnızca konferansın gerçekleştirileceği şehir değildir. On binlerce katılımcının aynı dönemde hareket ettiği bir Birleşmiş Milletler konferansı, geçici fakat yüksek kapasiteli bir organizasyon sisteminin kurulmasını gerektirmektedir. Ulaşım, konaklama, güvenlik, sağlık, akreditasyon, iletişim, enerji, teknik altyapı, atık yönetimi, erişilebilirlik ve lojistik hizmetlerin birbirinden bağımsız değil, aynı operasyonel planlama içinde çalışması gerekmektedir.

Antalya'nın turizm altyapısı, uluslararası ziyaretçi kapasitesi ve büyük organizasyon deneyimi önemli bir avantaj sunmaktadır. Ancak COP31'in ölçeği ve Birleşmiş Milletler konferans sisteminin kendine özgü gereklilikleri, mevcut kapasitenin konferansın ihtiyaçlarına göre yeniden örgütlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle alan yönetimi, yalnızca konferans mekânının hazırlanmasından ibaret değildir. Havalimanından konferans alanına ulaşım, katılımcıların konaklama bölgeleri arasındaki hareketi, güvenlik ve akreditasyon sistemleri, sağlık hizmetleri, teknik altyapı, tedarik zinciri, delegasyon hizmetleri ve konferans boyunca kesintisiz operasyon birlikte yönetilmek durumundadır.

Bu ölçekteki organizasyonlarda lojistik ve operasyon yönetimi, Başkanlığın siyasi ve diplomatik kapasitesini destekleyen görünmeyen altyapıyı oluşturmaktadır. Müzakerelerin, üst düzey toplantıların, yan etkinliklerin ve paydaş programlarının planlandığı şekilde yürüyebilmesi, binlerce kişinin aynı anda kullandığı fiziksel ve teknik sistemlerin kesintisiz işlemesine bağlıdır. Dolayısıyla COP31'in başarısı diplomatik hazırlık kadar güçlü bir operasyonel koordinasyon kapasitesi de gerektirmektedir.

Uygulama odaklı yaklaşım konferansın kendi organizasyonunda sınanacaktır. Sürdürülebilir ulaşım, enerji ve kaynak verimliliği, atıkların azaltılması ve geri kazanımı, erişilebilirlik, sürdürülebilir tedarik ve yerel katılım konusunda alınacak kararların Başkanlığın genel yaklaşımıyla uyumlu olması, içerik ile ev sahipliği arasında güvenilir bir tutarlılık sağlayacaktır.

COP31 konferans alanının temel bileşenlerinden biri Mavi Alan'dır. Birleşmiş Milletler otoritesi altında faaliyet gösteren bu alan, resmî müzakerelerin ve COP karar süreçlerinin merkezidir. Taraf delegasyonları, müzakere salonları, üst düzey toplantılar, ülke pavilyonları ve çok sayıdaki yan etkinlik bu diplomatik alan içerisinde yer almaktadır. Mavi Alan bu nedenle yalnızca müzakerelerin yürütüldüğü fiziksel bir mekân değil, devletler ile uluslararası kuruluşların yanı sıra çok sayıda devlet dışı aktörün de iklim diplomasisi içinde temas kurduğu uluslararası bir etkileşim alanıdır.

Yeşil Alan ise COP31'in toplumsal ve uygulamaya dönük yüzünü oluşturacaktır. Ev sahibi ülkenin koordinasyonunda şekillenen bu alanın özel sektör, girişimciler, akademi, sivil toplum kuruluşları, gençler, yerel yönetimler, teknoloji ve yenilik aktörleri ile vatandaşların iklim gündemiyle daha doğrudan ilişki kurabileceği bir platform oluşturması öngörülmektedir. Sergiler, tematik etkinlikler, çözüm ve teknoloji sunumları, kültürel programlar ve farklı paydaş buluşmaları aracılığıyla Yeşil Alan, müzakere gündeminin toplum ve uygulama dünyasıyla buluşmasına imkân verecektir.

Bu yönüyle Yeşil Alan'ın işlevi yalnızca COP31'e daha geniş katılım sağlamakla sınırlı değildir. Başkanlığın Eylem Gündeminde öne çıkardığı enerji, sanayi, şehirler, gıda, sağlık, eğitim, Sıfır Atık ve diğer uygulama alanlarının somut deneyimler ve çözümler üzerinden görünür hale gelmesi için de önemli bir imkân sunmaktadır. Mavi Alan karar ve diplomasinin, Yeşil Alan ise katılım, çözüm ve uygulama deneyiminin ağırlık kazandığı iki farklı fakat birbirini tamamlayan alan olarak değerlendirilebilir.

Türkiye Pavilyonu ise bu alan yapılanması içerisinde ayrı bir diplomasi ve iletişim işlevine sahiptir. Türkiye'nin iklim politikaları ile enerji, şehircilik, Sıfır Atık, sanayi, ulaştırma, tarım, su, ekosistemler ve diğer alanlardaki uygulama deneyimlerinin uluslararası paydaşlarla paylaşılması, aynı zamanda uluslararası iş birliklerinin geliştirilmesi için bir temas noktası oluşturacaktır. Paydaş katılımı ve Türkiye Pavilyonu yan etkinlikleri için ayrı başvuru kanallarının oluşturulması da konferans programının daha geniş bir aktör grubunun katkısına açıldığını göstermektedir.

Alan yönetiminin bir başka boyutu konferans ile Antalya arasındaki ilişkidir. COP31'in ev sahibi şehir üzerindeki etkisi konferans alanıyla sınırlı kalmayacaktır. Ulaşım ağları, konaklama tesisleri, kamusal alanlar, yerel hizmetler ve kentte yaşayanların konferansla ilişkisi, organizasyonun bütününün parçasıdır. Bu nedenle yerel yönetimler, kamu kurumları ve özel sektör arasındaki koordinasyon, konferans alanındaki operasyon kadar önem taşımaktadır.

COP31 açısından alan, lojistik ve operasyon yönetiminin stratejik önemi burada ortaya çıkmaktadır. Diplomatik süreç, Eylem Gündemi ve paydaş katılımı ancak bunları taşıyabilecek güçlü bir fiziksel ve operasyonel altyapıyla birlikte çalıştığında Başkanlığın bütüncül yapısı tamamlanabilir.

Ev sahipliği başarısının yalnızca konferansın sorunsuz tamamlanmasıyla ölçülmemesi gerekmektedir. COP31'in uygulama, sürdürülebilirlik, erişilebilirlik ve katılım yaklaşımının konferansın ulaşımından enerji kullanımına, tedarik süreçlerinden atık yönetimine, gönüllülükten yerel katılıma kadar kendi organizasyonuna yansıması önemlidir. Böylece Antalya, COP31'in yalnızca gerçekleştiği yer değil, Başkanlığın savunduğu uygulama anlayışının kendi organizasyonu üzerinde de sınandığı alan olacaktır.

6.10. COP31 Başkanlığının Başarı Çerçevesi: Müzakereden Uygulamaya

COP31 deneyimi, Başkanlık başarısının yalnızca kabul edilen kararlarla veya konferans organizasyonunun sorunsuz tamamlanmasıyla ölçülemeyeceğini göstermektedir. Müzakere başarısı, uygulama kapasitesi, diplomatik mobilizasyon, iletişim ve toplumsal sahiplenme ile kurumsal miras birbirini tamamlayan boyutlardır. Bu genişleyen başarı anlayışı, Eylem Gündeminin neden merkezi bir yer tuttuğunu da açıklamaktadır. İzleyen bölümde bu gündem ele alınacaktır.

7. Bölüm

COP31 VİZYONU, EYLEM GÜNDEMİ VE UYGULAMA HEDEFLERİ: DENGE VE ADALET MİMARİSİ

COP31'in uygulama iddiasının en somut karşılığı Eylem Gündemidir. Gündem, konferans haftasına eşlik eden yan etkinlik listesinden daha geniş bir işleve sahiptir: siyasi öncelikleri, küresel uygulama hedeflerini, mevcut uluslararası girişimleri ve yeni ortaklıkları aynı sonuç alanları etrafında bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle Eylem Gündemi, Uygulama Başkanlığı tezinin ampirik olarak en güçlü biçimde sınandığı alandır.

7.1. İstişareyle Oluşan Gündem

COP31 Başkanlığı Eylem Gündemini kapalı bir hazırlık sürecinin sonunda ilan edilmiş sabit bir paket olarak sunmamaktadır. Bonn'daki resmî konuşmada Başkanlık açık ve öngörülebilir, sürprize yer bırakmayan bir çalışma yaklaşımı benimsediğini vurgulamış; Japonya-Brezilya Diyaloğu, Petersberg İklim Diyaloğu, COP31-IEA Üst Düzey Diyaloğu, Santa Marta, Bakü Dünya Şehircilik Forumu ve Kopenhag İklim Bakanları Toplantısı gibi süreçlerin gündemin şekillenmesine katkı verdiğini belirtmiştir.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) Uygulama Alt Komitesi (SBI) ile Bilimsel ve Teknolojik Danışma Alt Komitesi (SBSTA) yürütücülüğünde düzenlenen 'Bonn İklim Değişikliği Konferansı', Bonn, Almanya. 8 Haziran 2026

Yüz yüze istişareler, tematik çalışma grupları, uluslararası ortaklıklar ve açık dijital platform yoluyla paydaş görüşlerinin toplanması, Eylem Gündeminin tek yönlü bir Başkanlık duyurusu olmaktan çıkarılmaya çalışıldığını göstermektedir. Bonn ve Londra'daki yoğun temaslar da gündemin farklı ülke grupları, iş dünyası, finans kuruluşları ve teknik aktörlerle sınandığı aşamalar olmuştur.

7.2. Önceki COP'larla Süreklilik

COP31 Eylem Gündemi sıfırdan kurulmuş bir yapı değildir. Başkanlık, COP31 Eylem Gündeminin Bakü'deki COP29 sürecinin kazanımları ile Belém'de güçlendirilen Küresel İklim Eylemi Gündemi üzerine inşa edildiğini açıkça belirtmektedir. COP30 sonrasında altı tematik eksen ve Aktivasyon Grupları üzerinden oluşan çalışma döngüsünün devralınması, her Başkanlığın yeni bir girişim seti kurması yerine mevcut uygulama ekosisteminde devamlılık sağlama yaklaşımını yansıtmaktadır.

Bu nedenle COP31'in on önceliği ile Küresel İklim Eylemi Gündeminin altı ekseni birbirine rakip yapılar olarak değerlendirilmemelidir. On tema Başkanlığın siyasi önceliklendirmesini, Aktivasyon Grupları ve mevcut küresel eylem yapısı ise bu önceliklerin üzerinde çalışabileceği kurumsal ve çok aktörlü uygulama kapasitesini temsil etmektedir.

COP29 Dünya Liderleri İklim Zirvesi, Bakü, Azerbaycan, 12 Kasım 2024

Bu süreklilik Uygulama Başkanlığı açısından temel bir ilkeye işaret eder: her Başkanlığın görünür olmak için yeni kurumlar ve yeni girişimler üretmesi gerekli değildir. Daha kalıcı değer, mevcut iyi çalışan mekanizmaları güçlendirmek, aralarındaki boşlukları tespit etmek ve siyasi desteğin gerçekten fark yaratacağı alanlarda ilave kapasite oluşturmaktır.

7.3. On Öncelikli Tema: Konu Listesinden Uygulama Portföyüne

COP31 Eylem Gündeminde Sıfır Atık, Okyanuslar ve Denizler, Gıda Güvenliği, İklime Dirençli Şehirler, İklim Uygulama Köprüsü, Gençlik ve Eğitim, Yeşil Sanayileşme, Temiz Enerji Dönüşümü, Rio Sinerjisi ile Dinamik ve Dirençli Sağlık Sistemleri olmak üzere on öncelikli tema bulunmaktadır. Bu temaların değeri yalnızca iklim gündeminde önemli olmalarından değil, uygulama açığının belirgin olduğu ve siyasi/kurumsal mobilizasyonun ilave değer üretebileceği alanlar olmalarından kaynaklanmaktadır.

"Bugün dünya yalnızca yeni kararlar beklemiyor. Dünya verilen kararların hayata geçtiğini görmek istiyor."

Murat Kurum

Bonn İklim Değişikliği Konferansı, 9 Haziran 2026

7.3.1. Sıfır Atık ve Metan Azaltımı

"Atıksız ve sürdürülebilir yaşam bilinci, gelecek nesillere bırakabileceğimiz en güzel miraslardan biridir."

Emine Erdoğan

30 Mart Uluslararası Sıfır Atık Günü, 30 Mart 2024

Atık yönetimi, döngüsel ekonomi ve metan azaltımı, COP31'de Türkiye'nin güçlü ulusal deneyimi ile küresel ihtiyaçların kesiştiği başlıklardır. Organik atıkların depolanmasından kaynaklanan metan, kısa vadede güçlü iklim etkisine sahip emisyon kaynaklarından biridir. Bu nedenle atığın oluşmadan önlenmesi, organik atığın ayrı yönetimi, yeniden kullanım, geri dönüşüm ve döngüsel üretim modelleri iklim politikası bakımından hızlı kazanım sağlayabilecek uygulama alanlarıdır.

BM Genel Kurulu "30 Mart Uluslararası Sıfır Atık Günü" Özel Etkinliği, New York, ABD, 30 Mart 2025

Türkiye'nin Sıfır Atık deneyimi kamu kurumları, yerel yönetimler, işletmeler, eğitim kurumları ve vatandaşların katılımını aynı politika içinde birleştirmiştir. COP31 açısından bu deneyimin değeri sistemin başka ülkelere aynen aktarılması değil, kaynak kullanımı, tüketim, üretim ve toplumsal davranış değişikliğinin birlikte ele alınabileceğini göstermesidir. Başkanlığın 2035'e kadar küresel atık miktarındaki artışı yarıya indirme ve metan emisyonlarının azaltılmasını hızlandırma yönündeki hedefleri, atık yönetimini konferans söyleminden ölçülebilir bir uygulama alanına taşımayı amaçlamaktadır.

Bu hedeflere ulaşılması, ulusal ve yerel programların ölçülebilir hedeflerle ilişkilendirilmesine, finansman ve teknik desteğin belediyeler ve uygulayıcı kurumlarla buluşmasına bağlı olacaktır.

7.3.2. Okyanuslar ve Denizler

Okyanuslar ve denizler iklim değişikliğinin etkilerini, uyum ihtiyacını, biyolojik çeşitlilik kaybını ve ekonomik kırılganlığı aynı anda görünür kılan alanlardır. Deniz seviyesinin yükselmesi, kıyı erozyonu, deniz suyu sıcaklığındaki değişimler, aşırı hava olayları ve ekosistem bozulması özellikle ada devletleri ve kıyı toplumları açısından doğrudan kalkınma ve güvenlik meselesidir.

COP31'in Türkiye-Avustralya ortaklığı bu tema için ayrıca anlam taşımaktadır. Pasifik küçük ada devletlerinin varoluşsal kıyı riskleri ile Türkiye'nin Akdeniz, Ege ve Karadeniz havzalarındaki kıyı, turizm, liman ve deniz ekosistemi deneyimleri aynı değildir; ancak kıyı dirençliliği, erken uyarı, deniz kirliliği, mavi ekonomi ve ekosistemlerin korunması gibi alanlarda karşılıklı öğrenme imkânı sunmaktadır. Trabzon'da düzenlenen Denizler ve Okyanuslar Zirvesi ile başlayan, Fiji'deki Pre-COP toplantısıyla Pasifik boyutunda güçlenen süreç, okyanus ve kıyı meselelerinin COP31 Başkanlığı gündeminde tematik önceliklerin ötesinde siyasi bir ağırlık kazanmasını sağlamıştır.

Uygulama bakımından kıyı uyum planları, mavi karbon ekosistemlerinin korunması, deniz koruma alanları, erken uyarı, liman ve turizm altyapısının dayanıklılığı ile finansman araçlarının birlikte ele alınması gerekmektedir. Tema ancak bilimsel gözlem ile yerel yatırım kararları arasında ilişki kurulabildiğinde somut sonuç üretebilir.

7.3.3. Gıda Güvenliği

Gıda güvenliği teması iklim değişikliğinin tarımsal üretim, su kaynakları, çiftçi gelirleri, kırsal geçim ve tedarik zincirleri üzerindeki etkilerini uygulama perspektifiyle ele almaktadır. Kuraklık, sıcaklık artışı ve aşırı hava olayları üretim miktarının yanında gıda fiyatları, kırsal istihdam ve düşük gelirli hanelerin kırılganlığı üzerinde de etkili olmaktadır.

Bu nedenle dirençli gıda sistemleri yalnızca yeni tarım teknolojilerinden ibaret değildir. Su verimliliği, sulama altyapısı, iklime dayanıklı ürün deseni, erken uyarı, toprak sağlığı, gıda kayıplarının azaltılması, çiftçilerin finansmana ve bilgiye erişimi aynı uygulama zincirinin parçalarıdır. Türkiye'nin su stresi ve tarımsal üretim deneyimi bu temanın kalkınma ve uyum boyutlarını birlikte tartışmak için somut bir zemin sunmaktadır.

Gıda güvenliği aynı zamanda iklim adaleti boyutu güçlü bir temadır. Kuraklık ve üretim kayıpları yalnızca tarımsal verimi değil, gıda fiyatlarını, kırsal istihdamı ve düşük gelirli hanelerin gıdaya erişimini de etkilemektedir. Bu nedenle uygulama çözümlerinin çiftçi ölçeğine inmesi, finansman ve sigorta mekanizmalarıyla desteklenmesi ve yerel bilgiyle teknoloji arasında denge kurulması gerekmektedir.

Türkiye'nin su verimliliği, sulama modernizasyonu, kuraklıkla mücadele ve tarımsal üretim tecrübesi bu tema için önemli bir öğrenme zemini sunmaktadır. COP31'in görevi tek bir tarım modelini yaygınlaştırmak değil, farklı iklim bölgelerinde uygulanabilir ve sosyal olarak dayanıklı gıda sistemi çözümlerinin ölçeklenmesini kolaylaştırmaktır.

7.3.4. İklime Dirençli Şehirler

> *"Dirençlilik bir varlık olarak değer görmelidir."*
>
> *António Guterres*
>
> *Londra İklim Eylemi Haftası, 24 Haziran 2026*

Şehirler ulusal iklim hedeflerinin insanların günlük yaşamında karşılık bulduğu temel uygulama alanıdır. Binalar, ulaşım, enerji, su, atık, yeşil alanlar ve temel altyapı hizmetleri yerel ölçekte bir araya gelirken aşırı sıcaklıklar, seller, kuraklık ve diğer afetler şehirlerin fiziksel ve sosyal sistemlerini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle kentsel dirençlilik azaltım ve uyumu aynı politika alanında buluşturmaktadır.

Türkiye'nin hızlı kentleşme deneyimi ve 6 Şubat depremleri sonrasındaki yeniden inşa kapasitesi bu başlığa önemli bir uygulama perspektifi sunmaktadır. Deprem deneyimi iklim politikasının yerine geçmez ancak yapı güvenliği, altyapı, arazi kullanımı, enerji verimliliği, yerel kapasite ve risk azaltımının birlikte yönetilmesi gerektiğini göstermektedir. 2035'e kadar binalarda enerji tüketim yoğunluğunun en az yüzde 25 azaltılması hedefi de merkezi yönetim, belediyeler, inşaat sektörü, teknoloji sağlayıcıları ve finans kuruluşlarının birlikte çalışmasını zorunlu kılan ölçülebilir bir yön oluşturmaktadır.

"Medeniyetimizde Şehir ve Mekan" temalı Şehircilik Zirvesi, Ankara, Türkiye, 11 Kasım 2025

Hatay'da kabul edilen Dirençli ve Sürdürülebilir Şehirler Bildirisi, bu temanın COP31 öncesinde siyasi ve uygulamalı bir çalışma hattına dönüştürüldüğünü göstermektedir. Bildiri, politika ile uygulama, yeniden inşa ile dönüşüm ve küresel taahhütlerle yerel eylem arasındaki bağa vurgu yapmaktadır.

Şehirler başlığında finansman özellikle belirleyicidir. Belediyelerin proje hazırlama kapasitesi, uzun vadeli altyapı finansmanı, bina yenileme mekanizmaları ve özel sektör yatırımları ulusal hedeflerin yerel düzeyde karşılık bulmasını belirlemektedir. İlbank tarafından geliştirilen Sürdürülebilir Kentsel Dirençlilik Finansmanı Faaliyeti (SURFF) etkili bir finansal mekanizma olarak devreye alınmıştır.

7.3.5. İklim Uygulama Köprüsü

İklim Uygulama Köprüsü, COP31'in uygulama yaklaşımını en doğrudan temsil eden mekanizmadır ve diğer temalardan farklı olarak yatay bir işlev taşımaktadır. Ulusal iklim planları ve sektörel hedefler yatırım ihtiyacının yönünü gösterebilir; ancak finans kuruluşlarının karar verebilmesi için projelerin teknik, mali ve kurumsal bakımdan hazırlanmış olması gerekmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde hedef ile yatırım yapılabilir proje arasındaki bu mesafe uygulamanın temel darboğazlarından biridir.

Köprü yeni bir uluslararası fon kurmayı amaçlamamaktadır. İhtiyacın tanımlanması, proje hazırlama kapasitesinin güçlendirilmesi, teknik yardımın doğru aktöre ulaştırılması ve uygun finansmanla eşleşme sağlanması temel mantığı oluşturmaktadır. Başkanlığın rolü proje değerlendirmek veya yatırım kararı vermek değil; siyasi erişimini kullanarak ülkeler, şehirler, teknik kuruluşlar, kalkınma bankaları ve özel finans arasında daha işleyen bağlantılar kurulmasını kolaylaştırmaktır. Bu yönüyle İklim Uygulama Köprüsü, Uygulama Başkanlığı kavramının en somut kurumsal araçlarından biridir.

İklim Uygulama Köprüsünün önemi finansman miktarından önce "proje hazırlanabilirliği" sorununa odaklanmasından kaynaklanmaktadır. Birçok ülkede ihtiyaç ve siyasi hedef vardır; ancak teknik fizibilite, risk paylaşımı, finansal yapı, uygulayıcı kurum veya satın alma kapasitesi eksik olduğu için proje yatırım aşamasına geçemez. Köprü bu boşluğu erken aşamada görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Bu mekanizma aynı zamanda COP31'in diğer dokuz temasını birbirine bağlayan yatay bir araçtır. Temiz enerji, şehirler, sanayi, sağlık veya gıda alanında hedefler farklı olsa da uygulama zincirinde proje hazırlığı, teknik destek, finansman ve kurumsal sahiplik ortak sorunlar olarak tekrar etmektedir.

7.3.6. Gençlik ve Eğitim

"Gelecek nesillere olan sorumluluğumuz bağlamında sürdürülebilirlikle ilgili somut adımlar atmalıyız."

Emine Erdoğan

Uluslararası Sıfır Atık Günü mesajı, 27 Mart 2024

Gençlik ve Eğitim başlığı, gençleri yalnızca iklim risklerinin gelecekteki mağdurları olarak değil, dönüşümün bilgi ve uygulama kapasitesini taşıyan aktörler olarak görmektedir. İklim okuryazarlığı, yeşil beceriler, mesleki eğitim, gençlerin müzakere süreçlerine anlamlı katılımı ve uluslararası gençlik iş birliği bu temanın temel boyutlarıdır.

Enerji, sanayi, tarım, şehircilik ve finansın dönüşümü yeni meslekler ve yeni beceri setleri gerektirirken eğitim sistemlerinin bu değişime uyum sağlaması uzun dönemli uygulama kapasitesi açısından kritik olacaktır. İklim değişikliğinin daha fazla ülkede eğitim müfredatına dahil edilmesine yönelik hedef, Eylem Gündeminin yalnızca teknoloji ve finans değil insan kapasitesi üzerinden de uygulamayı ele aldığını göstermektedir.

Uluslararası 3. Sıfır Atık Zirvesi ve Ödül Töreni, Haliç Kongre Merkezi, İstanbul, Türkiye, 23 Aralık 2022

İklim farkındalığının eğitim sistemlerine daha geniş biçimde girmesi yönündeki 2035 hedefi, gençlik başlığını sembolik temsilin ötesine taşımaktadır. Eğitim müfredatı, mesleki eğitim, üniversite programları, öğretmen kapasitesi ve iş gücü dönüşümü birlikte ele alındığında gençlik teması uzun vadeli uygulama kapasitesinin temel bileşenlerinden biri haline gelmektedir.

Gençlik İklim Şampiyonluğu ve gönüllü programı bu temanın konferans içindeki kurumsal kanallarıdır. Bununla birlikte gerçek başarı, gençlerin yalnızca etkinlik katılımcısı değil, proje geliştirme, inovasyon, araştırma ve yerel uygulamalarda ortak üretici haline gelmesiyle ölçülmelidir.

7.3.7. Yeşil Sanayileşme

Yeşil sanayileşme, emisyon azaltımı ile kalkınma, istihdam, rekabet gücü, teknoloji ve adil geçiş arasındaki ilişkinin yönetilmesine odaklanmaktadır. Sanayinin dönüşümü yalnızca enerji kaynağının değiştirilmesiyle sınırlı değildir; elektrifikasyon, enerji ve kaynak verimliliği, temiz üretim teknolojileri, döngüsel malzeme kullanımı, tedarik zincirleri ve çalışanların yeni becerilere hazırlanması birlikte ele alınmalıdır.

Gelişmekte olan ülkeler açısından en büyük sorunlardan biri yüksek yatırım maliyetleri ile uluslararası ticaret standartlarının aynı anda baskı oluşturmasıdır. Türkiye'nin AB ile yoğun ekonomik entegrasyonu, bu dönüşümün rekabet ve ticaret boyutlarını doğrudan deneyimlemesini sağlamaktadır. 2035'e kadar üretim ve imalatta geri dönüştürülmüş/döngüsel malzeme kullanımının en az yüzde 15'e çıkarılması hedefi, COP31'in yeşil sanayileşmeyi yalnızca emisyon yoğunluğu değil malzeme verimliliği ve üretim modeli üzerinden de ele aldığını göstermektedir.

Bu yaklaşım, sanayi dönüşümünün enerji kaynaklarının değiştirilmesinden daha geniş bir çerçevede değerlendirilmesini gerektirmektedir. Malzeme verimliliği, yeniden kullanım, endüstriyel simbiyoz, düşük karbonlu ürün standartları ve dijital izleme sistemleri birlikte düşünüldüğünde yeşil sanayileşme daha kapsamlı bir rekabet politikası haline gelmektedir.

COP31 Business Forum ve uluslararası finans ortaklıkları bu temada kritik olacaktır. Şirketlerin dönüşüm planlarının uygun maliyetli finansman, teknoloji sağlayıcıları ve kamu düzenlemeleriyle uyumlu hale getirilmesi, Eylem Gündeminin "uygulama" karakterini belirleyecek başlıca sınavlardan biridir.

7.3.8. Temiz Enerji Dönüşümü

Temiz Enerji Dönüşümü, yenilenebilir kapasite artışının ötesinde elektrifikasyon, şebekeler, depolama, enerji verimliliği, sistem esnekliği ve güvenilir ve uygun maliyetli enerji erişimini aynı dönüşümün parçaları olarak ele almaktadır. Nihai enerji talebinde elektriğin payını 2035'e kadar yüzde 35'e çıkarma hedefi, ulaşım, binalar ve sanayiyi ortak bir elektrifikasyon gündemi etrafında birleştirmektedir.

Bu hedefin uygulama yolu ülkeden ülkeye değişecektir. Enerji sistemi, gelir düzeyi, sanayi yapısı, finansman maliyetleri ve mevcut altyapı her ülkede aynı değildir. COP31'in IEA, IRENA ve diğer enerji ortaklarıyla kurduğu çalışma düzeni, teknik analiz ile siyasi hedefi birbirine bağlamayı amaçlamaktadır. Türkiye açısından bu tema, yenilenebilir kapasite büyürken enerji talebinin ve arz güvenliği ihtiyacının da arttığı bir ekonomide dönüşümün gerçek koşullarını görünür hale getirmektedir.

35x35 hedefi, COP31 Eylem Gündeminin en görünür küresel uygulama hedeflerinden biridir. Elektriğin nihai enerji talebindeki payını 2035'e kadar yüzde 35'e çıkarma çağrısı, ulaşım, binalar ve sanayiyi ortak bir elektrifikasyon gündeminde birleştirmektedir. Bu nedenle hedef yalnızca enerji üretim sektörüyle sınırlı değildir.

Elektrifikasyonun hızlanması aynı zamanda şebeke yatırımı, depolama, esneklik, enerji verimliliği ve temiz elektrik arzının büyümesini gerektirmektedir. IEA, IRENA ve diğer teknik ortaklarla yürütülen diyaloglar, hedefi siyasi bir slogandan yatırım ve teknoloji gündemine dönüştürme çabasının parçasıdır.

7.3.9. Rio Sinerjisi

Rio Sinerjisi, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve arazi bozunumu arasındaki ortak uygulama alanlarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu üç sorun uluslararası düzeyde ayrı sözleşmeler altında ele alınsa da sahada aynı havzayı, toprağı, su kaynağını, kıyıyı ve topluluğu etkileyebilir. Bu nedenle uygulama düzeyinde parçalı politika ve finansman kararları önemli verimsizlikler yaratabilmektedir.

COP31 Başkanlığı Heyeti, Newyork İklim Haftası, New York, ABD. 20-27 Eylül 2026

Amaç sözleşmeleri kurumsal olarak birleştirmek değildir. Ekosistem restorasyonu, sürdürülebilir arazi ve su yönetimi, dirençli gıda sistemleri, kuraklıkla mücadele ve doğa temelli uyum gibi alanlarda hedeflerin birbirini desteklemesi amaçlanmaktadır. Türkiye'nin havza yönetimi, ormanlar, kıyı alanları, tarım ve çölleşmeyle mücadele tecrübesi bu tema için güçlü bir uygulama zemini sunmaktadır. Rio Sinerjisi, Uygulama Başkanlığı açısından da önemlidir; çünkü sorun yeni bir kurum eksikliğinden çok mevcut kurum ve sözleşmeler arasındaki eşgüdüm açığıdır.

Rio Sinerjisi teması Türkiye açısından ayrıca güçlü bir diplomatik bağlama sahiptir. İklim, biyolojik çeşitlilik ve çölleşme/arazi gündemlerinde aynı dönemde artan uluslararası sorumluluk ve görünürlük, üç sözleşme arasındaki uygulama bağlarının daha somut biçimde tartışılmasına imkân vermektedir.

Sinerjinin başarısı ortak deklarasyon sayısından çok, aynı havzada veya bölgede iklim uyumu, su yönetimi, arazi restorasyonu ve biyolojik çeşitlilik yatırımlarının birbirini desteklemesine bağlıdır. Bu yaklaşım, kamu kaynaklarının daha tutarlı kullanılmasını ve yerel uygulayıcıların birbirinden kopuk raporlama yüklerinden kaçınmasını da sağlayabilir.

7.3.10. Dinamik ve Dirençli Sağlık Sistemleri

İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkileri aşırı sıcaklıklar, hava kirliliği, afetler, su ve gıda güvenliği, vektör kaynaklı hastalıklar ve kırılgan grupların sağlık hizmetlerine erişimi üzerinden giderek daha görünür hale gelmektedir. Sağlık sistemlerinin iklim risklerine hazırlanması bu nedenle yalnızca çevre politikasının değil kamu hizmetlerinin sürekliliği ve sosyal dirençliliğin de konusudur.

Dinamik ve dirençli sağlık sistemi yaklaşımı iki yönlüdür. Bir taraftan hastaneler ve sağlık altyapısının afetler ve aşırı hava olayları sırasında kesintisiz hizmet verebilmesi, erken uyarı ve acil durum kapasitesinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan sağlık tesislerinin enerji ve kaynak kullanımının daha verimli ve düşük karbonlu hale getirilmesi mümkündür. Bu tema, şehirler, enerji, gıda güvenliği ve eğitim başlıklarıyla doğrudan kesiştiği için Eylem Gündeminin bütüncül yapısını görünür kılan alanlardan biridir.

Sağlık temasının uygulama boyutunda erken uyarı sistemleri, sıcak hava eylem planları, sağlık tesislerinin enerji güvenliği, iklime duyarlı hastalık gözetimi ve kırılgan gruplara yönelik hizmet tasarımı öne çıkmaktadır. Bu alanların önemli bölümü sağlık bakanlıklarının yanında şehir yönetimleri, enerji kurumları ve afet yönetimi birimleriyle koordinasyon gerektirmektedir.

Bu nedenle sağlık sistemleri teması, iklim politikasının yalnızca emisyonlarla değil kamu hizmetlerinin sürekliliği ve insan güvenliğiyle de ilgili olduğunu göstermektedir. COP31'in kapsayıcı uygulama yaklaşımı açısından sağlık, toplumun iklim eyleminin somut faydasını doğrudan hissedebileceği alanlardan biridir.

7.4. Öncelikler Arasında Denge ve Adalet

"Sürdürülebilir geleceğe, tüm ülkelerin eşit ve etkin katılım gösterdiği, 'kimseyi geride bırakmayan' müzakere süreçleriyle ulaşabiliriz."

Emine Erdoğan

Uluslararası Sıfır Atık Günü, 30 Mart 2025

"Bir başka hakikat, iklim değişikliğiyle mücadelenin yeni adaletsizliklere, yeni sömürü düzenine yol açmamasıdır."

Recep Tayyip Erdoğan

Kabine Toplantısı, 6 Aralık 2023

COP31 Eylem Gündeminin özgünlüğünü yalnızca on önceliğin kapsamı üzerinden değerlendirmek yeterli değildir. Asıl mesele, bu önceliklerin iklim politikasının farklı ihtiyaçlarını aynı uygulama mimarisi içinde nasıl dengelediğidir. Eylem gündemlerinde denge, bütün temalara aynı miktarda zaman, kaynak veya görünürlük verilmesi anlamına gelmemektedir. Her önceliğin küresel emisyonlar, iklim kırılganlığı, ekonomik dönüşüm ve toplumsal adalet bakımından etkisi farklıdır. Bu nedenle denge, mekanik eşitlikten çok stratejik uyum meselesidir.

Bu bakımdan temiz enerji ve yeşil sanayileşme emisyonların yapısal olarak azaltılmasına, şehirler, sağlık, gıda ve deniz ekosistemleri iklim etkilerine karşı dirençliliğe, gençlik ve eğitim toplumsal kapasiteye, Rio Sinerjisi ekolojik bütünlüğe, İklim Uygulama Köprüsü ise finansman ve uygulama kapasitesine ağırlık vermektedir. Sıfır Atık ise azaltım, kaynak güvenliği, metan, tüketim kalıpları ve toplumsal katılım arasında yatay bir bağ kurmaktadır. Böylece on öncelik, on ayrı gündem olmaktan çıkarak birbirini tamamlayan bir dönüşüm portföyü oluşturmaktadır.

COP31 vizyonu, Eylem Gündeminin on önceliği ve 2035 uygulama hedefleri arasında küresel, ulusal ve sektörel ölçekleri birbirine bağlayan bir denge ve adalet mekanizması kurulmaya çalışılmaktadır. Buradaki adalet, yalnızca kaynakların eşit dağılımı anlamında kullanılmamaktadır. Gelişmişlik ve kapasite farklarının gözetilmesi, finansman ve teknolojiye erişim, kırılgan toplumların korunması, kuşaklar arası sorumluluk, doğa sistemlerinin korunması ve karar süreçlerine katılım bu mimarinin farklı adalet boyutlarını oluşturmaktadır.

"Uyum ekonomik bir zorunluluktur... ve iklim adaleti meselesidir."

António Guterres

Londra İklim Eylemi Haftası, 24 Haziran 2026

Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın 81. Bm Genel Kurulu Hitapları, New York, ABD. 22 Eylül 2026

7.5. Temalar Arası İlişki

Eylem Gündeminin bütünlüğünü sınamak için her temanın azaltım, uyum ve dirençlilik, finansman, teknoloji, kapasite geliştirme, toplumsal katılım ve doğa sistemleriyle ilişkisi birlikte değerlendirilmelidir.

Uluslararası Enerji Ajansı (UEA) Yüksek Düzeyli Enerji Dönüşümü Diyaloğu Toplantısı, BM Merkezi, New York, ABD. 23 Eylül 2026

Tablo 1. COP31 Eylem Gündemi temaları arasındaki analitik ilişki matrisi.

Öncelik	Azaltım	Uyum ve Dirençlilik	Finansman	Teknoloji	Kapasite	Toplumsal Katılım	Doğa ve Ekosistem
Sıfır Atık	●●●	●	●●	●●	●●	●●●	●●
Okyanuslar ve Denizler	●●	●●●	●●	●●	●●	●●	●●●
Gıda Güvenliği	●●	●●●	●●	●●	●●●	●●●	●●●
İklime Dirençli Şehirler	●●●	●●●	●●●	●●●	●●●	●●●	●●
İklim Uygulama Köprüsü	●●	●●	●●●	●●	●●●	●●	●
Gençlik ve Eğitim	●	●●	●	●●	●●●	●●●	●●
Yeşil Sanayileşme	●●●	●	●●●	●●●	●●●	●●	●●
Temiz Enerji Dönüşümü	●●●	●●	●●●	●●●	●●	●●	●●
Rio Sinerjisi	●●	●●●	●●	●●	●●●	●●●	●●●
Dinamik ve Dirençli Sağlık Sistemleri	●●	●●●	●●	●●●	●●●	●●●	●●

Matris COP31'in resmi bir derecelendirmesi değildir. Resmî tema açıklamaları ve Başkanlık konuşmalarından hareketle temalar arasındaki başlıca işlevsel bağlantıları görünür kılmak amacıyla hazırlanmış analitik bir araçtır. ("●●●" güçlü ve doğrudan ilişkiyi, "●●" belirgin ilişkiyi, "●" dolaylı veya destekleyici ilişkiyi göstermektedir.)

Matris üç stratejik bağlantıyı görünür kılmaktadır. Birincisi sistem dönüşümüdür. Temiz Enerji Dönüşümü, Yeşil Sanayileşme ve Sıfır Atık enerji, üretim ve malzeme akışlarını dönüştürmektedir.

İkincisi yaşam sistemlerinin dirençliliğidir: Şehirler, gıda, okyanuslar ve sağlık; iklim etkilerinin insanlar, ekosistemler ve temel hizmetler üzerindeki sonuçlarına cevap vermektedir.

Üçüncüsü dönüşümün kolaylaştırıcılarıdır: İklim Uygulama Köprüsü finansman ve kurumsal teslimat kapasitesini, Gençlik ve Eğitim bilgi ve toplumsal sahiplenmeyi, Rio Sinerjisi ise politika ve ekosistem bütünlüğünü güçlendirmektedir.

Bu üçlü okuma, temaları yeni bir resmî hiyerarşiye yerleştirmemektedir. Tersine, farklı politika alanlarının neden birlikte ele alınması gerektiğini açıklamaktadır. Gerçek denge, her temanın kendi sınırları içinde güçlü olmasından çok, azaltım ile uyumun, ekonomik dönüşüm ile toplumsal korunmanın, teknoloji ile kapasitenin, finansman ile proje hazırlığının ve insan ihtiyaçları ile ekolojik sınırların birbirine bağlanmasından doğmaktadır.

7.6. Küresel, Ulusal ve Sektörel Ölçekler Arasında Dikey Denge

COP31 mimarisinin ikinci denge ekseni ölçekler arasındadır. Küresel hedeflerin ulusal sahiplenmeye, ulusal politikaların ise sektörel ve yerel uygulamaya dönüşmediği bir sistemde uygulama açığı devam eder. Bu nedenle her öncelik üç düzeyde okunmalıdır.

Küresel düzey ortak yönü ve iş birliği alanlarını belirlemekte; ulusal düzey hedefleri ülkelerin kalkınma planları, NDC'leri, mevzuatı, kurumsal kapasitesi ve finansman ihtiyaçlarıyla ilişkilendirmekte; sektörel ve yerel düzey ise enerji, sanayi, tarım, sağlık, eğitim ve şehircilik gibi alanlarda somut proje, yatırım ve uygulamaları üretmektedir.

Tablo 2. COP31 öncelikleri için küresel-ulusal-sektörel uygulama matrisi.

Düzey	Temel soru	COP31 mimarisindeki karşılığı	Denge ve adalet işlevi
Küresel	Ortak yön ve hedef nedir?	Başkanlık vizyonu, 10 öncelik, 2035 küresel uygulama hedefleri ve uluslararası koalisyonlar	Ortak yön üretirken farklı gelişmişlik düzeylerini ve ortak fakat farklılaştırılmış kapasite ihtiyacını görünür kılmaktadır.
Ulusal	Ülkeler hedefi kendi koşullarına nasıl uyarlayacaktır?	NDC'ler, kalkınma politikaları, mevzuat, finansman ve teknoloji ihtiyaçları, kurumsal kapasite	Tek tip reçete yerine ulusal koşulların, kapasite farklarının ve adil geçiş ihtiyaçlarının gözetilmesini sağlamaktadır.
Sektörel ve yerel	Hedef hangi proje, yatırım ve uygulamalarla hayata geçirilecektir?	Enerji, sanayi, şehirler, gıda, sağlık, eğitim, atık ve ekosistemlerde uygulama portföyleri	Küresel hedefi insanların yaşamına, üretim sistemlerine ve yerel ihtiyaçlara bağlayarak sonuçların dağılımını görünür kılmaktadır.

Bu ikinci matris, birinci matrisin yatay denge analizini dikey bir uygulama zinciriyle tamamlamaktadır. Birinci matris "hangi politika boyutları birlikte ilerliyor?" sorusuna, ikinci matris ise "aynı hedef farklı ölçeklerde nasıl uygulamaya dönüşüyor?" sorusuna cevap vermektedir. İki matris birlikte okunduğunda COP31'in denge arayışı yalnızca tema çeşitliliğiyle açıklanamaz; politika boyutları ile yönetişim ölçekleri arasında kurulan bağlantı üzerinden anlaşılmaktadır.

Adalet boyutu da burada somutlaşmaktadır. Küresel hedeflerin bütün ülkeler için aynı uygulama kapasitesini varsaymaması, finansman, teknoloji ve kapasite geliştirme araçlarının yatay kolaylaştırıcılar olarak ele alınması ve sektörel sonuçların şehirler, sağlık, gıda, eğitim ve geçim kaynakları gibi doğrudan insan yaşamına temas eden alanlarda izlenmesi; iklim eylemini yalnızca ton karbon üzerinden değil dönüşümün maliyet ve faydalarının dağılımı üzerinden de değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır.

7.7. Temalardan Ölçülebilir Sonuçlara Küresel Uygulama Hedefleri

2035 hedefleri bu iki denge eksenini ölçülebilir sonuçlara bağlayan üçüncü halkadır. Elektrifikasyon, atık, binalar, döngüsel malzeme kullanımı, iklim eğitimi ve İklim Uygulama Köprüsü için açıklanan hedefler, vizyon ile tematik öncelikler arasındaki ilişkiyi zaman ufku ve sonuç göstergeleriyle somutlaştırmaktadır. Böylece denge yalnızca gündem tasarımında kalmamakta izlenebilir bir uygulama mantığına bağlanmaktadır.

"Enerji güvenliği, karşılanabilirlik ve sürdürülebilirliği birlikte geliştirecek yaklaşımlara ihtiyaç var."

Fatih Birol

COP31–IEA Üst Düzey Diyaloğu, Londra, 23 Haziran 2026

COP31'in ayırt edici yönlerinden biri bazı Eylem Gündemi başlıklarını ölçülebilir orta vadeli hedeflerle ilişkilendirmesidir. Resmi çerçevede altı küresel uygulama hedefi öne çıkmaktadır: 35x35 elektrifikasyon, atık artışının yarıya indirilmesi ve metan azaltımı, binalarda enerji tüketim yoğunluğunun en az yüzde 25 azaltılması, üretim ve imalatta döngüsel malzeme kullanımının en az yüzde 15'e çıkarılması, iklim farkındalığı ve eğitimin yaygınlaştırılması ile İklim Uygulama Köprüsünün hayata geçirilmesi.

Bu hedefler bağlayıcı COP kararlarıyla karıştırılmamalıdır. Bunlar Başkanlığın uluslararası destek, gönüllü koalisyonlar ve uygulama ortaklıkları oluşturmaya çalıştığı siyasi hedeflerdir. Değerleri ilan edilmelerinden çok hangi aktörlerin sahiplendiği, hangi program ve yatırımların oluştuğu ve ilerlemenin ne ölçüde izlenebildiği üzerinden ortaya çıkacaktır. 2035 ufku, yaklaşık bir yıllık Başkanlık dönemi ile enerji, bina, sanayi ve eğitim sistemlerinin daha uzun dönüşüm zamanı arasında köprü kurmaktadır.

Altı hedefin ortak özelliği, tek bir COP kararının yerine geçmekten çok farklı aktörleri belirli bir sonuç yönünde mobilize etmeye çalışmasıdır. Bu yönüyle hedefler Uygulama Başkanlığının siyasi kaldıraç araçlarıdır. Başkanlık hedefleri sahiplenmeye, ortaklık oluşturmaya ve ilerlemeyi görünür kılmaya çalışabilir; ancak uygulamanın kendisi ulusal hükümetler, yerel yönetimler, şirketler, finans kurumları ve diğer uygulayıcılar tarafından gerçekleştirilecektir.

7.8. Vizyon, Gündem ve Hedefler Arasında Uygulama Zinciri

"Gelin, niyeti uygulamaya dönüştürelim. Gelin, taahhütleri sonuca ulaştıralım."

Murat Kurum

Bonn İklim Değişikliği Konferansı, 9 Haziran 2026

On temanın ayrı ayrı güçlü olması Eylem Gündeminin başarısı için yeterli değildir. Temiz enerji ile yeşil sanayileşme, şehirler ile sağlık, gıda güvenliği ile su ve arazi, Sıfır Atık ile döngüsel malzeme kullanımı arasında doğal uygulama ilişkileri bulunmaktadır. İklim Uygulama Köprüsü, finansman ve proje hazırlığı üzerinden bu başlıkların çoğuna yatay destek verirken gençlik ve eğitim uzun vadeli insan kapasitesini güçlendirmektedir.

Bu nedenle Eylem Gündeminin gerçek değeri on ayrı program üretmekten çok, ortak yatırım, teknoloji, kapasite ve politika ihtiyaçlarını görünür hale getirebilmesinde yatmaktadır. Aynı yatırım veya düzenleyici reform birden fazla temaya katkı sağlayabiliyorsa Başkanlık bu kesişimleri teşvik ederek sınırlı siyasi ve finansal kaynakların etkisini artırabilir.

7.9. Dengeyi Uygulama Mantığına Dönüştürmek

İki matris ve 2035 hedefleri birlikte okunduğunda COP31 Eylem Gündeminin ayırt edici yönü daha açık hale gelmektedir. Yatay düzlemde azaltım, uyum, finansman, teknoloji, kapasite, katılım ve doğa boyutları arasında; dikey düzlemde ise küresel yön, ulusal uyarlama ve sektörel/yerel uygulama arasında bağlantı kurulmaktadır. 2035 hedefleri bu iki denge eksenini ölçülebilir bir zaman ufkuna bağlamaktadır.

Bu nedenle amaç COP31'in yalnızca çok sayıda tema ve hedef belirlemesi değildir. Asıl önemli olan, siyasi vizyonu, tematik öncelikleri, uygulama araçlarını ve farklı ölçekleri aynı sonuç zincirinde ilişkilendirmeye çalışmasıdır.

8. Bölüm

EYLEM GÜNDEMİNİN UYGULAMA EKOSİSTEMİ

"Yeni bir müzakere çağının ötesine geçmeliyiz; üzerinde uzlaştıklarımızı uygulamaya koymaya yardım etmeliyiz."

André Corrêa do Lago

Birinci COP30 Başkanlık Mektubu, 10 Mart 2025

Eylem Gündeminin temaları "ne yapılacağına" ilişkin siyasi yönü ortaya koyarken, uygulama ekosistemi "kimlerle ve hangi kanallarla ilerlenebileceği" sorusuna cevap vermektedir. COP31'in ayırt edici yönlerinden biri, bilim, iş dünyası, gençlik, gönüllüler, uluslararası kuruluşlar, finans kurumları ve mevcut küresel girişimler için ayrı fakat birbiriyle bağlantılı katılım kanalları oluşturmasıdır.

8.1. Aktivasyon Grupları

COP31 Başkanlığı, Eylem Gündemini hayata geçirmek için Aktivasyon Grupları ile yakın çalışmayı öngörmektedir. Bonn'daki sunumda Başkanlık, ortak girişimleri kaynak, görünürlük ve siyasi ağırlık sağlayarak destekleyeceğini; ortakların ve Aktivasyon Gruplarının çalışmalarını görünür hale getirerek uygulama ivmesini güçlendireceğini açıklamıştır.

Aktivasyon Gruplarının önemi, uygulamanın bütün sorumluluğunu Başkanlık bünyesinde toplamamasıdır. Bu gruplar farklı sektörlerde zaten faaliyet gösteren uluslararası girişimleri, uygulayıcıları, uzman ağlarını ve devlet dışı aktörleri bir araya getiren çalışma mekanizmalarıdır. Böylece COP31 yeni bir bürokrasi kurmak yerine, COP30'dan devralınan Küresel İklim Eylemi Gündeminin çalışan altyapısını kullanarak mevcut kapasitenin koordinasyonunu, ölçümünü, görünürlük kazanmasını ve ölçeklenmesini desteklemektedir.

Bu yaklaşıma göre Başkanlığın ilave değeri, her işi kendisinin yapması değil, var olan uygulama kapasitesini doğru siyasi hedeflerle ilişkilendirebilmesidir.

8.2. COP31 Business Forum ve İş Zirvesi

COP31'in uygulama mimarisinde iş dünyasına ayrı bir kanal açılmıştır. Londra İklim Eylem Haftası'nda Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile birlikte COP31 İş Forumu'nun uluslararası lansmanı yapılmıştır. Forum, Antalya'da 12-13 Kasım'da gerçekleştirilecek İş Zirvesi için özel sektör katılımını seferber etmeye yönelik yıl boyunca süren bir platform olarak tasarlanmıştır.

COP31 Business Forum- Türk İş Dünyası İstişare Toplantısı, Ankara, Türkiye. 3 Haziran 2026

Bu düzenleme özel sektörün konferans haftasında yalnızca taahhüt açıklayan bir aktör olarak görülmediğini göstermektedir. Enerji, sanayi, binalar, teknoloji ve finans gibi alanlarda gerçek yatırım kararlarının büyük bölümü şirketler ve finans kuruluşları tarafından alınmaktadır. Bu nedenle iş dünyasının Eylem Gündemine hazırlık döneminden itibaren dahil edilmesi, hedefler ile yatırım ortamı arasındaki mesafenin azaltılması açısından önemlidir.

Bloomberg Philanthropies ile kurulan ortaklık da bu yapıyı tamamlamaktadır. Ortaklık, Eylem Gündemini desteklemek üzere finansmanın harekete geçirilmesi, iş ve finans liderlerinin bir araya getirilmesi ve uygulamanın hızlandırılması amaçlarını taşımaktadır.

İş dünyasının sürece erken dahil edilmesi özellikle yatırım ölçeği yüksek enerji, sanayi, bina ve altyapı alanlarında önemlidir. Kamu politikası hedefi belirleyebilir; fakat teknolojinin ticarileşmesi, sermayenin harekete geçmesi, tedarik zincirlerinin dönüşmesi ve yatırım risklerinin yönetilmesi özel sektör ve finans kuruluşlarının aktif katılımını gerektirmektedir. İş Forumu bu nedenle COP31'in konferans haftası dışına taşan uygulama araçlarından biridir.

8.3. COP-SCIENCE: Bilim-Politika-Uygulama

COP31'in kurduğu yeni katılım kanallarından biri COP-SCIENCE platformudur. Platform, YÖK Başkanlığının koordinasyonunda akademik camianın iklim eylemine katkısını güçlendirmek üzere kurulmuştur. COP-SCIENCE'ın değeri akademinin konferansta temsil edilmesinden daha geniştir. Uygulama odaklı bir Başkanlık için bilimsel bilgi, risklerin doğru tanımlanması, politika seçeneklerinin karşılaştırılması, teknolojilerin değerlendirilmesi, etki ölçümü ve uygulama sonuçlarının izlenmesi bakımından temel bir girdidir. Bu nedenle platform, bilim ile politika ve uygulama arasındaki mesafeyi azaltmaya yönelik kurumsal bir arayış olarak değerlendirilmelidir.

COP31 Yolunda Bilim Diplomasisi: Akademi Lansmanı, Ankara, Türkiye. 4 Ağustos 2026

Türkiye açısından bu yapı aynı zamanda üniversitelerin, araştırma merkezlerinin ve genç akademisyenlerin COP31 sürecine daha sistemli biçimde katılmasına imkân sağlayabilir. Böylece COP31'in iç kamuoyunda bıraktığı miras yalnızca diplomatik görünürlük değil, bilimsel ve kurumsal kapasite artışı da olabilir.

8.4. Yüksek Düzey Şampiyonlar, Gençlik ve Gönüllülük

"Gençlerimiz, bilimin rehberliğinde yaşanabilir bir dünya için öncülük edecek."

Emine Erdoğan

Üniversitelerde Sıfır Atık Uygulamaları İşbirliği Protokolü Mesajı, 23 Haziran 2025

Yüksek Düzeyli İklim Şampiyonu ve Gençlik İklim Şampiyonu, devlet dışı aktörlerin ve gençlerin Başkanlık süreciyle kurumsal bağ kurması için siyasi görünürlük sağlayan iki önemli roldür. Gönüllü programı ise ev sahipliğinin toplumsal boyutunu genişletmekte, gençlerin ve vatandaşların COP31 deneyimine doğrudan katılmasına imkân vermektedir.

Bu mekanizmaların değerini yalnızca temsil veya katılımcı sayısıyla ölçmek yetersizdir. Şampiyonların farklı ağları ortak hedeflere bağlaması, gençlerin politika ve proje üretimine katkı vermesi ve gönüllülük deneyiminin konferans sonrasında iklim farkındalığı ve toplumsal kapasiteye dönüşmesi daha kalıcı ölçütlerdir.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının COP29'un Yeşil Bölge'sinde "Sıfır Atık" Ana Temasıyla Kurulan Türkiye Pavilyonu, Bakü, Azerbaycan. 17 Kasım 2024.

8.5. Paydaş Ortaklıkları, Türkiye Pavilyonu ve Yan Etkinlikler

COP31 Başkanlığı ulusal ve uluslararası kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, akademi, özel sektör ve diğer paydaşlar için ayrı katılım ve ortaklık kanalları oluşturmuştur. Paydaş Katılımı başvuruları ile Türkiye Pavilyonu Yan Etkinlik başvurularının ayrı sistemler üzerinden yürütülmesi, konferans programının ve uygulama ortaklıklarının daha planlı biçimde yönetilmesini amaçlamaktadır.

Bu kanallar Eylem Gündemi açısından yalnızca etkinlik üretme araçları değildir. İyi tasarlandıklarında, yerel uygulamalar ile uluslararası ağların, proje ihtiyaçları ile finansman sağlayıcıların ve ulusal politika deneyimleri ile küresel çözüm ortaklarının buluştuğu eşleştirme alanlarına dönüşebilirler.

Ayrı başvuru portallarının kurulması, katılımın rastlantısal değil yönetilen bir mimari içinde ele alındığını göstermektedir. Bununla birlikte çok sayıda yan etkinlik ve ortaklık, Eylem Gündemini dağıtma riski de taşımaktadır. Bu nedenle seçim ve programlama sürecinde temalarla ilişki, uygulama potansiyeli, kapsayıcılık ve konferans sonrası devamlılık ölçütleri önem kazanmaktadır.

8.6. Uluslararası Ortaklıklar: IEA, IRENA, Bloomberg ve Diğer Aktörler

COP31 Başkanlığının temiz enerji gündemi, uluslararası enerji kurumlarıyla kurulan ortaklıklarla desteklenmektedir. Londra sürecinde 35x35 hedefinin Uluslararası Enerji Ajansı, Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı ve Küresel Yenilenebilir Enerji İttifakı gibi aktörlerin desteğini aldığı açıklanmıştır. COP31-IEA Üst Düzey Diyaloğu ise ülkeleri enerji dönüşümüne ilişkin ortak öncelikler etrafında bir araya getiren ayrı bir siyasi ve teknik kanal oluşturmaktadır.

Londra İklim Eylemi Haftası Kapsamında Düzenlenen COP31-IEA Üst Düzey Enerji Dönüşümü Diyaloğu Toplantısı, Londra, Birleşik Krallık. 23 Haziran 2026

IEA'nın elektrifikasyon ve atık yönetimi alanlarında yeni analitik çalışmalar hazırlamak üzere görevlendirilmesi, bilimsel ve teknik kapasitenin Başkanlık hedefleriyle ilişkilendirilmesine örnek teşkil etmektedir. Electrify Now gibi gönüllü koalisyonlar da 35x35 hedefi etrafında hükümetler, uluslararası kuruluşlar ve sektör aktörleri arasında uygulama ittifakları oluşturma işlevi görmektedir.

Bloomberg Philanthropies ile kurulan ortaklık, iş ve finans dünyasını mobilize etme, uygulama gündemine siyasi görünürlük kazandırma ve yatırım bağlantılarını güçlendirme yönünde başka bir örnektir. Bu ortaklıkların ortak özelliği, Başkanlığın kendi bünyesinde yeni teknik veya finansal kurumlar oluşturmak yerine mevcut kapasitelere erişim sağlamasıdır.

8.7. Katılım Alanları ve Dijital Erişim

Mavi Alan ile Yeşil Alanın farklı işlevleri daha önce ev sahipliği mimarisi açısından ele alınmıştı. Uygulama ekosistemi bakımından burada önemli olan, bu fiziksel alanların çevrim içi başvuru, bilgi ve katılım kanallarıyla yıl boyu süren bir etkileşim sistemine bağlanmasıdır.

Müzakere alanı, çözüm ve ortaklık alanları ile dijital katılım kanalları arasında bilgi geçişi kurulabildiği ölçüde konferans haftası öncesinde oluşan paydaş ağı Antalya sonrasında da değer üretebilir. Bu nedenle dijital erişim yalnızca iletişim aracı değil, uygulama ekosisteminin sürekliliğini destekleyen bir altyapı olarak görülmelidir.

8.8. Uygulama Ekosisteminin Anlamı

COP31'in uygulama ekosistemi, Uygulama Başkanlığının yeni bir uluslararası bürokrasi kurmak zorunda olmadığını göstermektedir. Başkanlık; mevcut kurumları, uzmanlık ağlarını, finans aktörlerini, iş dünyasını, bilimi ve toplumsal katılım kanallarını belirli sonuç alanları etrafında daha düzenli biçimde ilişkilendirebilir. Bu yaklaşımın başarısı aktör sayısıyla değil, ilişkilerin sonuç üretme kapasitesiyle ölçülmelidir.

9. Bölüm

UYGULAMA BAŞKANLIĞININ YÖNETİM MODELİ: SİYASİ LİDERLİK, ÖNCELİKLENDİRME VE DEVAMLILIK

Eylem Gündemi ve uygulama ekosistemi genişledikçe Başkanlığın karşı karşıya olduğu temel sorun içerik üretmekten çok yönetim kapasitesi haline gelmektedir. Her talebe aynı yoğunlukta cevap vermek, her girişimi Başkanlık düzeyinde sahiplenmek veya her sorunu yeni bir mekanizmayla çözmeye çalışmak mümkün değildir. Uygulama Başkanlığı bu nedenle seçicilik, doğru zamanlama ve siyasi kaldıraç kullanımına dayanmaktadır.

"İklim finansmanının bir hayır faaliyeti olduğu fikrini bırakalım."

Simon Stiell

COP29 Dünya Liderleri İklim Zirvesi, 11 Kasım 2024

9.1. Siyasi Liderlik ve İcra Kapasitesi

COP31 Başkanı siyasi yönü, uluslararası temasları ve Başkanlığın genel güvenilirliğini taşırken CEO, Başkanlık Ofisi, diplomasi, altyapı ve operasyon ekipleri günlük yönetimin farklı bileşenlerini yürütmektedir. Bu görev dağılımının temel avantajı her meselenin Başkan düzeyine taşınmasını önlemek, buna karşılık siyasi müdahale gerektiren konuların zamanında üst düzeye çıkarılabilmesini sağlamaktır.

"Alınan kararların hayata geçirildiği bir COP olsun istiyoruz."

Murat Kurum

WUF13, Bakü, 20 Mayıs 2026

Bir girişimin teknik tasarımındaki sorun uzman kuruluşlar arasında çözülebilirken ülkeler arasında siyasi anlaşmazlık ortaya çıktığında Başkanlık düzeyinde temas gerekebilir. Finansmanda proje hazırlığı eksikliği ile siyasi destek gerektiren risk paylaşımı sorunu da aynı yöntemle ele alınamamaktadır. Bu nedenle Uygulama Başkanlığının yönetim kapasitesi, bütün süreçleri merkezileştirmesinden çok hangi konunun hangi düzeyde çözülmesi gerektiğini doğru belirleyebilmesine bağlıdır.

9.2. Müzakereler ile Eylem Gündemi Arasında Doğru Mesafe

Türkiye-Avustralya modeli, müzakere yönetimi ile Eylem Gündemi arasındaki kurumsal ayrımı görünür hale getirmektedir. Bu ayrım iki alanın kopuk çalışması anlamına gelmemelidir. Uygulamada karşılaşılan finansman, teknoloji ve kapasite sorunları müzakere gündeminin gerçek koşullarını anlamaya katkı sağlayabilir; müzakerelerde alınan kararlar da Eylem Gündeminin önceliklerini etkileyebilir. İhtiyaç duyulan şey yetki karışması değil, düzenli ve güvenilir bilgi akışıdır.

Bu ilişkinin yönetim ilkesi "ayrı yetki, ortak bilgi" şeklinde özetlenebilir. Müzakere sürecinin tarafsızlığı ve hukuki düzeni korunmalı; Eylem Gündemi ise gönüllü ortaklık ve uygulama alanı olarak daha esnek çalışmalıdır. Ancak iki alanda ortaya çıkan bilgi ve ihtiyaçlar siyasi liderliğin karar desteğinde buluşabilmelidir.

9.3. Önceliklendirme

Bir konunun iklim açısından önemli olması tek başına Başkanlığın o konuya yoğunlaşması için yeterli değildir. Beş ölçüt birlikte değerlendirilebilir: küresel ihtiyaç, belirgin uygulama açığı, siyasi kaldıraç ihtiyacı, mevcut uluslararası kapasitenin kullanılabilirliği ve Başkanlık sonrasında devamlılık ihtimali. Bu ölçütler, temalar arasında kalıcı bir önem sıralaması kurmaktan çok Başkanlığın nerede gerçek fark yaratabileceğini belirlemeye yardımcı olmaktadır.

9.4. Siyasi Kaldıraç ve Zamanlama

COP Başkanlığının en kıt kaynaklarından biri üst düzey siyasi erişimdir. Teknik çalışma gruplarının çözebileceği bir sorunu devlet başkanları veya bakanlar düzeyine taşımak gerekli değildir. Buna karşılık büyük ölçekli yatırımın önündeki siyasi engel, ülkeler arasındaki uyuşmazlık veya bir finansman kuruluşunun üst yönetiminin onayını gerektiren bir karar siyasi kaldıraç ihtiyacı yaratabilir. Başarı, yalnızca kiminle görüşüldüğüyle değil, hangi sorunun hangi anda siyasi düzeye taşındığıyla ilgilidir.

9.5. Ortaklıkları Stratejik Kullanmak

Küresel iklim alanında çok sayıda fon, kalkınma bankası, şehir ağı, teknik yardım programı ve sektör girişimi zaten faaliyet göstermektedir. Başkanlığın her soruna yeni bir yapı kurarak cevap vermesi hem kurumsal parçalanmayı artırabilir hem de devamlılığı zorlaştırabilir. Daha etkili yöntem, mevcut kurumların hangi uygulama açığını kapatabileceğini belirlemek ve gerektiğinde siyasi destekle bu kapasitenin ölçeklenmesini sağlamaktır.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Konsey Toplantısı, Paris, Fransa. 17 Eylül 2026

Bu nedenle ortaklıkların başarısı sayı üzerinden değil işlev üzerinden değerlendirilmelidir. Bloomberg Philanthropies, IEA, IRENA, COP31 Business veya Aktivasyon Grupları gibi yapılar ancak belirli bir uygulama sorununu çözüme yaklaştırdıkları ölçüde Başkanlığın stratejik araçlarına dönüşebilmektedir.

Stratejik ortaklık yönetimi aynı zamanda mükerrerlikten kaçınmayı gerektirmektedir. Aynı hedef için birbirinden habersiz çok sayıda girişim kurulması uygulama kapasitesini parçalayabilir. Başkanlık, ortaklıkların birleştirilmesi, görev paylaşımı veya mevcut mekanizmanın güçlendirilmesi yoluyla daha fazla sonuç üretebilir.

9.6. İzleme, Ölçüm ve Karar Desteği

2035 hedefleri ve çok sayıda uygulama ortaklığı sonuçların izlenmesini zorunlu kılmaktadır. Mevcut UNFCCC veri sistemleri, Küresel İklim Eylemi Gündeminin takip araçları, uluslararası kuruluşların göstergeleri ve ortakların raporlama kapasiteleri mümkün olduğunca birlikte kullanılmalıdır.

Başkanlığın ihtiyacı bütün veriyi kendisinin üretmesi değil, siyasi karar desteği sağlayacak kadar açık bir bilgi akışıdır. Hangi hedef ilerliyor, hangi ortaklık tıkanıyor, sorun teknik mi finansal mı siyasi mi, hangi aktörün devreye girmesi gerekiyor? Bu sorulara düzenli yanıt verebilen bir sistem, Uygulama Başkanlığının seçicilik ve zamanlama kapasitesini güçlendirecektir.

9.7. Güvenilirlik, Tarafsızlık ve Türkiye'nin Görünürlüğü

Türkiye'nin kendi politika ve uygulama deneyimini paylaşması ile Başkanlık makamının bütün ülkelerin farklı koşullarına eşit mesafede yaklaşması arasında açık bir ayrım korunmalıdır. Gelişmekte olan ülkelerin finansman ve teknoloji ihtiyaçları kadar küçük ada devletlerinin, en az gelişmiş ülkelerin ve gelişmiş ekonomilerin farklı beklentilerinin de Başkanlık sürecinde görünür olması gerekmektedir. Güvenilirlik bütün ülkelerin aynı görüşte olması değil, farklılıkların açık biçimde ifade edilebildiği ve ortak hareket alanlarının geliştirilebildiği bir siyasi ortam kurulmasıdır.

İç kamuoyu açısından Türkiye'nin politika birikimi, diplomatik başarısı ve ev sahipliği kapasitesinin görünür olması doğaldır ve gereklidir. Türkiye'nin başarısını en güçlü biçimde anlatacak olan, kendi deneyimini sergilerken Başkanlığın bütün Tarafların önceliklerine eşit mesafede durabilmesi ve farklı ülkelerin uygulama sorunlarına çözüm üretebilecek çok taraflı çalışma ortamı kurabilmesidir.

9.8. Başkanlık Sonrası Devamlılık ve Kurumsal Hafıza

COP Başkanlıklarının temel sorunlarından biri sürekliliktir. Konferans sırasında görünürlük kazanan birçok girişim, Başkanlık yılı sona erdiğinde siyasi ilgisini kaybedebilir. Bu nedenle bir girişimin tasarım aşamasında konferans sonrasındaki kurumsal sahibi, finansmanı, izleme yöntemi ve bilgi aktarımı düşünülmelidir.

Beştepe Millet Sergi Salonu, Ankara, Türkiye. 12 Mart 2026

2035 hedefleri Başkanlık döneminden daha uzun bir zaman ufkuna sahiptir. Dolayısıyla COP31'in kalıcı katkısı bütün girişimleri Türkiye'nin bünyesinde tutmak değil, çalışmaların uygun uluslararası kuruluşlara, finansman mekanizmalarına, Aktivasyon Gruplarına veya ortaklıklara devredilebilmesini ve sonraki COP Başkanlıklarının bu deneyimden yararlanabilmesini sağlamaktır. Uygulama Başkanlığının aktarılabilir değeri belirli bir organizasyon şemasından çok, siyasi ve diplomatik kapasitenin uygulamayı kolaylaştırmak için nasıl kullanılabileceğine ilişkin kurumsal öğrenmedir.

Başkanlık sonrası devamlılık, başarı ölçümünün de bir parçasıdır. Bir girişimin Antalya'da ilan edilmesi değil, bir veya birkaç yıl sonra hâlâ çalışan kurumsal sahibinin, finansmanının, veri sisteminin ve ortaklarının bulunması kalıcı etkiyi göstermektedir. Bu nedenle "miras" konferans sonrasında yazılan bir sonuç raporu değil, tasarım aşamasında düşünülmesi gereken yönetim kriteridir.

10. Bölüm

OLGUNLAŞAN BİR MODEL: UYGULAMA COP'UNDAN UYGULAMA BAŞKANLIĞINA

COP31'in Türkiye deneyimi, en başta ortaya konulan Uygulama Başkanlığı kavramını daha somut biçimde değerlendirme imkânı sunmaktadır. Türkiye'nin politika ve uygulama birikimi, Başkanlığın kazanılmasını sağlayan diplomatik süreç, Türkiye-Avustralya ortaklık modeli, Antalya'ya giden istişare hattı, Eylem Gündemi, 2035 hedefleri ve uygulama ekosistemi birlikte ele alındığında ortaya çıkan yapı klasik konferans organizasyonundan daha geniş bir Başkanlık pratiğine işaret etmektedir.

Bu çalışmada Uygulama Başkanlığı kavramına ulaşılmasını sağlayan temel bulgu, COP31'in yalnızca uygulama söylemini öne çıkarması değildir. Daha belirleyici olan, Başkanlık vizyonu, on öncelikli Eylem Gündemi ve 2035 hedefleri arasında yatay politika dengesi ile küresel-ulusal-sektörel ölçek bağlantısını aynı mimaride kurma çabasıdır. Uygulama Başkanlığı, bu denge ve adalet mimarisini siyasi liderlik, ortaklıklar, finansman, teknoloji, kapasite ve izleme araçlarıyla yönetebilme modelini ifade etmektedir.

"Türkiye, müzakereden uygulamaya geçişin kritik bir eşiğinde COP31'e Antalya'da ev sahipliği yapmaktan onur duymaktadır."

Recep Tayyip Erdoğan

COP31 Türkiye resmî mesajı, 2026

"Paris'te verilen büyük sözü, yeni bir uygulama ve hızlanma on yılını başlatarak yenileyelim."

António Guterres

Belém İklim Zirvesi, 7 Kasım 2025

Bununla birlikte "Uygulama COP'u" ile "Uygulama Başkanlığı" aynı kavram değildir. Uygulama COP'u, COP31'in resmî siyasi yönelimini ve taahhütleri somut ilerlemeye dönüştürme iradesini ifade etmektedir. Uygulama Başkanlığı ise burada geliştirilen daha genel bir analitik çerçevedir: COP Başkanlığının hukuki yetkilerini genişletmeden, siyasi ve diplomatik kapasitesini uygulamanın önündeki engellerin aşılmasını kolaylaştıracak biçimde sistematik olarak kullanması.

10.1. Uygulama Başkanlığının Temel İşlevleri

COP31 deneyimi üzerinden Uygulama Başkanlığının beş temel işlevi belirginleşmektedir.

Birincisi önceliklendirmedir: Başkanlık her alanda aynı yoğunlukta çalışmak yerine siyasi ilave değer üretebileceği alanları seçmektedir.

İkincisi mobilizasyondur: hükümetleri, uluslararası kuruluşları, finans kurumlarını, özel sektörü, bilimi ve toplumsal aktörleri ortak hedef etrafında harekete geçirmektedir.

Üçüncüsü eşleştirmedir: ihtiyaç, proje, teknoloji, teknik kapasite ve finansman arasındaki kopuklukları azaltmaya çalışmaktadır.

Dördüncüsü siyasi yükseltmedir: teknik süreçlerde çözülemeyen kritik engelleri doğru zamanda siyasi düzeye taşımaktadır.

Beşincisi devamlılıktır: girişimlerin Başkanlık yılı sonrasında kurumsal sahibi ve izleme mekanizması olmasını teşvik taşımaktadır.

10.2. Başkanlığın Sınırları

Uygulama Başkanlığının sınırlarının açık tutulması kavramın güvenilirliği için zorunludur. COP Başkanlığı ulusal hükümetlerin yerine politika uygulamamakta, kalkınma bankalarının yerine finansman kararı vermemekte, şirketlerin yerine yatırım yapmamakta, bilimsel kuruluşların yerine teknoloji geliştirmemekte ve yerel yönetimlerin yerine proje yürütmemektedir. Başkanlığın katma değeri, bu aktörlerin kendi yetki ve sorumlulukları içinde daha etkili çalışabilecekleri siyasi ve kurumsal bağlantıları kolaylaştırmaktır.

Bu sınır aynı zamanda tarafsızlığın korunmasına yardımcı olmaktadır. Başkanlığın uygulamaya ilgi göstermesi, müzakerelerde belirli ülkelerin veya girişimlerin savunuculuğunu yapması anlamına gelmemelidir. Uygulama Başkanlığı ancak çok taraflı sistemin güven, kapsayıcılık ve eşit mesafe ilkelerini koruduğu ölçüde meşru bir model olabilir.

10.3. Finansman, Teknoloji ve Kapasite

İklim dönüşümünün en görünür ihtiyaçlarından biri finansmandır ancak kaynak miktarı tek başına yatırım üretmemektedir. Bir projenin teknik fizibilitesi, mali yapısı, çevresel ve sosyal değerlendirmeleri, izinleri, uygulayıcı kurumun kapasitesi ve risk paylaşımı belirli bir olgunluğa ulaşmadığında finansman mevcut olsa bile yatırım gecikebilir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler ve yerel yönetimler açısından proje hazırlama kapasitesi ile finansmana erişim aynı sorunun iki tarafıdır.

İklim Uygulama Köprüsünün değeri burada ortaya çıkmaktadır. Köprü yeni bir fon olmak yerine ihtiyaç, proje hazırlığı, teknik destek ve mevcut finansman arasında düzenli eşleşme kurmaya çalışmaktadır. COP Başkanlığının görevi yatırım kararı vermek değil, bağlantı eksikliği nedeniyle tıkanan süreçlerde ilgili aktörleri aynı masa etrafında buluşturabilmektir.

İklim dönüşümü çok aktörlü olsa da devletin rolü azalmamaktadır. Ulusal hedefler, piyasa düzenlemeleri, altyapı planlaması, bina standartları, arazi kullanımı, sosyal koruma ve yatırım ortamı kamusal kararlarla şekillenebilmektedir. Uygulama Başkanlığı bu sorumlulukların yerine geçmemektedir. Ulusal ve yerel aktörlerin kendi görevlerini yerine getirmesini kolaylaştıracak finansman, teknoloji, bilgi ve iş birliği kanallarının daha görünür ve erişilebilir hale gelmesine katkı sunmaktadır.

"Finansman, iddiayı eyleme dönüştüren temel araçlardan biridir."

Mukhtar Babayev

Petersberg İklim Diyaloğu, 25 Nisan 2024

Finansman, teknoloji ve kurumsal kapasite ayrı başlıklar gibi görünse de uygulamada birbirine bağımlıdır. Finansman hazır olsa bile proje geliştirme kapasitesi yoksa yatırım gerçekleşmemektedir. Teknoloji mevcut olsa bile mevzuat ve insan kaynağı yeterli olmadığında uygulamaların ölçeklendirilmesi mümkün olmamaktadır. Güçlü kamu politikası olsa bile uzun vadeli finansman bulunamazsa dönüşüm yavaşlamaktadır. Uygulama Başkanlığının rolü bu karşılıklı bağımlılıkları görünür hale getirmek ve çözüm aktörlerini aynı problem etrafında buluşturmaktır.

10.4. Ulusal ve Yerel Uygulamanın Birlikte Çalışması

İklim hedeflerinin önemli bir bölümü şehirlerde uygulanmakta ancak belediyelerin teknik ekip, bütçe, proje hazırlama ve uluslararası finansmana erişim kapasiteleri büyük farklılıklar göstermektedir. Yerel iklim planlarının gerçek değeri, hedeflerin yatırım programlarına ve uygulanabilir projelere dönüşebilmesine bağlıdır. Bu nedenle şehirlerde uygulama açığı çoğu zaman hedef eksikliğinden değil kurumsal ve finansal kapasite farklarından kaynaklanmaktadır.

Paris sistemi ulusal taahhütlere dayanırken uygulamanın önemli bölümü şehirlerde, sanayi tesislerinde, enerji altyapısında, tarım arazilerinde ve hanelerde gerçekleşmektedir. Bu nedenle ulusal iklim planlarının gerçek sonuç üretmesi merkezi yönetim ile yerel yönetimler, özel sektör ve uygulayıcı kurumlar arasında işleyen bir görev ve finansman mimarisi gerektirmektedir. COP31'in şehirler, iş dünyası ve paydaş katılımına verdiği ağırlık bu çok katmanlı uygulama gerçekliğiyle uyumludur.

10.5. Başarının Ölçümü

Uygulama Başkanlığının başarı ölçütleri klasik COP değerlendirmesini tamamlamalıdır. Müzakere sonuçları ve kabul edilen kararlar temel ölçüt olmaya devam devam etmektedir. Bunun yanında Eylem Gündemindeki hedeflerin ne ölçüde sahiplenildiği, yatırım ve proje bağlantılarının kurulup kurulmadığı, uluslararası ortaklıkların çalışıp çalışmadığı, ulusal ve yerel aktörlerin sürece katılımı, Başkanlık sonrası devamlılık ve kamuoyu güveni de değerlendirmeye dahil edilmelidir.

Bu ölçütler "daha fazla faaliyet" ile "daha fazla etki" arasındaki farkı görünür kılmaktadır. Çok sayıda etkinlik, deklarasyon veya ortaklık tek başına uygulama başarısı anlamına gelmemektedir. Esas soru, belirlenen uygulama açığının ne ölçüde daraldığı ve Başkanlığın siyasi müdahalesinin bu sonuca ne kadar katkı sağladığıdır.

10.6. Türkiye Tecrübesinin Aktarımı

COP31 deneyiminin başka Başkanlıklara aktarılabilir yönü Türkiye'ye özgü kurumların veya temaların aynen kopyalanması değildir. Aktarılabilir olan Başkanlık yılı boyunca istişareyi sistematik hale getirmek, Eylem Gündemini ölçülebilir hedeflerle ilişkilendirmek, mevcut uluslararası kapasiteyi harekete geçirmek, siyasi kaldıraç gerektiren engelleri seçmek, bilim ve iş dünyası için kurumsal katılım kanalları oluşturmak ve konferans sonrası devamlılığı tasarım aşamasında düşünmektir.

Türkiye-Avustralya ortaklık modeli de aynı şekilde birebir tekrarlanacak bir şablon olmak zorunda değildir. Bunun değeri, siyasi Başkanlık, müzakere yönetimi, bölgesel kapsayıcılık ve uygulama gündemi arasındaki görev paylaşımının yeni biçimlerinin mümkün olduğunu göstermesindedir. Her COP kendi siyasi koşullarına göre farklı bir model geliştirebilir.

10.7. Başkanlığı Bir Yıllık Konferanstan Uygulama Kapasitesine Dönüştürmek

COP31'in Türkiye açısından tarihsel önemi, ülkenin ilk kez bir BM İklim Değişikliği Taraflar Konferansı'na Başkanlık ve ev sahipliği yapacak olmasının ötesindedir. Türkiye'nin uzun yıllara yayılan iklim ve çevre politikası birikimi, iki yıllık adaylık diplomasisi, Belém'deki uzlaşı, 2026 boyunca yürütülen yoğun uluslararası ve ulusal istişareler, Eylem Gündemi ve kurulan uygulama ekosistemi, Başkanlığın nasıl daha geniş bir siyasi kapasiteye dönüşebileceğine ilişkin somut bir deneyim üretmektedir.

Bu deneyimin nihai değeri Antalya'da açıklanacak girişimlerin sayısıyla değil, müzakerede güven, uygulamada ilerleme ve konferans sonrasında devamlılık üretme kapasitesiyle ölçülecektir. Eğer COP31, siyasi iradeyi finansman, teknoloji, kurumlar ve uygulayıcı aktörlerle daha düzenli biçimde buluşturabilir ve bu ilişkilerin bir bölümünü Başkanlık yılı sonrasına taşıyabilirse, Türkiye'nin COP31 tecrübesi "Uygulama COP'u" söyleminin ötesine geçerek Uygulama Başkanlığı kavramına somut bir içerik kazandıracaktır.

Bu nedenle Uygulama Başkanlığı yeni bir hukuki statü önerisi değil, çok taraflı iklim sisteminin uygulama döneminde Başkanlık kapasitesinin nasıl daha etkili kullanılabileceğine ilişkin bir çalışma modelidir. COP31 bu modelin nihai kanıtı değil, olgunlaşmakta olan ve sonuçları Antalya'da ve sonrasında sınanacak en kapsamlı uygulama alanıdır.

COP31 Vizyonu ve Eylem Ajandası

COP31 Vizyonunun Temel Sütunları

Diyalogla Güvenin Yeniden İnşası

Kırılgan toplulukların, gelişmekte olan ülkelerin, yerel yönetimlerin, sivil toplumun ve gençlerin sesini en güçlü şekilde müzakere odalarına taşıyarak; kimsenin geride bırakılmadığı, adil ve kapsayıcı bir iklim diplomasisi zemini inşa edilecektir.

Uzlaşıyla Ortak Sorumluluk

Enerji güvenliği ile iklim hedefleri birbirinin alternatifi olarak değil, birbirini tamamlayan unsurlar olarak ele alınacaktır. Tüm ülkelerin kalkınma haklarını gözeten, adil bir yeşil dönüşüm temelinde küresel uzlaşı mekanizmaları güçlendirilecektir.

Aksiyonla Taahhütlerin Sahaya İnmesi

"2035 yılına kadar %35" küresel elektrifikasyon hedefinden Sıfır Atık hareketine, metan emisyonlarının azaltılmasından dirençli ve enerji verimli şehirlere kadar tüm taahhütler somut projelerle desteklenecektir. Kurulacak "İklim Uygulama Köprüsü" ile iklim finansmanının rasyonel, hızlı ve etkin dağıtımı sağlanacaktır.

> **Antalya'dan yükselecek olan bu ortak irade, sadece bir zirve başarısı hedefi değil; temiz, adil, yaşanabilir ve müreffeh bir dünyayı yarınlara bırakma sözüdür.**

Küresel Uygulama Hedefleri

%35

Elektrifikasyon

2035'e kadar küresel elektrifikasyon oranının %35'e çıkarılması

½

Sıfır Atık ve Metan Azaltımı

Atık üretimindeki artışın 2035'e kadar yarı yarıya azaltılması

%25

Dirençli Şehirler ve Binalar

Bina sektöründe enerji kullanım yoğunluğunun 2035'e kadar en az %25 azaltılması

%15

Yeşil Sanayileşme

Üretim ve imalat sektöründe döngüsel malzeme kullanım oranının 2035'e kadar en az %15'e çıkarılması

Her Alanda Farkındalık

2035'e kadar iklim dirençli tarım uygulamaları ve iklim değişikliğiyle mücadele eğitimlerini toplumun her kesiminde tamamlamak

İklim Uygulama Köprüsü

Ulusal Katkı Beyanlarının uygulamasını hızlandıracak ve yatırım yapılabilir proje portföylerini destekleyecek İklim Uygulama Köprüsü Mekanizması'nın 2035'e kadar yaygınlaştırılması

COP31 Aksiyon Ajandası

Sıfır Atık

Ölçeklenebilir döngüsel ekonomi çözümleriyle atık yönetiminin tüm aktörleriyle potansiyelini açığa çıkarmak.

Okyanuslar ve Denizler

Deniz ekosistemlerini korumak ve tüm dayanıklılığı için mavi karbonun potansiyelini açığa çıkarmak.

Gıda Güvenliği

Sürdürülebilir ve dayanıklı gıda sistemlerine küresel geçişi fırsat sağlamak.

İklim Dirençli Şehirler

Herkes için yaşanabilir yerler sağlayan iklim dirençli şehirler.

İklim Uygulama Köprüsü (CIB)

Taahhütlerden uygulamaya – öncelikler, yatırım ve uygulama arasında köprü kurmak.

Gençlik ve Eğitim

Gençler yalnızca iklim risklerinin mirasçısı değil, iklim çözümlerinin mimarlarıdır.

Yeşil Sanayileşme

Kalkınmayı, rekabetçiliği ve adil dönüşümü destekleyen düşük karbonlu sanayi yolları.

Temiz Enerji Dönüşümü

Herkes için temiz, güvenli ve erişilebilir enerji – erişimi hızlandırırken güvenilirliği sağlamak.

Rio Sinerjisi

İklim, biyoçeşitlilik ve çölleşmenin buluştuğu entegre çözümler.

Dinamik ve Dayanıklı Sağlık Sistemleri

İklime dayanıklı, düşük karbonlu ve hakkaniyet odaklı sağlık sistemlerini geleceğe hazırlamak.

SÖZLÜK

Bu sözlük, kitapta kullanılan temel UNFCCC/COP terimleri ile çalışmanın geliştirdiği analitik kavramları kısa biçimde açıklamaktadır.

Adil Geçiş: Düşük karbonlu ve iklime dayanıklı ekonomiye geçişin maliyet ve faydalarının toplum kesimleri arasında hakkaniyetli biçimde paylaşılmasını; çalışanların, kırılgan grupların ve farklı bölgelerin dönüşüm sürecinde korunmasını ve yeni fırsatlara erişimini gözeten yaklaşımdır.

Aktivasyon Grupları: Küresel İklim Eylemi Gündemi kapsamında farklı sektörlerdeki mevcut girişimleri, uygulayıcıları, uzman ağlarını ve devlet dışı aktörleri bir araya getiren çalışma mekanizmalarıdır. COP31 yaklaşımında mevcut kapasitenin güçlendirilmesi ve Başkanlık öncelikleriyle ilişkilendirilmesi bakımından önem taşımaktadırlar.

Azaltım (Mitigation): Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması veya azaltılması ile karbon yutaklarının güçlendirilmesini kapsayan iklim politikası alanıdır. Enerji verimliliği, temiz enerji, sanayide dönüşüm, sürdürülebilir ulaşım ve ormanların korunması başlıca azaltım uygulamaları arasındadır.

Başkanlık Mektupları: COP31 Başkanlığının siyasi yönünü, çalışma yöntemini, kurumsal düzenini ve uygulama önceliklerini Taraflara aşamalı biçimde duyuran resmî politika belgeleridir.

Başkanlık Sonrası Devamlılık: Bir COP döneminde başlatılan girişimlerin, Başkanlık yılı sona erdikten sonra da kurumsal sahibi, finansmanı, veri düzeni ve ortaklarıyla çalışmaya devam edebilmesini ifade etmektedir.

CMA (Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to the Paris Agreement): Paris Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin kararları almakta ve yıllık BM iklim konferansı sırasında COP ile eş zamanlı toplanmaktadır.

CMP (Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to the Kyoto Protocol): Kyoto Protokolü'ne taraf ülkelerin toplantısıdır. Kyoto Protokolü'nün uygulanmasına ilişkin kararları ele almakta ve yıllık BM iklim konferansı sırasında COP ile eş zamanlı toplanmaktadır.

COP (Conference of the Parties / Taraflar Konferansı): Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne Taraf devletlerin en yüksek karar organıdır. Günlük kullanımda BM iklim konferanslarının bütünü COP olarak anılsa da aynı konferans döneminde COP, CMP ve CMA farklı hukuki organlar olarak toplanmaktadır.

COP Başkanlığı: Taraflar Konferansının siyasi ve diplomatik sürecini yöneten, müzakerelerin tarafsız, kapsayıcı ve güvenilir biçimde yürütülmesine katkı sağlayan liderlik makamıdır. Etkisi büyük ölçüde güven, diplomatik erişim ve kolaylaştırma kapasitesinden doğmaktadır.

COP-SCIENCE: COP31 kapsamında bilim, politika ve uygulama arasındaki ilişkiyi güçlendirmek amacıyla oluşturulan katılım ve iş birliği platformudur. Araştırma, proje, akademik etkinlik ve bilimsel katkıların Eylem Gündemiyle ilişkilendirilmesine imkân veren kurumsal kanallardan biridir.

COP31 Business: COP31 sürecinde özel sektör ve finans dünyasının Eylem Gündemine erken ve sistematik biçimde katılımını destekleyen iş dünyası platformudur. COP31 Business Forum ve Antalya'daki İş Zirvesi, yatırım, teknoloji, finansman ve sektörel dönüşüm aktörlerini uygulama hedefleriyle buluşturmayı amaçlamaktadır.

Denge ve Adalet Mimarisi: COP31 Başkanlık vizyonu, Eylem Gündeminin on önceliği ve 2035 uygulama hedefleri arasında azaltım, uyum, finansman, teknoloji, kapasite, katılım ve doğa boyutlarını; aynı zamanda küresel, ulusal ve sektörel/yerel ölçekleri birbirine bağlayan analitik çerçevedir.

Diyalog, Uzlaşı ve Aksiyon: COP31 Başkanlığının siyasi yaklaşımını ifade eden üçlü çerçevedir. Diyalog farklı koşul ve görüşlerin dinlenmesini, uzlaşı ortak hareket alanlarının kurulmasını, aksiyon ise siyasi mutabakatın politika, yatırım, ortaklık ve sahadaki sonuçlara dönüştürülmesini ifade etmektedir.

Eylem Gündemi (Action Agenda): Resmî müzakereleri tamamlayan ve devletler dışındaki uygulama aktörlerini de iklim eylemine bağlayan çalışma alanıdır. COP31'de on öncelikli tema, 2035 uygulama hedefleri, mevcut uluslararası girişimler ve yeni ortaklıklar aynı uygulama yönü içinde ilişkilendirilmektedir.

Geliştirilmiş Şeffaflık Çerçevesi (Enhanced Transparency Framework): Paris Anlaşması kapsamında ülkelerin sera gazı emisyonları, iklim politikaları, ulusal katkılardaki ilerleme ve sağlanan ya da alınan destek konusunda daha düzenli ve karşılaştırılabilir bilgi üretmesini amaçlayan raporlama ve inceleme düzenidir.

Gençlik İklim Şampiyonu: COP31 sürecinde gençlerin iklim politikası, uygulama, eğitim ve uluslararası iş birliği alanlarına daha anlamlı katılımını destekleyen liderlik rolüdür. Gençlik ve Eğitim önceliği ile gönüllü programının kurumsal bağlantı noktalarından biridir.

İklim Finansmanı: Azaltım, uyum, dirençlilik ve diğer iklim hedeflerinin hayata geçirilmesini destekleyen kamu, özel ve karma finansman kaynakları ile finansal araçların bütününü ifade etmektedir. Finansman yalnızca kaynak miktarı değil, proje hazırlığı, erişim, risk paylaşımı ve uygulama kapasitesiyle birlikte ele alınmalıdır.

İklim Uygulama Köprüsü: NDC'ler ve diğer iklim hedefleri ile ekonomik politikalar, yatırım yapılabilir proje portföyleri, teknik yardım ve uygun finansman çözümleri arasındaki bağlantıyı güçlendirmeyi amaçlayan COP31 önceliğidir. Yeni bir fon oluşturmaktan çok proje hazırlama ve finansmana erişim arasındaki uygulama boşluğunu azaltmaya odaklanmaktadır.

İstişareyle Oluşan Gündem Yaklaşımı: Başkanlığın Taraflar ve paydaşlarla açık, öngörülebilir ve düzenli istişare yürütmesini; önemli yön değişikliklerinin veya siyasi girişimlerin sürpriz biçimde ortaya çıkmamasını amaçlayan çalışma ilkesidir. COP31'de hem diplomasi hem iletişim yönetimi açısından kullanılan bir güven yaklaşımıdır.

Kayıp ve Zarar (Loss and Damage): Azaltım ve uyum önlemleriyle tamamen önlenemeyen iklim etkilerinin yol açtığı ekonomik ve ekonomik olmayan kayıpları ifade eden uluslararası iklim politikası alanıdır. Özellikle iklim değişikliğine katkısı sınırlı ancak etkilerine karşı yüksek kırılganlık taşıyan ülkeler bakımından adalet ve dayanışma tartışmasının merkezindedir.

Kurumsal Miras: Bir COP Başkanlığının konferans sonrasında bıraktığı kalıcı çalışma düzeni, veri, yöntem, ortaklık, kapasite ve kurumsal öğrenme birikimidir. Miras yalnızca sonuç raporu değil, daha tasarım aşamasında planlanması gereken bir yönetim ölçütüdür.

Küresel Durum Değerlendirmesi (Global Stocktake): Paris Anlaşması'nın uzun dönemli amaçlarına doğru kolektif ilerlemeyi belirli aralıklarla değerlendiren süreçtir. Bulgular, ulusal katkıların ve uluslararası iklim eyleminin sonraki döngülerde güçlendirilmesi için ortak bir referans oluşturmaktadır.

Küresel İklim Eylemi Gündemi (Global Climate Action Agenda): Devletler, şehirler, bölgeler, şirketler, finans kuruluşları ve sivil toplum gibi çok sayıda aktörün iklim eylemini görünür kılmayı, hızlandırmayı ve ortak hedeflerle ilişkilendirmeyi amaçlayan çok paydaşlı çalışma alanıdır. İklim Yüksek Düzey Şampiyonları ve COP Başkanlıkları bu gündemin önemli taşıyıcılarıdır.

Küresel-Ulusal-Sektörel Denge: Küresel hedeflerin ulusal kalkınma planları, NDC'ler, mevzuat ve kapasiteyle; ulusal politikaların ise enerji, sanayi, tarım, sağlık, eğitim, şehircilik ve yerel uygulamalarla bağlantılandırılmasını ifade eden analitik çerçevedir.

Mavi Alan (Blue Zone): Birleşmiş Milletler otoritesi altında yürütülen resmî müzakere, karar ve diplomasi alanıdır. Taraf delegasyonları, gözlemci kuruluşlar, ülke pavilyonları, üst düzey toplantılar ve resmî yan etkinlikler bu alanın temel bileşenleridir.

NDC (Nationally Determined Contribution / Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkı): Paris Anlaşması kapsamında her ülkenin kendi ulusal koşulları doğrultusunda hazırlayıp uluslararası sisteme sunduğu iklim katkısıdır. NDC sistemi ortak küresel amaç ile ulusal politika tercihleri arasında temel bağlantıyı kurmaktadır.

Paris Anlaşması: 2015 yılında kabul edilen ve küresel sıcaklık artışını 2 °C'nin oldukça altında tutmayı, 1,5 °C ile sınırlandırma çabalarını sürdürmeyi amaçlayan uluslararası iklim anlaşmasıdır. Sistemin merkezinde ülkelerin NDC'leri, şeffaflık düzeni ve beş yıllık güçlendirme döngüsü yer almaktadır.

Rio Sinerjisi: İklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve arazi bozunumu gibi birbirine bağlı çevre sorunlarında BM İklim, Biyolojik Çeşitlilik ve Çölleşme sözleşmelerinin politika ve uygulama süreçleri arasında daha güçlü bağ kurulmasını amaçlayan COP31 önceliğidir.

SBI (Subsidiary Body for Implementation / Uygulama Yardımcı Organı): UNFCCC, Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin çeşitli konuları ele alan sürekli yardımcı organdır. Teknik ve kurumsal uygulama başlıklarının COP öncesinde geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

SBSTA (Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice / Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı): İklim bilimi, teknoloji ve metodolojik konularda değerlendirme yapan ve COP, CMA ve diğer yönetim organlarına bilimsel ve teknik girdi sağlayan sürekli yardımcı organdır.

Sıfır Atık: 2017 yılında Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde başlayan, atığın oluşmadan önlenmesini, yeniden kullanımını, kaynağında ayrıştırılmasını, geri kazanımı ve döngüsel kaynak kullanımını birlikte ele alan çevre politikası yaklaşımıdır. COP31'de metan azaltımı ve döngüsel ekonomiyle bağlantılı öncelikli uygulama alanlarından biridir.

Siyasi Kaldıraç: Teknik veya kurumsal bir engelin ancak üst düzey siyasi ilgi, diplomatik müdahale, görünürlük veya karar desteğiyle aşılabildiği durumlarda Başkanlığın kullandığı etki kapasitesidir.

Stratejik Önceliklendirme: COP Başkanlığının sınırlı zamanını, siyasi dikkatini ve kurumsal kapasitesini bütün konulara eşit dağıtmak yerine ilave değer üretebileceği, uygulanabilir ve ölçeklenebilir alanlara yoğunlaştırmasıdır.

UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change / Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi): 1992'de kabul edilen ve 1994'te yürürlüğe giren, küresel iklim rejiminin temel hukuki ve kurumsal çerçevesini oluşturan sözleşmedir. COP toplantıları Sözleşmenin en yüksek karar organı olarak bu sistem içinde faaliyet göstermektedir.

Uygulama Açığı: Uluslararası veya ulusal düzeyde hedef ve siyasi irade bulunmasına rağmen finansman, teknoloji, proje hazırlığı, kurumsal kapasite, mevzuat, koordinasyon veya sahiplik eksikliği nedeniyle beklenen sonucun sahada üretilememesi durumudur.

Uygulama Başkanlığı: COP Başkanlığının müzakere sürecindeki tarafsızlığını ve güvenilirliğini korurken siyasi ve diplomatik kapasitesini, iklim hedeflerinin uygulanmasının önündeki finansman, teknoloji, kapasite ve koordinasyon engellerinin azaltılmasına sistematik biçimde yönelttiği Başkanlık anlayışıdır. Yeni bir hukuki statü değil analitik ve yönetsel bir modeldir.

Uygulama Ekosistemi: Eylem Gündeminin hayata geçirilmesinde rol alan uluslararası kuruluşlar, Aktivasyon Grupları, iş dünyası, finans kurumları, bilimsel yapılar, şehirler, gençlik, gönüllüler ve diğer paydaşların oluşturduğu bağlantılı aktör ve mekanizma bütünüdür.

Uygulama Zinciri: Siyasi vizyonun önceliklere, önceliklerin finansman, teknoloji, kapasite ve ortaklıklara, bunların ölçülebilir hedeflere ve nihayet sektörel ve yerel sonuçlara bağlanmasını ifade eden sonuç mantığıdır.

Uyum (Adaptation): Gerçekleşen veya beklenen iklim etkilerine karşı toplumların, ekonomilerin, şehirlerin, altyapıların ve doğal sistemlerin dayanıklılığını artırmayı amaçlayan politika ve uygulamalar bütünüdür. Su yönetimi, tarım, afet riski azaltımı ve kentsel dirençlilik başlıca uyum alanlarıdır.

Yeşil Alan (Green Zone): Ev sahibi ülkenin koordinasyonunda özel sektör, akademi, sivil toplum, gençler ve yenilikçi aktörler için daha geniş katılım ve çözüm paylaşımı imkânı sunan konferans alanıdır. Uygulama Başkanlığı açısından değeri, Mavi Alan ile uygulama aktörleri arasında bilgi ve ortaklık dolaşımını güçlendirmesidir.

Yüksek Düzeyli İklim Şampiyonu: COP Başkanlıklarıyla birlikte devlet dışı aktörlerin iklim eylemine katılımını ve Küresel İklim Eylemi Gündemini destekleyen üst düzey liderlik rolüdür. Şehirler, bölgeler, iş dünyası, finans kuruluşları ve sivil toplumla Başkanlık arasındaki önemli bağlantı kanallarından biridir.

35x35 Elektrifikasyon Hedefi: COP31 Başkanlığının 2035 yılına kadar nihai enerji talebinde elektriğin payını yüzde 35'e yükseltme yönünde uluslararası destek ve koalisyon oluşturmaya çalıştığı uygulama hedefidir. Bağlayıcı bir COP kararı değil, temiz enerji dönüşümünü hızlandırmayı amaçlayan siyasi ve gönüllü bir yönlendirme aracıdır.

KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı. (2 Aralık 2021). "Cumhurbaşkanlığı Yüksek İstişare Kurulu, Cumhurbaşkanı Erdoğan başkanlığında toplandı". https://aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskanligi-yuksek-istisare-kurulu-cumhurbaskani-erdogan-baskanliginda-toplandi/2437081

Anadolu Ajansı. (27 Mart 2024). Emine Erdoğan'dan 30 Mart Uluslararası Sıfır Atık Günü kutlama mesajı. https://m.aa.com.tr/tr/gundem/emine-erdogandan-30-mart-uluslararasi-sifir-atik-gunu-kutlama-mesaji/3176445

Anadolu Ajansı. (30 Mart 2024). Emine Erdoğan: Atıkların en aza indirildiği ve sürdürülebilirliğin üstün geldiği refah dolu bir dünya diliyorum. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/emine-erdogan-atiklarin-en-aza-indirildigi-ve-surdurulebilirligin-ustun-geldigi-refah-dolu-bir-dunya-diliyorum/3178927

Anadolu Ajansı. (30 Mart 2025). "Emine Erdoğan: 30 Mart Uluslararası Sıfır Atık Günü'nü kutluyorum". https://aa.com.tr/tr/gundem/emine-erdogan-30-mart-uluslararasi-sifir-atik-gununu-kutluyorum/3523944

Anadolu Ajansı. (23 Haziran 2025). "Emine Erdoğan'dan "Sıfır Atık" paylaşımı". https://www.aa.com.tr/tr/gundem/emine-erdogandan-sifir-atik-paylasimi/3609763

Anadolu Ajansı. (24 Eylül 2025). "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Net sıfır emisyon hedefimiz doğrultusunda kilit sektörlerimizi dönüştürmeye devam edeceğiz". https://aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-net-sifir-emisyon-hedefimiz-dogrultusunda-kilit-sektorlerimizi-donusturmeye-devam-edecegiz/3698003.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP). (29 Ekim 2025). Adaptation Gap Report 2025: Running on Empty.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP). (4 Kasım 2025). Emissions Gap Report 2025: Off Target.

Birleşmiş Milletler. (2022). A/RES/77/161: Promoting zero-waste initiatives to advance the 2030 Agenda for Sustainable Development. https://digitallibrary.un.org/record/3998545

Birleşmiş Milletler. International Day of Zero Waste. https://www.un.org/observances/zero-waste-day

Bodansky, Daniel, Jutta Brunnée ve Lavanya Rajamani. (2017). International Climate Change Law. Oxford University Press,.

COP29 Presidency. COP29 Presidency outlines plan to enhance ambition and enable action in Azerbaijan. https://cop29.az/en/media-hub/news/cop29-presidency-outlines-plan-to-enhance-ambition-and-enable-action-in-azerbaijan

COP30 Brasil (2025). At Climate Week NYC, COP30 Presidency Highlights the 'Mutirão'—a Collective Effort—to Implement Climate Agreements. https://cop30.br/en/news-about-cop30/at-climate-week-nyc-cop30-presidency-highlights-the-mutirao-a-collective-effort-to-implement-climate-agreements

COP30 Brasil (2025) "COP30 Presidency Releases Executive Report and Outlines Next Steps to Accelerate Global Climate Implementation". https://cop30.br/en/news-about-cop30/cop30-executive-report

COP30 Brasil ((10 Mart 2025) First Letter from the President of COP30, Ambassador André Corrêa do Lago. https://cop30.br/en/brazilian-presidency/letters-from-the-president/letter-from-the-brazilian-presidency

COP31 Türkiye Başkanlığı (28 Ağustos 2026), COP31 Başkanı'nın Taraflara Üçüncü Mektubu,. https://cop31.tr/tr/3rd-presidency-2026

COP31 Türkiye Başkanlığı. https://cop31.tr/tr

COP31 Türkiye Başkanlığı (13 Nisan 2026), Taraflara Birinci Mektup

COP31 Türkiye-Avustralya (20 Mayıs 2026), İkinci Başkanlık Mektubu

COP31 Türkiye Başkanlığı (9 Haziran 2026) "COP31 Eylem Gündemi'nin Sunumu"

COP31 Türkiye, COP-SCIENCE, COP31 Business, ortaklık ve yan etkinlik, gönüllü programı ve Yeşil/Mavi Alan bilgilendirmeleri.

COP31 Türkiye, Eylem Gündemi ve Küresel Uygulama Hedefleri sayfaları.

COP31 Türkiye (9 Haziran 2026) Eylem Gündeminin Sunumu, Bonn İklim Değişikliği Konferansı,

COP31 Türkiye, Petersberg İklim Diyaloğu, Hatay Dirençli Şehirler Forumu, WUF13 Bakü, Kopenhag İklim Bakanları Toplantısı ve Londra İklim Eylem Haftası konuşma ve haberleri.

Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO). (23 Mart 2026). State of the Global Climate 2025.

IEA (2026). Decision makers discuss strategies for achieving energy priorities at COP31-IEA High-Level Dialogue in London. https://www.iea.org/news/decision-makers-discuss-strategies-for-achieving-energy-priorities-at-cop31-iea-high-level-dialogue-in-london

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Cambridge University Press.

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2022). Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Cambridge University Press.

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2022). Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Cambridge University Press.

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (2023). Climate Change 2023: Synthesis Report. Geneva.

İklim Değişikliği Başkanlığı. (2024). İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030) ve İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030). https://iklim.gov.tr/eylem-planlari-i-19

İklim Değişikliği Başkanlığı. (2025). Sürdürülebilir Gelecek: İklim, Su, Tarım Kongresi Antalya'da düzenlendi. https://www.iklim.gov.tr/surdurulebilir-gelecek-iklim-su-tarim-kongresi-antalya-da-duzenlendi-haber-4427

İklim Değişikliği Başkanlığı. (2025). Türkiye'nin ilk İklim Kanunu, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek yasalaştı. https://iklim.gov.tr/turkiyenin-ilk-iklim-kanunu-tbmm-genel-kurulu-nda-kabul-edilerek-yasalasti-haber-4508

İklim Değişikliği Başkanlığı. Türkiye'nin Uzun Dönemli İklim Stratejisi. https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/files/T%C3%BCrkiye%27nin%20Uzun%20D%C3%B6nemli%20%C4%B0klim%20Stratejisi.pdf

Rajamani, Lavanya. (2016). "The 2015 Paris Agreement: Interplay Between Hard, Soft and Non-Obligations." Journal of Environmental Law, 28(2), ss. 337-358.

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. "Cumhurbaşkanı Erdoğan: 'Türkiye, herkes için daha güvenli, huzurlu, müreffeh, hakkaniyetli bir dünya yolunda atılan her adımın yanında olmuştur'". https://iletisim.gov.tr/turkce/stratejik_iletisim_calismalari/detaylar/cumhurbaskani-erdogan-turkiye-herkes-icin-daha-guvenli-huzurlu-mureffeh-hakkaniyetli-bir-dunya-yolunda-atilan-her-adimin-yaninda-olmustur

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (6 Aralık 2023). "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kabine Toplantısı'nın ardından millete seslendi". https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-kabine-toplantisinin-ardindan-millete-seslendi-6-12-23

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı; İklim Değişikliği Başkanlığı; İklim Kanunu, NDC, uzun dönemli strateji ve azaltım/uyum eylem planları.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (12 Mart 2026). Türkiye'nin COP31 Gündeminin 5 Önemli Enerji Başlığı Açıklandı. https://csb.gov.tr/haberler/turkiye-nin-cop31-gundeminin-5-onemli-enerji-basligi-aciklandi-304235

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (9 Mayıs 2026). "Türkiye'nin COP31'e Giden Yolu: Dirençli Şehirler" Programı Hatay'da Başladı. https://cem.csb.gov.tr/haberler/turkiye-nin-cop31-e-giden-yolu-direncli-sehirler-programi-hatay-da-basladi-305073

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (24 Haziran 2026). COP31 Başkanlığı Olarak Ortaya Koyduğumuz Öncelikler Türkiye'nin Kendi Deneyiminden Güç Alıyor. https://csb.gov.tr/haberler/cop31-baskanligi-olarak-ortaya-koydugumuz-oncelikler-turkiye-nin-kendi-deneyiminden-guc-aliyor-305866

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2026). Sıfır Atık'ta Geri Kazanım Oranı %37,53'e Ulaştı. https://cygm.csb.gov.tr/haberler/sifir-atik-ta-geri-kazanim-orani-37-53-e-ulasti-304527

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (20 Mayıs 2026). "Bakanımız Sayın Murat Kurum WUF13'te COP31 İçin "Dirençli Şehirler" Mesajı Verdi". https://ab.csb.gov.tr/haberler/bakanimiz-sayin-murat-kurum-wuf13-te-cop31-icin-direncli-sehirler-mesaji-verdi-305253

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı elektrik kurulu gücü ve yenilenebilir enerji istatistikleri.

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2026). Elektrik - güncel kurulu güç, üretim ve tüketim verileri. https://www.enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji-elektrik?v=1.0.23

TRT Haber (19 Ekim 2025). Emine Erdoğan: Sıfır Atık Hareketi demek, küresel vicdan demektir. https://www.trthaber.com/haber/gundem/emine-erdogan-sifir-atik-hareketi-demek-kuresel-vicdan-demektir-923284.html

TÜİK. (2026). Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2024. https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/58000/metadata

Türkiye'nin BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı (COP) Serüveni, 2026: Türkiye'nin COP rejimindeki tarihsel konumu, COP31 adaylık ve diplomasi süreci, ulusal politika ve sektörel yansımalar.

United Nations Climate Change (2024) Time to Show Global Cooperation Rising to This Moment. https://unfccc.int/news/time-to-show-global-cooperation-rising-to-this-moment-un-climate-change-executive-secretary-at-cop-29

United Nations Climate Change (2026). UN Climate Chief: "Digital public infrastructure for climate action is a critical part of the solution". https://unfccc.int/news/un-climate-chief-digital-public-infrastructure-for-climate-action-is-a-critical-part-of-the-solution

UNFCCC. (2024). COP29 - New Collective Quantified Goal on Climate Finance. https://unfccc.int/cop29

UNFCCC. (2025). Dates and venues of future sessions. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/COP30_2g_dates_venues_auv.pdf

UNFCCC. (2025). Türkiye Second NDC (NDC 3.0), NDC Registry. https://unfccc.int/node/652920

UNFCCC. (2026). Belém Mission to 1.5. https://unfccc.int/process-and-meetings/conferences/un-climate-change-conference-antalya-november-2026/belem-mission-to-15

UNFCCC (13 Nisan 2026). Letter from COP 31 President. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Letter%20from%20COP%2031%20President%20Designate_13April2026.pdf

UNFCCC (20 Mayıs 2026). İkinci COP31 Başkanlık Mektubu. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/JOINT%20LETTER%20FROM%20COP31%20CPD-PON.pdf

UNFCCC. (2026). COP31 Presidency announces new targets on global electrification, cutting waste, resilient cities. https://unfccc.int/news/cop31-presidency-announces-new-targets-on-global-electrification-cutting-waste-resilient-cities

UNFCCC. (2026). Information for COP31 participants (A-Z). https://unfccc.int/cop31/ifp

UNFCCC. (2026). The Road to Antalya. https://unfccc.int/cop31/the-road-to-antalya

UNFCCC. (2026). UN Climate Change Conference - Antalya, November 2026 (COP31). https://unfccc.int/cop31

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Enhanced Transparency Framework.

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Governing and Subsidiary Bodies.

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (1997). Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change.

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Nationally Determined Contributions (NDCs).

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (2015). Paris Agreement.

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice (SBSTA).

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Subsidiary Body for Implementation (SBI).

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). The Global Stocktake.,

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) (11 Haziran 2026). Simon Stiell: Climate finance will benefit billions. https://unfccc.int/news/simon-stiell-climate-finance-will-benefit-billions United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). UNFCCC Secretariat.

United Nations. United Nations Framework Convention on Climate Change. (1992). New York.

United Nations Secretary General (2025). "Secretary-General's remarks at the Plenary of Leaders of the Belém Climate Summit". https://www.un.org/sg/en/content/sg/statements/2025-11-06/secretary-generals-remarks-the-plenary-of-leaders-of-the-belem-climate-summit United Nations Secretary Generel (2025). "Secretary-General's remarks at the Belém Climate Summit". https://www.un.org/sg/en/content/sg/statements/2025-11-07/secretary-generals-remarks-the-belem-climate-summit-10-years-of-the-paris-agreement-ndcs-and-financing-delivered

United Nations Secretary General (2026). "Secretary-General's remarks at the London Climate Action Week". https://www.un.org/sg/en/content/sg/statements/2026-06-24/secretary-generals-remarks-the-london-climate-action-week-climate-development-finance-forum-2026-delivered

United Nations Secretary General (2026). "Secretary-General's remarks at the London Climate Action Week - Climate & Development Finance Forum 2026". https://www.un.org/sg/en/content/sg/statements/2026-06-24/secretary-generals-remarks-the-london-climate-action-week-climate-development-finance-forum-2026-delivered

TÜRKİYE'NİN COP31 TECRÜBESİ VE UYGULAMA BAŞKANLIĞI

Küresel İklim Yönetişiminde Yeni Bir Başkanlık Modeli

TÜRKİYE'NİN COP31 TECRÜBESİ VE UYGULAMA BAŞKANLIĞI

Küresel İklim Yönetişiminde Yeni Bir Başkanlık Modeli

CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

ISBN 978-625-7377-32-4